

Naturstyrelsen

Høringsnotat 40 forvaltningsplaner for urørt skov på Naturstyrelsens arealer

Marts 2026

Udgiver:

Naturstyrelsen

Gjøddinggård, Førstballevej 2

7183 Randbøl

Må citeres med kildehenvisning

Indholdsfortegnelse

1.	Introduktion	4
1.1	Høringsnotatets indhold	4
2.	Generelle høringsvar	6
2.1	Status	6
2.2	Biodiversitetsfremmende aktiviteter	7
2.3	Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader	11
2.4	Friluftsliv	12
2.5	Kulturmiljø og fortidsminder	13
2.6	Øvrige	14
3.	Høringsvar til forvaltningsplaner	17
3.1	Forvaltningsplan for Bjergskov, Bøghoved og Hostrup Krat m.fl.	17
3.2	Forvaltningsplan for Danstrup og Krogenberg Hegn	18
3.3	Forvaltningsplan for Ellinge Indhegning	18
3.4	Forvaltningsplan for Engelsholm Skov	19
3.5	Forvaltningsplan for Frøslev Mose	19
3.6	Forvaltningsplan for Grønnæsse og Ullerup Skov	19
3.7	Forvaltningsplan for Hald	21
3.8	Forvaltningsplan for Hareskovene og Jonstrup Vang	25
3.9	Forvaltningsplan for Himmelbjerget	28
3.10	Forvaltningsplan for Hornbæk Plantage	29
3.11	Forvaltningsplan for Hytterkobbøl, Slivsø og Kalvø m.fl.	30
3.12	Forvaltningsplan for Jyderup Skov, Høve Skov og Lærkereden	30
3.13	Forvaltningsplan for Kalundborgskovene	33
3.14	Forvaltningsplan for Kattinge Søerne	33
3.15	Forvaltningsplan for Kelstrup Plantage og Rode Skov m.fl.	34
3.16	Forvaltningsplan for Krogerup, Dageløkke og Lave Skov	35
3.17	Forvaltningsplan for Kårup Skov m.fl.	35
3.18	Forvaltningsplan for Lerskov Plantage	36
3.19	Forvaltningsplan for Mjang Dam og Ketting Nor m.fl.	37
3.20	Forvaltningsplan for Refstrup Skov	38
3.21	Forvaltningsplan for Rø Plantage	38
3.22	Forvaltningsplan for Skablund Skov og Trustrup Høje	42
3.23	Forvaltningsplan for Skovene på Nordlangeland	42
3.24	Forvaltningsplan for Skovene ved Kruså og Kiskelund Plantage	45
3.25	Forvaltningsplan for Sonnerup Skov og Overby Lyng	46
3.26	Forvaltningsplan for Stasevang	46
3.27	Forvaltningsplan for Store Dyrehave og Grønholt Hegn	46
3.28	Forvaltningsplan for Svanninge Bakker og Sollerup Skov	48
3.29	Forvaltningsplan for Søllerød Kirkeskov og Rygård	50
3.30	Forvaltningsplan for Tornby Klitplantage	52
3.31	Forvaltningsplan for Tystrup	57
3.32	Forvaltningsplan for Vestbirksøerne	58
3.33	Forvaltningsplan for Vestskoven	59
3.34	Forvaltningsplan for Vindum Skov	62
3.35	Forvaltningsplan for Østerild Klitplantage og Tømmerby Kær Plantage	64
3.36	Forvaltningsplan for Østmøn	64
3.37	Flere forvaltningsplaner i Midtsjælland	65
3.38	Flere forvaltningsplaner i Nordsjælland	67
4.	Yderligere information om urørt skov	69

1. Introduktion

I december 2020 indgik den daværende regering, Radikale Venstre, Enhedslisten, Socialistisk Folkeparti og Alternativet aftale om udlæg af urørt skov på statens arealer som en del af Natur- og Biodiversitetspakken, og siden er flere arealer blevet udpeget iht. aftalen. I den forbindelse har Naturstyrelsen udarbejdet urørt skov-forvaltningsplaner, der tager udgangspunkt i Naturstyrelsens "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove". Disse retningslinjer samt udpegningen af specifikke områder af de urørte skove har tidligere været i høring og er politisk vedtaget og derfor ikke en del af denne høring. Naturstyrelsens "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove" kan findes [her](#). En oversigt over Naturstyrelsens arealer og hvilke arealer, der er udpeget som urørt skov, kan findes [her](#). Naturstyrelsen har kommenteret på spørgsmål til de overordnede retningslinjer og tidligere godkendte forvaltningsplaner i tidligere høringsnotater, som er tilgængelige på Høringsportalen (Høringsportalen.dk).

Efterfølgende har Naturstyrelsen udarbejdet forvaltningsplaner for hovedparten af de urørte skove, som beskriver den fremtidige forvaltning af arealet i den 15-årige planperiode, som styrelsen har valgt at anvende til den generelle forvaltning af statens arealer. I processen med udformning af forvaltningsplanerne har Naturstyrelsens lokale enheder holdt møder med de lokale brugerråd, der er tilknyttet hver enhed, samt offentlige borgermøder og skovvandring, hvor der har været drøftelse af mulige aktiviteter med interesserede. De enkelte forvaltningsplaner har efterfølgende været i høring, og dette notat udgør resultatet af den seneste høring af 40 forvaltningsplaner fra hele landet samt behandlingen af indkomne høringssvar.

Foruden et statusafsnit indeholder forvaltningsplanerne en række målsætninger for forvaltningen af urørt skov i planperioden fra 2025 til 2040. Målsætningerne er konkretiseret i en række aktiviteter, såsom strukturfældninger, genopretning af naturlig hydrologi, fældning af ikke-hjemmehørende arter, skovgræsning mv., der skal sikre og understøtte udviklingen af natur og biodiversitet i de enkelte urørte skove.

Forvaltningsplanerne angiver de overordnede rammer for den detailplanlægning, der igangsættes efter den endelige vedtagelse af planerne. Den konkrete projektering af forvaltningsplanernes planlagte aktiviteter afhænger af en række forhold, herunder om der kan opnås de dispensationer og tilladelser, der kræves for at gennemføre planen. Der kan således være planlagte aktiviteter, som fremgår af forvaltningsplanen, som vil vise sig ikke at være mulige at gennemføre og derfor må begrænses eller opgives.

1.1 Høringsnotatets indhold

Forvaltningsplanerne har været i offentlig høring i perioden fra den 3. juli til og med den 11. september 2025. Naturstyrelsen modtog i alt høringssvar fra 113 respondenter inklusiv et høringssvar med 19 underskrifter.

Forvaltningsplanerne, der har været i høring, omhandler:

Lokal NST-enhed:	Forvaltningsplannavn:
Bornholm	Rø Plantage
Fyn	Svanninge Bakker og Sollerup Skov
Fyn	Skovene på Nordlangeland
Hovedstaden	Vestskoven
Hovedstaden	Søllerød Kirkeskov og Rygård
Hovedstaden	Hareskovene og Jonstrup Vang
Kronjylland	Vindum Skov
Kronjylland	Hald
Midtsjælland	Ellinge Indhegning
Midtsjælland	Sonnerup Skov og Overby Lyng
Midtsjælland	Kårup Skov m.fl.
Midtsjælland	Pedersted og Stubberup Skov
Midtsjælland	Jyderup Skov, Høve Skov og Lærkereden
Midtsjælland	Kattinge Søerne
Midtsjælland	Kalundborgskovene
Nordsjælland	Grønnæsse og Ullerup Skov
Nordsjælland	Krogerup, Dageløkke og Lave Skov
Nordsjælland	Stasevang
Nordsjælland	Store Dyrehave og Grønholt Hegn
Nordsjælland	Danstrup og Krogenberg Hegn
Nordsjælland	Hornbæk Plantage
Sønderjylland	Hytterkobbøl, Slivso og Kalvø m.fl.
Sønderjylland	Lerskov Plantage
Sønderjylland	Frøslev Mose
Sønderjylland	Mjang Dam og Ketting Nor m.fl.
Sønderjylland	Bjergskov, Bøghoved og Hostrup Krat m.fl.
Sønderjylland	Kelstrup Plantage og Rode Skov m.fl.
Sønderjylland	Skovene ved Kruså og Kiskelund Plantage
Søhøjlandet	Himmelbjerg
Søhøjlandet	Vestbirksøerne
Søhøjlandet	Skablund Skov og Trustrup Høje
Storstrøm	Østmøn
Storstrøm	Tystrup
Storstrøm	Fodsporet
Thy	Østerild Klitplantage og Tømmerby Kær Plantage
Trekantsområdet	Refstrup Skov
Trekantsområdet	Vargårde og Grønninghoved
Trekantsområdet	Engelsholm Skov
Vadehavet	Mandbjerg Skov
Vendsyssel	Tornby Klitplantage

Der er indkommet en del høringsvar, der kommenterer konkret på de forvaltningsplaner, der var i høring. Disse høringsvar gengives og kommenteres i høringsnotatets kapitel 3. For de forvaltningsplaner, hvor der er indkommet mange høringsvar, er høringsvarene af hensyn til læsevenligheden inddelt i temaer under hver forvaltningsplan. Her vil læseren kunne finde Naturstyrelsens kommentering mere udfoldet.

Dertil er indkommet en del høringsvar, som går på tværs af de forvaltningsplaner, der var i høring, og forholder sig til Naturstyrelsens forvaltning af urørt skov generelt. Naturstyrelsen har valgt kun at gengive og kommentere på disse høringsvar, i det omfang de er relateret til urørt skov-forvaltningsplanerne. Disse høringsvar er behandlet i høringsnotatets kapitel 2.

Høringsvarene i kapitel 2 er inddelt efter hovedtemaerne: 'Status', 'Biodiversitetsfremmende aktiviteter', 'Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader', 'Friluftsliv', 'Kulturmiljø og fortidsminder' og 'Øvrige', idet hovedtemaerne i vid udstrækning følger forvaltningsplanernes hovedtemaer. Temaet 'Status' indeholder høringsvar omhandlende forvaltningsplanernes statusafsnit. Temaet 'Biodiversitetsfremmende aktiviteter' omhandler høringsvar ang. de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter i forvaltningsplanerne såsom græsning, hydrologi og andre biodiversitetsfremmende aktiviteter. Temaet 'Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader' omhandler høringsvar ang. de planlagte fældninger og veteranisering.

Temaet 'Friluftsliv' omhandler høringssvar ang. de planlagte friluftaktiviteter samt de planlagte friluftsfaciliteter. Temaet 'Kulturmiljø og fortidsminder' omhandler høringssvar ang. beskyttelse og bevarelse af fortidsminder i planområderne. Temaet 'Øvrige' omhandler høringssvar ang. øvrige perspektiver på forvaltningsplanerne, herunder monitorering, infrastruktur og borgerinddragelse mv.

Naturstyrelsen har af hensyn til læserens overblik opsummeret høringssvarene fremfor at gengive alle høringssvar i deres fulde længde i høringssnotatet. Alle høringssvar kan læses i fuld længde på Høringsportalen og på Naturstyrelsens hjemmeside. I opsummeringen i høringssnotatet har Naturstyrelsen forholdt sig til de indkomne høringssvar og forsøgt at gengive essensen af høringssvarene så direkte som muligt.

2. Generelle høringssvar

2.1 Status

Statusafsnittet omhandler forvaltningsplanernes status og indeholder bl.a. kommentarer til planområdets nuværende status, f.eks. registrerede arter.

2.1.1 Artslister

Høringssvar:

En respondent foreslår, at artslisterne i forvaltningsplanerne suppleres med oplysninger om arter registreret i nationalpark-regi og bioblitzer.

En respondent bemærker, at det er utilstrækkeligt at vurdere udbredelsen af bilag IV-arter på feltdata af relativt ældre dato.

Naturstyrelsens kommentarer:

Artslisterne i forvaltningsplanerne omfatter de arter, der fremgik af tilgængelige databaser, da artslisterne blev genereret, og har kun til formål at vise et udpluk af naturindholdet i hver forvaltningsplan. Naturstyrelsen er opmærksom på, at der kan være arter, der mangler og arter, der ikke længere er relevante i de viste artslistes. Ved udarbejdelse af væsentlighedsvurderinger og den videre projektering og gennemførelse af konkrete aktiviteter forholder Naturstyrelsen sig til aktuel forekomst af alle relevante arter, herunder også bilag IV-arter og ikke kun dem, som fremgår af artslisten. Naturstyrelsen benytter sig i den forbindelse af indrapporterede observationsdata, der er gjort tilgængelige f.eks. via [arter.dk](#), ligesom der foretages feltbesigtigelser, før naturgenopretningsaktiviteter gennemføres, for at afværge evt. risiko for at gøre skade på beskyttede, sjældne eller truede arter eller deres levesteder. Derudover har Naturstyrelsen et internt system ('Pas På-kort') for registrerede, sårbare elementer i skovene, herunder arter. Naturstyrelsen modtager gerne konkrete henvendelser om nye redetræer, voksesteder og arter mv. som kan oplyses ved at kontakte Naturstyrelsen lokalt [her](#).

2.1.2 Forvaltningsplaner

Høringssvar:

En respondent efterspørger en klarere adressering af retningslinjer for driften af lysåbne arealer, der ikke efterlades urørte i forvaltningsplanernes indledning og resumé.

En respondent bemærker, at forvaltningsplanerne mangler angivelse af eksisterende græsning og naturlig hydrologi i planområderne samt rydning af eksoter og invasive arter. Respondenten spørger desuden til, hvilke arealer, der tæller med i de målsatte 70.000 ha urørt skov, herunder om udpegningen stammer fra denne eller tidligere høringsrunder. Der peges desuden på, at visse ikke-naturlige arealer (her henvises til opdyrkede jorde, parkeringspladser og golfbaner) fremgår som urørt skov i høringssnotatet. Respondenten udtrykker et ønske om, at Naturstyrelsen inkorporerer en ensartet struktur for dataoverblik i forvaltningsplanerne for hvert planområde samt de samlede planer, så der lettere kan dannes et samlet overblik.

En respondent gør opmærksom på, at der i et af planområderne ikke findes nogen planlagte aktiviteter.

En respondent anbefaler, at forvaltningsplanerne indeholder et afsnit til formidling af skovenes fremtidige økologiske funktionalitet, som resultat af overgangen til urørt skov. En respondent opfordrer til, at der i forvaltningsplanerne informeres mere eksplicit om de fordele der opnås ved at udlægge skove til urørt skov.

En respondent efterspørger løbende justeringer af forvaltningsplanerne, således at de konkrete erfaringer med udviklingen af natur og friluftsliv tages i betragtning.

Naturstyrelsens kommentarer:

Forvaltningsplanerne for urørt skov beskriver de nye aktiviteter der er planlagt som led i naturgenopretningen af de skovlandskaber, der er udpeget til urørt skov. Der kan være inkluderet aktiviteter på større lysåbne arealer, der ikke er udpeget som urørt skov, da intentionen i høj grad er at skabe økologisk sammenhæng mellem forskellige habitater uagtet skovdække. Driften af lysåbne arealer er omfattet af anden planlægning, herunder Natura 2000-planer. Naturstyrelsen takker for forslaget om at tydeliggøre anden planlægning indenfor de urørte skove og vil overveje en mere tydelig kommunikation herom i forvaltningsplanerne.

Opdyrkede jorde, parkeringspladser og golfbaner tæller ikke med i arealopgørelser for urørt skov, selvom de kan forekomme inden for forvaltningsplanens område. [Her](#) kan man se et kort, der både viser Naturstyrelsens arealer, samt hvilke af disse, der indgår i de over 70.000 ha urørt skov.

For visse forvaltningsplaner kan de planlagte aktiviteter være af mere begrænset omfang ud fra konkrete og faglige vurderinger.

Naturstyrelsen arbejder løbende med at forbedre og udvikle formidlingen af forandringerne efter naturgenopretningsaktiviteterne i andre sammenhænge end forvaltningsplanerne bl.a. gennem "Plads til alle arter"-kampagnen, som kan findes [her](#).

Forvaltningsplanerne justeres med 5-6 års intervaller eller efter behov og gennemgår en hovedrevision mindst hvert 15. år.

2.2 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Afsnittet omhandler kommentarer til de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter, herunder græsning, hydrologi og andre biodiversitetsfremmende aktiviteter.

2.2.1 Græsning

Høringssvar:

Flere respondenter påpeger, at omfanget af planlagt græsning er utilstrækkeligt og anbefaler, at græsning planlægges i større udstrækning. Der opfordres til, at tilskuds fodring helt undgås eller holdes på et minimum, samt at helårsgræsning tilstræbes.

Flere respondenter understreger, at etablering af skovgræsning er et af de vigtigste virkemidler for at fremme biodiversiteten i urørt skov, idet græssende dyr bidrager positivt til fjernelse af invasive arter, til strukturel variation i skoven samt vedligeholdelse af lysåbne arealer i skovene.

Flere respondenter bemærker, at friluftsliv og store græssende dyr kan sameksistere problemfrit med henvisning til en række af Danmarks meget velbesøgte naturområder, hvor der samtidig er græsning.

En respondent bemærker, at de planlagte hegninger udgøres af husdyrhegn fremfor rewilding hegn, og der udtrykkes bekymring for, at kun én eller få arter af græssende dyr vil blive udsat.

En respondent anbefaler, at der benyttes robuste dyreracer, der er bedst egnede til græsning uden tilskuds fodring, og som ikke er opsøgende overfor besøgende, og som naturligt skræller bark og browser på vedplanter, og hvor der ikke er lov-mæssige krav om læskure – her anbefales galloway kvæg og exmoor ponyer eller en kombination af disse.

En respondent foreslår, at de græssende dyr udgøres af hjortevildt.

En respondent anbefaler, at der foretages rydninger i delområderne, hvorefter de græssende dyr først udsættes efter et par sæsoner for at optimere effekten af græsningen.

En respondent bemærker, at der mangler information i forvaltningsplanerne om evt. tilskudsfordring, naturlige tætheder samt behandling mod indvoldsparasitter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Græsning tjener en vigtig rolle i implementeringen af urørt skov ved at øge variationen i vegetationen, fremme en rig blomstring og skabe levesteder for en række sårbare og følsomme arter.

Naturstyrelsen planlægger forvaltningen af urørt skov iht. "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove", der er politisk godkendt. Det fremgår heraf, at "urørt skov har et dobbelt formål om både at fremme en rigere natur og give befolkningen gode muligheder for friluftsliv". I retningslinjerne fremgår desuden, at forskeranbefalinger peger på, at græsning er en vigtig funktion, som med fordel kan indføres som helårsgræsning generelt i urørt skov for at skabe dynamik og mere naturlige forhold. Beslutningen om, hvor der etableres græsning, er baseret på Naturstyrelsens afvejning af flere forhold, herunder de økonomiske rammer, som er til rådighed. I vurderingen indgår de biodiversitetsmæssige fordele ved græsning, hensynet til friluftslivets muligheder, arealets egnethed til skovgræsning, muligheden for helårsgræsning uden tilskuds fodring og muligheden for at gennemføre det lovpligtige tilsyn med husdyrene, hensynet til fortidsminder og landskabelige hensyn. Hensynet til bl.a. friluftslivet har medført, at Naturstyrelsen planlægger mindre indhegninger og generelt færre arealer med græsning, end hvad der havde været muligt, hvis formålet alene var at skabe optimale muligheder for natur og biodiversitet i urørt skov.

Naturstyrelsen vurderer ikke, at man kan opnå samme resultat uden græssende dyr eller kun ved hjælp af hjortevildt. Det endelige valg af græsningsdyr, græsningstryk, græsningsperiode, parasithåndtering og tidsmæssig implementering af græsning i relation til andre aktiviteter i forvaltningsplanerne sker ifm. detailprojektering indenfor givne praktiske, juridiske og økonomiske rammer.

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring for fremtidige muligheder for friluft aktiviteter, såsom spejdture, skovture, orienteringsløb, overnatninger, ridning og hestevognskørsel mv. på græssede arealer i urørt skov.

En respondent opfordrer til, at hegn etableres således, at de er passable indenfor 100 meter, og at der sikres fri passage langs hegnet på begge sider. Respondenten foreslår anvendelse af trådhegn, der let kan passeres eller etablering af mindre åbninger i større nethegn, så mindre dyr også kan passere frit. Respondenten bemærker desuden, at Naturstyrelsen bør være opmærksom på hegnenes placering ift. andre naturprojekter, samt at hegninger ikke etableres i skel til ikke-statsejede matrikler. En respondent udtrykker forventning om, at der bør iværksættes kompenserende tiltag for friluft aktiviteter udenfor indhegningerne, hvis der etableres hegn med græssende dyr.

En respondent anbefaler desuden, at der i samarbejde med lokale ryttere, etableres brede og lette låger i metal for at sikre ryttervenlig adgang til græsningsarealer i de urørte skove. Respondenten ønsker yderligere, at færreste ikke etableres ifm. indhegninger, og at ryttervenlige låger placeres i god afstand fra evt. eksisterende færreste.

Flere respondenter ønsker en præcisering af, hvem der bærer ansvaret i tilfælde af ulykker ved sammenstød mellem besøgende og græssende dyr i urørte skove. Flere respondenter ønsker skiltning ved indgangene til indhegningerne med

information om, hvilke græssende dyr, der går i indhegningen og hvilken risiko, der er forbundet med færdsel i indhegninger.

Flere respondenter udtrykker forventning om, at Naturstyrelsen opsamler data om ulykker og nærved-ulykker ifm. mødet mellem borgere og græssende dyr indenfor hegn. Derudover opfordrer respondenterne til, at der løbende skal arbejdes med borgeres sikkerhed.

Naturstyrelsens kommentarer:

Selvom adgangsreglerne til skovene ikke ændres, opleves skovgræsning af nogen som begrænsende for mulighederne for friluftsliv. Andre friluftsborgere vil finde, at den ændrede forvaltning giver nye og interessante naturoplevelser.

Den nøjagtige placering af hegnslinjen og hegnsmateriale fastlægges i detailprojekteringen efter den gældende forvaltningsplan og retningslinjer. Der tages hensyn til mulighederne for friluftslivet og for de vilde dyrs frie bevægelighed. Ligeledes tages der hensyn til behovet for at kunne færdes langs hegnet ifm. løbende vedligehold. Der er i vid udstrækning taget hensyn til eksisterende friluftsfaciliteter i planlægningen af græsning, og der vil derfor fortsat være mange ruter og stier, som ikke går igennem indhegninger.

Beslutninger om den specifikke placering og udformning af færste og låger er endnu ikke truffet og afhænger af en konkret vurdering og senere detailprojektering. Afhængig af de lokale forhold, antal potentielle brugere og Naturstyrelsens ressourcemæssige muligheder, kan der placeres låger, stenter og færste, hvor veje og stier møder hegnslinjen. Ligeledes vurderes det for de enkelte områder, hvorvidt det er muligt og påkrævet at etablere ryttervenlige klaplåger, som kan åbnes fra hesteryg. Ved bemærkninger til konkrete stier er det vurderet lokalt, om disse fører til ændringer i forvaltningsplanen.

Færdsel på Naturstyrelsens arealer sker på eget ansvar i overensstemmelse med naturbeskyttelsesloven. Naturstyrelsen forventer fortsat at kommunikere om hensigtsmæssig færdsel på arealerne, f.eks. ved indgange til indhegninger og tillige stille oplysning om hvilke dyr, man kan forvente at møde i den pågældende indhegning, til rådighed flere steder.

Naturstyrelsen forholder sig konkret til henvendelser, der modtages om ulykker, nærved-ulykker og utrygge oplevelser i indhegninger med dyr. Det undersøges i forlængelse heraf, hvordan denne viden anvendes hensigtsmæssigt og til gavn for offentligheden.

2.2.2 Hydrologi

Høringssvar:

En respondent bemærker, at det ikke er muligt at vurdere Naturstyrelsens indsats for genopretning af naturlig hydrologi, da forvaltningsplanerne ikke angiver, hvor meget hydrologi der hidtil er genoprettet eller hvor stort et areal der er påvirket af dræning eller anden ændret hydrologi. Respondenten vurderer, at potentialet for yderligere genopretning af naturlig hydrologi er større end det, der fremgår af forvaltningsplanerne.

En respondent bemærker behovet for vandstandsregulering af hensyn til skovenes naboarealer, men understreger samtidig vigtigheden af at ophøre med dræning i skovarealer, genoprette vandløb og undlade vedligeholdelse af grøfter.

En respondent fremhæver vigtigheden af, at de planlagte hydrologiske aktiviteter udformes på en måde, der sikrer, at nærliggende og nedstrøms liggende naturområder bevarer deres vandtilførsel og ikke risikerer udtørring. Respondenten gør yderligere opmærksom på, at vandløbsloven forpligter til at sikre, at vandløb kan modtage vand fra opstrøms arealer og anbefaler, at de planlagte hydrologiske aktiviteter tilrettelægges i overensstemmelse med gældende regulativer.

En respondent understreger vigtigheden af hurtigst muligt også at prioritere gennemførelse af kategori 2-hydrologiaktiviteter og understreger i den forbindelse, at genopretning af hydrologi i skovnatur er blandt de mest omkostningseffektive metoder til at øge biodiversiteten.

Naturstyrelsens kommentarer:

Vand og naturlige fluktuationer i vandstanden er centrale faktorer i naturlige økosystemer. Genopretning af naturlig hydrologi er derfor højt prioriteret i forvaltningsplanerne for urørt skov. Der findes ikke en samlet og komplet kortlægning af, hvor naturlig hydrologi kan være relevant på Naturstyrelsens arealer. Potentialet for etablering af naturlig hydrologi er forskelligt fra område til område og afhænger bl.a. af det enkelte areals topografi, jordbund, eksisterende dræning og beliggenhed ift. naboejendomme. Kategori 2 er aktiviteter, hvor der ved planlægning har været større usikkerhed om deres gennemførelse pga. uklarhed om ressourcer, relevans, kompleksitet eller indbyrdes afhængighed af andre aktiviteter.

I forvaltningsplanerne er de projekter indtegnet, der i første omgang er vurderet som mulige at gennemføre inden for de givne rammer, herunder f.eks. naboretlige hensyn og hensyn til hydrologisk forbundne naturområder. Det vil sige, at de planlagte aktiviteter ikke nødvendigvis er et udtryk for det fulde potentiale i det enkelte planområde. Genopretning af hydrologi vil blive udsat for en mere detaljeret gennemgang under udførelse af projekter efter gældende forvaltningsplaner og retningslinjer.

2.2.3 Træ efterladt til forrådnelse (dødt ved)

Høringssvar:

En respondent bifalder de planlagte aktiviteter vedr. øgning af mængden af dødt ved, men udtrykker bekymring for aktiviteterernes ambition. Flere respondenter efterspørger, at der i forvaltningsplanerne for urørt skov formuleres en målbar ambition om at øge mængden af dødt ved, idet det påpeges, at mængden af dødt ved i statens skove er meget lavt sammenlignet med naturskove. Her foreslås anvendelse af NOVANA-overvågningens metodiske tilgang til at lave startmonitorering og opfølgende monitorering.

En respondent bemærker den øgede fokus på fremskaffelse af dødt ved i forvaltningsplanerne og foreslår, at disse planlagte aktiviteter effektivitet og omfang vurderes efter 5-6 år.

Naturstyrelsens kommentarer:

Dødt ved er et vigtigt levested for en stor andel af skovlevende arter. I urørt skov udføres flere aktiviteter, der fremmer graden af dødt ved, herunder både kunstigt ved hjælp af fældninger og ringning af træer og naturligt gennem f.eks. naturlige processer og forstyrrelser, genopretning af naturlig hydrologi og øget mortalitet ved at fremme lokal ustabilitet.

Naturstyrelsen anerkender, at der i naturlige skove som udgangspunkt er langt mere dødt ved, end hvad der er udgangspunktet for skove udpeget til urørt skov. Naturstyrelsen vil se på, om der kan formuleres en målbar ambition for mængden af dødt ved i urørt skov.

Dødt ved er et opmærksomhedspunkt for Naturstyrelsen i den naturgenopretning, der gennemføres, men Naturstyrelsen påpeger også, at mængden af dødt ved vil øges over tid og med udførelsen af øvrige anbefalede og planlagte aktiviteter for naturgenopretning af urørt skov.

Dødt ved bliver ikke overvåget i alle skove. Der er imidlertid lavet dataindsamling til en baselineundersøgelse af 20 skvområder på tværs af landet, hvor dødt ved er opmålt efter metoder beskrevet i tekniske anvisninger, der er sammenlignelige med NOVANA. Derudover indgår nogle arealer i øvrig overvågning der opmåler dødt ved, herunder Danmarks Skovstatistik (NFI) og NOVANA.

2.2.4 Andre biodiversitetsaktiviteter

Høringssvar:

En respondent bifalder de planlagte aktiviteter vedr. plantning af hjemmehørende arter af træer og buske, men udtrykker bekymring for, at den planlagte indsats er utilstrækkelig ift. det samlede areal.

En respondent anbefaler, at ryddede skovarealer som udgangspunkt skal vokse til via naturlig tilgroning, fremfor de planlagte aktiviteter vedr. plantning af indsatsmæssige, økonomiske og biodiversitetsmæssige hensyn.

Naturstyrelsens kommentarer:

Som hovedregel foretages der ikke plantning i urørt løvskov, men der kan i mindre omfang gennemføres plantninger af hjemmehørende arter til fordel for biodiversiteten. Det kan bl.a. være plantning af blomstrende træer og buske til fordel for bestøvere eller plantning til gavn for særligt sårbare eller truede arter. I de nåletræsplantager, der lægges urørt, bruges plantning mere aktivt. Plantningernes placering og omfang er dog ikke nødvendigvis afspejlet præcist i forvaltningsplanernes kort, da de vil blive tilpasset og projekteret løbende efter vurdering af behovet, bl.a. ift. omfanget af naturlig tilgroning. Formålet med plantning er især at fremme tilstedeværelse af frøkilder fra arter, som i dag er fraværende eller underrepræsenterede, og for at forbedre udgangspunktet for en høj diversitet på længere sigt som del af en naturlig proces, der foregår over længere tid.

Høringssvar:

En respondent bemærker, at førne fra nåletræsbevoksninger kan hæmme genskabelse af biodiversitet og anbefaler en målrettet fjernelse af førnelag.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen arbejder løbende med at tilrettelægge naturgenopretningsaktiviteter efter nyeste videnskabelige anbefalinger. Fjernelse af førnelag har hidtil ikke været en generel del af Naturstyrelsens naturgenopretningsaktiviteter i urørt skov. Metoden er dog planlagt enkelte steder i urørt skov og har desuden været afprøvet på andre af Naturstyrelsens arealer. Erfaringerne herfra kan evt. give anledning til øget anvendelse i fremtiden, og her vil en effektiv vurdering af, hvad tiltaget kan gøre ift. succes for naturlig indvandring af skovplanter mv. være nyttig at gennemføre.

2.3 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Afsnittet omhandler kommentarer til de planlagte naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader.

2.3.1 Fældning

Høringssvar:

Flere respondenter forholder sig kritisk til fældning af træer på Naturstyrelsens arealer. En respondent ønsker en forklaring på, hvordan Naturstyrelsen sikrer truede arters levesteder, heriblandt fugle, ifm. de planlagte fældninger. Respondenten udtrykker yderligere bekymring for de planlagte fældningsgrader med henvisning til et muligt tab af fødeelementer for dyrelivet i skoven. Respondenten bemærker desuden, at rydning på sandet kystnær jord kan medføre sandfygning.

Flere respondenter understreger, at fældninger ikke må ødelægge levesteder for bilag IV-arter eller medføre individdrab på bilag IV-arter – og rejser særlig bekymring for flagermus ifm. planlagte fældninger.

En respondent angiver, at svampe og laver tilknyttet nåletræ ikke prioriteres i forvaltningsplanerne.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsens politikker og retningslinjer for hensyn til naturen under træfældning, herunder fældning i dyrenes yngletid, kørsel med tungt maskineri og beskyttelse af fredede og truede arter, vil fortsat gælde i urørt skov. Der vil således i urørt skov eksempelvis ifm. rydning af oversøiske træarter stadig skulle tages hensyn, så der ikke risikeres skade på kendte forekomster af sjældne og truede arter, deres levesteder, fortidsminder mv. For at tilgodese særlige biodiversitetsmæssige behov vil træer med høj biologisk værdi eller potentiale bevares. Derudover vil hule træer, løvtræer med huller og andre redetræer for særlige og sårbare arter ikke blive fældet uanset træart. Gamle ege med høj biologisk værdi vil ikke blive fældet under naturgenopretningsfældningerne. I flere forvaltningsplaner er fritstilling af værdifulde træer derimod en planlagt aktivitet.

Der henvises i øvrigt til Naturstyrelsens hjemmeside om "Når Naturstyrelsen fælder træer", som kan findes [her](#).

Under udarbejdelsen af forvaltningsplanerne er der taget stilling til genopretningsaktiviteter og fældningsgrader for alle bevoksninger, der er udpeget som urørt. Fældningsgraderne angives i forvaltningsplanerne i relativt store intervaller, der giver mulighed for at tage hensyn til sårbare arter o.l. i den konkrete planlægning af fældningerne.

I lighed med Naturstyrelsens øvrige arealer vil evt. sandfygning i områder med urørt skov blive håndteret efter en konkret vurdering.

Mange arter knyttet til nåletræ forventes begunstiget af en større mængde dødt ved, gamle træer og ophørt skovdrift.

2.3.2 Veteranisering

Høringssvar:

En respondent anbefaler, at overgangszonerne mellem skovene og de omgivende lysåbne arealer lysstilles via veteranisering af større træer i skovbrynet. Respondenten understreger, at denne anbefaling særligt er oplagt på de arealer, hvor der planlægges græsning på tværs af skovbrynet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Hvor og i hvilket omfang, der planlægges veteranisering og lysstilling, vurderes lokalt på baggrund af bl.a. bevoksningens lysforhold, skovstrukturer, driftshistorik og nuværende forekomster af arter. Generelt vil gennemførelse af genopretningsmodeller i udkanten af skovene dog medføre en mere naturlig overgangszone.

2.4 Friluftsliv

Afsnittet omhandler kommentarer til de planlagte aktiviteter indenfor friluftsliv og planer for friluftsfaciliteter.

2.4.1 Rekreative aktiviteter

Høringssvar:

En respondent anbefaler, at det tydeliggøres i forvaltningsplanerne, at organiserede aktiviteter som udgangspunkt fortsat skal kunne finde sted i samme omfang som tidligere, og at evt. begrænsninger skal baseres på et fagligt grundlag. En respondent opfordrer til, at discgolf fortsat skal være en tilladt friluftaktivitet i urørte skove, og at evt. afslag på tilladelsesansøgninger skal begrundes med konkrete faglige vurderinger.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen planlægger forvaltningen af urørt skov iht. "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove", der er politisk godkendt. Det fremgår heraf, at "urørt skov har et dobbelt formål om både at fremme en rigere natur og give befolkningen gode muligheder for friluftsliv". I henhold til de "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove" skal evt. begrænsninger for friluftslivet være målrettede og baseret på et fagligt grundlag herunder friluftsfaglige perspektiver. Reglerne for udøvelse af discgolf er de samme i urørt skov som på Naturstyrelsens øvrige arealer.

2.4.2 Friluftszonering

Høringssvar:

En respondent udtrykker ønske om, at begrebet facilitetszone bør udgå af Naturstyrelsens friluftszonering.

Naturstyrelsens kommentarer:

Jævnfør "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove" vægtes friluftsliv og biodiversitet i udgangspunktet lige i den urørte skov. Det betyder, at der også skal sikres plads og gode rammer for friluftslivet i den urørte

skov. På den baggrund opretholdes den hidtidige zoneringsmodel. Dermed vil alle tre zoneringsstyper være at finde i den urørte skov.

2.4.3 Jagt

Høringssvar:

Flere respondenter opfordrer til, at jagt indskrives eksplicit i forvaltningsplanerne under friluftslivsaktiviteter.

Flere respondenter forholder sig kritisk til jagt i de urørte skove og opfordrer til, at jagt bør ophøre og jagtfaciliteter fjernes indenfor de urørte skove. En respondent anbefaler, at evt. jagt fremover alene gennemføres som regulering af dyrebestande under hegn efter retningslinjer fastlagt i forvaltningsplanerne, og at reguleringen skal efterligne naturlig prædation, hvor denne ikke forekommer i forvejen.

Naturstyrelsens kommentarer:

Udøvelsen af jagt følger Naturstyrelsens generelle politik for jagt og vildtforvaltning og er derfor ikke et emne, der behandles i de enkelte forvaltningsplaner.

Overgangen til urørt skov medfører ikke i sig selv ændringer i muligheden for jagt på Naturstyrelsens arealer, og den fremtidige jagtforvaltning følger fortsat de eksisterende retningslinjer.

2.5 Kulturmiljø og fortidsminder

Afsnittet omhandler kommentarer til de planlagte aktiviteter vedr. kulturmiljø og fortidsminder.

2.5.1 Fortidsminder

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring ved implementeringen af urørt skov med hensyn til fortidsminders bevarelse. En respondent påpeger, at der skal værnes om fortidsminderne.

En respondent gør opmærksom på, at der ifølge museumsloven ikke må foretages ændringer på fortidsminder, at der ikke må ske dyrkning indenfor to meter fra foden af et beskyttet fortidsminde samt at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af sten- og jorddiger.

Respondenten påpeger yderligere, at dispensation er påkrævet i anledning af anlæg ved fortidsminders beskyttelseslinje, jf. naturbeskyttelsesloven.

En respondent bemærker, at der kan opstå risiko for at støde på jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde under normal pløjedybde og henviser til museumslovens § 27 og opfordrer til kontakt for en konkret risikovurdering ifm. anlægsarbejde.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen overholder gældende lovgivning, herunder beskyttelse af fortidsminder, hvor Naturstyrelsen screener og passer på fortidsminder og diger bl.a. ifm. den detaljerede planlægning og gennemførelse af skovningsaktiviteter og naturgenopretning. Naturstyrelsen søger nødvendige tilladelser og dispensationer ifm. detailprojekteringen og gennemfører kun planlagte aktiviteter, såfremt nødvendige tilladelser og dispensationer opnås.

For at sikre fortidsmindeinteresserne ved etablering af ny græsning i urørt skov vil Naturstyrelsen sørge for løbende overvågning. Overvågningen skal sikre, at skader på fortidsminder og diger erkendes og håndteres så tidligt, at der ikke opstår uoprettelig skade.

2.6 Øvrige

Afsnittet omhandler kommentarer vedr. øvrige emner i relation til forvaltningsplanerne herunder monitorering, infrastruktur og borgerinddragelse mv.

2.6.1 Monitorering

Høringssvar:

En respondent bemærker, at de overordnede retningslinjer nævner udarbejdelsen af en baseline, uden at det konkretiseres, hvorledes denne baseline indgår i forvaltningsplanerne, samt hvordan denne baseline påvirker de efterfølgende konkrete indsatser. Respondenten efterspørger derudover en klar og præcis dokumentation for fremgangen af natur i urørt skov. Respondenten opfordrer til, at der løbende foretages evalueringer på opfyldelse af forvaltningsplanernes mål, samt at behov for justeringer i de valgte strategier løbende vurderes.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der er foretaget en baselineundersøgelse af urørt skov, der baserer sig på dataindsamling i 20 skovområder samt fra to skovområder, hvor forvaltningen fortsætter som naturnær skovdrift. Udarbejdelsen af baselineundersøgelsen på en delmængde af arealerne muliggør en senere evaluering af indsatsen eller en evt. løbende overvågning.

Forvaltningsplanerne justeres med 5-6 års intervaller eller efter behov og gennemgår en hovedrevision mindst hvert 15. år.

2.6.2 Risikotræer

Høringssvar:

En respondent ønsker en præcisering af, hvem der bærer ansvaret i tilfælde af ulykker ved nedfaldne træer i urørte skove. Respondenten opfordrer hermed til, at risikotræer fældes i god tid.

Naturstyrelsens kommentarer:

Færdsel på Naturstyrelsens arealer sker på eget ansvar i overensstemmelse med naturbeskyttelsesloven. Naturstyrelsen lader i videst muligt omfang træer og vegetation forblive urørte. For træer, der har karakter af risikotræer (dvs. træer der udgør en høj sandsynlighed for at gøre skade), kan Naturstyrelsen tage initiativ til at mitigere risikoen ved at flytte infrastruktur og faciliteter eller beskære træer af hensyn til sikkerhed.

Høringssvar:

En respondent ønsker oplyst, hvilken definition af risikotræer der ligger til grund for håndteringen af risikotræer i urørt skov. Her spørges der specifikt ind til, om Københavns Universitets definition anvendes, eller om der benyttes en anden forståelse.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der er ingen generel definition på risikotræer, men baseret på videnskabelige publikationer fra Københavns Universitet og domstolsafgørelser vil alle træer - helt afhængig af de konkrete omstændigheder - kunne udvikle sig til risikotræer: træer, der forudsigeligt vil knække eller vælte inden for en overskuelig fremtid, og kan gøre skade på mennesker, dyr eller værdier. Disse forhold indgår i Naturstyrelsens vejledning om tilsyn med og håndtering af risikotræer på Naturstyrelsens arealer, som således også er gældende i urørt skov.

2.6.3 Infrastruktur

Høringssvar:

Banedanmark henviser til jernbanesikkerheden ifm. udlægning af urørt skov og opfordrer til, at forvaltningsplanerne tager hensyn til nærliggende jernbaner. Det nævnes konkret, at beplantning ikke må udgøre en risiko for kørestrømsanlægget

eller være til gene for togtrafikken. Respondenten gør desuden opmærksom på, at forvaltningsplanerne skal tage højde for evt. servitutter langs jernbanen.

Etablissement - og Terrænkommandoen bemærker, at militære installationer og adgang hertil ikke må forringes som følge af ændrede retningslinjer for driften af Naturstyrelsens skove, f.eks. hegning eller ændrede hydrologiske forhold. Det påpeges, at forvaltningsplanerne bør sikre, at der kan iværksættes nødvendige foranstaltninger løbende, hvis militære aktiviteter og installationer påvirkes ved hydrologiske forandringer.

Trafikstyrelsen bemærker, at flere planområder ligger inden for 13 km fuglekollisionszoner omkring flyvepladser. Der opfordres til, at Naturstyrelsen vurderer forvaltningsplanernes påvirkning på flysikkerheden.

Naturstyrelsens kommentarer:

I forbindelse med udlæg af urørt skov og de planlagte aktiviteter i forvaltningsplanerne, vil jernbanelovens § 25 overholdes, og der tages højde for beplantning nær kørestrømsanlæg samt servitutter langs jernbanen.

Der vil som følge af forvaltningsplanerne for urørt skov ikke være ændringer i Forsvarets, Hjemmeværnets, Politiets mv. muligheder for adgang og benyttelse af Naturstyrelsens arealer. Forsvaret, Hjemmeværnet, Politiet mv. vil som hidtil have mulighed for at udføre militærøvelser, uddannelse og træning i skove, som er udpeget til urørt skov. Som tidligere og iht. anden lovgivning vil Forsvaret fortsat kunne etablere og vedligeholde militære installationer.

Naturstyrelsen vurderer en evt. påvirkning af risiko for fuglekollisioner ifm. detailprojekteringen af de konkrete aktiviteter i de enkelte planområder.

2.6.4 Inddragelse

Høringssvar:

Flere respondenter understreger vigtigheden af at inddrage lokale brugergrupper og andre interessenter i planlægningen af den fremtidige forvaltning af urørte skove, og at denne brugergruppe-inddragelse er afgørende for at sikre fortsat udøvelse samt forbedring af friluftaktiviteter i områderne.

En respondent understreger vigtigheden af formidling som redskab til at vejlede offentligheden om sårbare naturområder f.eks. igennem skilte, digitale kort, apps og podcasts.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der har under udarbejdelsen af forvaltningsplanerne været lokal inddragelse i form af brugerråds- og borgermøder for at sikre hensyntagen til de forskellige interesser i skovene. Disse møder er blevet annonceret på Naturstyrelsens hjemmeside og/eller i lokalaviser. Udover lokal inddragelse før høring, bidrager den offentlige høring også til inddragelse i udarbejdelsen af forvaltningsplanerne. Naturstyrelsen samarbejder generelt gerne med interessenter, når det er muligt. Eksisterende samarbejder med styrelsens lokale brugerråd vil fortsætte efter implementeringen af urørt skov.

Naturstyrelsen opfordrer alle til at deltage aktivt både ved de lokale borgermøder og i den offentlige høringsproces, som begge giver mulighed for involvering i udarbejdelsen af forvaltningsplanerne og dermed planlægningen af urørt skov.

Naturstyrelsen arbejder løbende på at forbedre mulighederne for oplevelser i naturen, heriblandt vedligeholdelse og udvikling af formidlingsredskaber, under hensyntagen til forskellige brugergruppers behov og interesser samt Naturstyrelsens ressourcer.

2.6.5 Høring

Høringssvar:

Flere respondenter stiller sig kritiske overfor brugervenligheden i forvaltningsplanssystemet. Flere respondenter udtrykker, at kortbilagets anvendelighed og hjemmesidens layout ikke lægger op til en tilstrækkelig indflydelse i beslutningsprocessen for forvaltningsplanerne.

En respondent anbefaler, at der skabes en bedre vejledning til kortbilagenes anvendelse.

En respondent påpeger, at forvaltningsplanssystemet har begrænset funktionalitet på telefon eller tablet.

En respondent udtrykker kritik af formatet for indsendelse af høringssvar og bemærker, at det gør indsendelsen af høringssvar kompliceret.

Naturstyrelsens kommentarer:

Det er Naturstyrelsens mål at fremme en mere databaseret og transparent naturforvaltning, herunder at give læsere af forvaltningsplaner markant bedre muligheder for selv at bestemme hvilke status- og planlægningsrelaterede kort, som man vil udforske, både inden for de enkelte delarealer eller på tværs af hele landet. Dette i modsætning til et mere traditionelt låst hjemmesidebaseret HTML eller PDF planformat, hvor læseren ikke selv kan vælge og kombinere kort og i værste tilfælde kan have svært ved at tyde de enkelte kort. Naturstyrelsen gør opmærksom på, at den digitale løsning er under udvikling, og der arbejdes løbende på at forbedre platformen. Naturstyrelsen har noteret sig, at en respondent udtrykker et ønske om, at forvaltningsplanssystemets tilhørende vejledning forbedres. Naturstyrelsen har ligeledes noteret sig bemærkningen om forvaltningsplanssystemets begrænsede funktionalitet på telefon og tablet. Systemet er i sin nuværende udformning optimeret til brug på computer, hvor funktionaliteten er bedst understøttet.

Naturstyrelsen har etableret en digital platform til indsendelse af høringssvar, hvilket indeholder tematiserede rubrikker, der skal understøtte, at høringssvarene forholder sig til de konkrete forvaltningsplaner, der er sendt i høring. Det er Naturstyrelsens erfaring, at denne tilgang har bidraget til, at de indsendte høringssvar generelt fremstår konkrete og planrelaterede.

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker, at tidspunktet for høringen ikke giver mulighed for en tilstrækkelig grundig bearbejdning af høringmaterialet. En respondent opfordrer til, at fremtidige høringer undgår ferieperioder. En respondent bemærker, at oplysninger vedr. de planlagte aktiviteter har været sparsom.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har været opmærksom på, at høringprocessen er foregået hen over sommerferien. Naturstyrelsen valgte derfor at forlænge høringsperioden, så den varede ti uger, hvor tidligere høringer har varet otte uger. Annoncering af høringen har fulgt Naturstyrelsens normale standard for høringer af denne type planer, hvilket indebærer en bred annoncering via både Høringsportalen, hjemmeside og direkte mail til en høringsliste indeholdende offentlige og private interessenter. Detaljerne for de planlagte aktiviteter fastlægges ifm. detailprojekteringen.

Høringssvar:

En respondent bemærker forbedringer i forvaltningsplanssystemet og rapporteringen af forvaltningsplaner siden sidste høring. Respondenten gør endvidere opmærksom på, at kortlagene i én af forvaltningsplanerne ikke fungerede.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har noteret sig, at en respondent gør opmærksom på, at kortlagene i en forvaltningsplan ikke har kunne fremvises. Der arbejdes løbende med fejlretning i forvaltningsplanssystemet.

2.6.6 Indsigelser

Høringssvar:

Flere respondenter har, uden at angive nærmere begrundelse, indgivet generelle indsigelser mod forvaltningsplanerne for urørt skov for så vidt angår hegning, græsning, veteranisering, hydrologi, fældning og dødt ved.

Naturstyrelsens kommentarer:

Formålet med urørt skov er at skabe de bedste vilkår for biodiversiteten i naturen samt fremme gode muligheder for friluftsliv for naturens brugere.

Det er politisk besluttet, at store dele af statens skove skal udlægges til urørt skov, og at der samlet skal udlægges ca. 75.000 ha urørt skov i Danmark. Udpegningerne af urørt skov samt forvaltningen af de urørte skove, beskrevet i "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove", er ligeledes politisk besluttede. Naturstyrelsen har kommenteret emnespecifikke indsigelser mod de overordnede retningslinjer for urørt skov i tidligere høringsnotater, hvortil der henvises til høringsnotatets kapitel 4.

2.6.7 Opbakning

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker generel opbakning til forvaltningsplanerne for urørt skov.

En respondent bifalder de planlagte nye skovgræsningsaktiviteter på mere end 50 % af det samlede urørte skovareal for planområder såsom Rø Plantage, Østmøn og Tornby Klitplantage.

Respondenten bifalder derudover inddragelsen af biodiversitetsfremmende værktøjer såsom veteranisering af udvalgte tæt voksende, hjemmehørende træarter, lysstilling samt fjernelse af førne.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3. Høringssvar til forvaltningsplaner

3.1 Forvaltningsplan for Bjergskov, Bøghoved og Hostrup Krat m.fl.

Høringssvar:

En respondent peger på, at det vil være hensigtsmæssigt at topkappe enkelte høje douglasgraner af hensyn til fuglelivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig og inddrager topkapping af udvalgte nåletræer i de planlagte veteraniseringsaktiviteter.

Høringssvar:

En respondent bakker op om skabelsen af mere liggende og dødt ved og pointerer, at dette vil gavne mellemlagspættten.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.2 Forvaltningsplan for Danstrup og Krogenberg Hegn

3.2.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

Flere respondenter ønsker, at der planlægges yderligere naturgenopretningsaktiviteter i form af genopretning af hydrologi (både kategori 1 og 2-aktiviteter) og græsning, end der allerede er planlagt i forvaltningsplanen.

En respondent ønsker, at der foretages genopretning af hydrologi i en mose ved Ravnebakke i Krogenberg Hegn.

En respondent bemærker, at husdyrgræsning vil tilføre flere næringsstoffer til skoven.

Naturstyrelsens kommentarer:

Biodiversitet og friluftsliv vægter i udgangspunktet lige i den urørte skov. På den baggrund er det vigtigt at sikre gode rammer for friluftslivet. For hvert planområde er der ifm. planlægningen af aktiviteter lavet en balancering af benyttelsen og beskyttelsen. I forhold til hydrologi, planlægges der i udgangspunktet genopretning af hydrologi alle de steder, hvor det for nuværende anses for muligt. Naturstyrelsen kan imidlertid alene agere på egne arealer. Derudover er Naturstyrelsen forpligtet til at sikre afvanding fra naboarealer. I forhold til græsning er der i Nyrup Hegn planlagt ca. 36 ha ny græsning. På den baggrund er der ikke planlagt yderligere græsning i Danstrup Hegn og Krogenberg Hegn.

På baggrund af høringssvaret har Naturstyrelsen endnu engang undersøgt mulighederne for genopretning af hydrologi i en mose ved Ravnebakke i Krogenberg Hegn. Baseret på detaljerede kortanalyser og lokalkendskab, er det fortsat Naturstyrelsens vurdering, at der ikke er grundlag for at genoprette hydrologi ved Ravnebakke.

Husdyrgræsning uden tilskuds fodring tilfører ikke næringsstoffer til arealet.

3.2.2 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent mener, at friluftszoneringen omkring et shelter bør ændres fra stillezone til facilitetszone.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der kan godt forekomme faciliteter i en stillezone. Udgangspunktet for Naturstyrelsens friluftszoneringer er at arbejde med større zoneringsområder. Historisk har der imidlertid tidligere været arbejdet med en mere finkornet zonerings, hvorfor der kan forekomme små arealer med zonerings.

3.2.3 Øvrige

Høringssvar:

En respondent støtter de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter herunder genskabelse af hydrologi, strukturfældning, græsning og veteranisering. Respondenten bakker op om, at der bevares en vis andel af rødgran og douglasgran og pointerer, at dette vil gavne tilknyttede fuglearter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.3 Forvaltningsplan for Ellinge Indhegning

Høringssvar:

En respondent bemærker, at Ellinge Indhegning udgør et vigtigt lokalt rideområde. En respondent bakker op om den planlagte nye markerede rute i Ellinge Indhegning og ønsker, at den udformes, så den kan anvendes af ryttere.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig rideinteressen i Ellinge Indhegning og bemærker, at der ikke er planer om etablering af skovgræsning i Ellinge Indhegning. Den planlagte nye markerede rute i Ellinge Indhegning vil forløbe på eksisterende skovveje og stier. Således følger ridning i denne del af skoven de nuværende gældende regler for ridning i statsskovene.

3.4 Forvaltningsplan for Engelsholm Skov

Høringssvar:

En respondent bemærker at visse arter som nævnes i forvaltningsplanen ikke forefindes i skoven. Respondenten er kommet med forslag til alternative formuleringer, der præciserer artsforekomsterne i planområdet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen ændrer forvaltningsplanen baseret på respondentens bemærkninger.

Høringssvar:

En respondent bakker op om målsætningen og de biodiversitetsfremmende aktiviteter. Der bakkes ligeledes op om de hydrologiske aktiviteter og at disse kun kan gennemføres, såfremt de rette omstændigheder er tilstede.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.5 Forvaltningsplan for Frøslev Mose

Høringssvar:

En respondent er bekymret for, at anlæg af flere stier og faciliteter vil påvirke biodiversiteten negativt.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har ikke planer om at etablere nye stier eller faciliteter i Frøslev Mose. Naturstyrelsen er generelt opmærksom på balancen mellem hensynet til friluftsliv og biodiversitet.

Høringssvar:

En respondent peger på, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis der kunne etableres en sammenhængende afgræsning af hele Frøslev Mose. Dette inkluderer også de skovbevoksede arealer.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er grundlæggende enig, men da der er flettet private arealer ind mellem Naturstyrelsens arealer, vil det ikke umiddelbart kunne lade sig gøre at etablere en sammenhængende græsning af hele mosen. Endvidere ville det kræve at en række gældende forpagtningsaftaler skulle harmoneres. Med hensyn til at inddrage de skovbevoksede arealer, er dette allerede indarbejdet i forvaltningsplanen.

3.6 Forvaltningsplan for Grønnæsse og Ullerup Skov

3.6.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for, at græsningen vil medføre, at sjældne træer og blomster bliver trampet ned af dyrene.

Flere respondenter udtrykker opbakning til det planlagte græsningsprojekt i Ullerup Skov og ønsker, at projektet ændres fra en kategori 2-aktivitet til en kategori 1-aktivitet samt, at der etableres endnu mere græsning i planområdets skove. En respondent foreslår desuden, at der ifm. realisering af det planlagte græsningsprojekt i Ullerup Skov, laves en erfaringsopsamling omkring geders evne til at begrænse opvækst af sitkagran.

En respondent skriver, at vedkommende er bekymret for dyrevelfærden i Grønnæsse Skov.

En respondent skriver, at en gravhøj vil blive ødelagt af tramp fra de græssende dyr.

Naturstyrelsens kommentarer:

Størstedelen af det planlagte græsningsareal i Ullerup Skov etableres på arealer, som i dag er bevokset med sitkagran, og naturindholdet og -værdien på arealet er i dag derfor stærkt begrænset. Græsning vil sikre variation og gode vilkår for en række planter, dyr og insekter, og vil på sigt bl.a. bidrage til en divers og artsrig flora og fauna. Med en bred vifte af blomstrende urter følger ofte også mange arter af sommerfugle og andre insekter.

Projektet med samgræsning i Ullerup Skov forudsætter samarbejde med en privat lodsejer. Af den grund opretholdes projektet som en kategori 2-aktivitet. Naturstyrelsen er enig i, at det vil være værdifuldt at indsamle viden om geders evne til at begrænse opvækst af sitkagran f.eks. ved at have mindre frahegninger/referenceområde uden gedegræsning. Naturstyrelsen planlægger derfor at lave sådanne referenceområde(r) ifm. en evt. realisering af græsningsprojektet. Der findes allerede eksisterende græsningsarealer i både Ullerup Skov og Grønnæsse Skov. Friluftsliv og biodiversitet vægter i udgangspunktet lige i den urørte skov, og på den baggrund planlægges der ikke yderligere græsning i de to skove i denne planperiode.

Naturstyrelsen overholder gældende dyrevelfærdslovgivning ifm. græsningsaktiviteter.

Der er ikke registreret nogle gravhøje inden for det planlagte græsningsareal i Ullerup Skov.

Høringssvar:

En respondent ønsker yderligere genopretning af hydrologi i planområdet end beskrevet i forvaltningsplanens planafsnit. Derudover mener respondenterne, at der er behov for, at tænke genopretning af hydrologi på tværs af arealer med forskellige ejerforhold.

Naturstyrelsens kommentarer:

Den planlagte genopretning af hydrologi i Grønnæsse Skov repræsenterer umiddelbart det potentiale, der er for at genoprette hydrologi i skoven. Derudover vil der som følge af passiv genopretning på sigt naturligt opstå små fugtige områder. Naturstyrelsen kan alene agere på egne arealer, og kan således ikke genoprette hydrologi, som vil påvirke naboarealer til skoven, ligesom Naturstyrelsen er forpligtet til fortsat at modtage vand fra oplandet. Genopretningen af hydrologi i skoven vil bidrage til en mere langsom transport af vandet gennem skoven og dermed bidrage positivt ift. at udjævne vandafstrømningen ud af skoven.

3.6.2 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

Flere respondenter ønsker, at planområdets skove tilføres mere stående og liggende dødt ved, samt at der laves lysbrønde i bevoksningerne af løvtræ, herunder også at sikre lysåbne korridorer til sammenbinding af områdets lysåbne arealer.

En respondent udtrykker bekymring for, at der udtages hjemmehørende træ som en del af aftalen om savværkshugst.

Naturstyrelsens kommentarer:

I forbindelse med de planlagte strukturfældninger og veteraniseringer vil der både her og nu samt på længere sigt ske en forøgelse af både liggende og stående dødt ved. Mængden af dødt ved forøges både inden for den enkelte bevoksning og på skovniveau. Derudover er sigtet med strukturfældningerne at skabe variation inden for den enkelte bevoksning, ligesom der med strukturfældningerne generelt arbejdes med at skabe nye mindre lysåbne områder samt med at sammenbinde de eksisterende lysåbne arealer. Konkret foretages strukturfældningerne på flere måder. I nogle dele af bevoksningen skabes små lysninger, mens andre dele af bevoksningen efterlades uden fældning eller fældes varieret. På den måde sikres der struktur og variation inden for den enkelte bevoksning.

Den politiske aftale omkring udtag af primært eg og bøg i en overgangsperiode (Aftalen om 'Savværkshugst') blev indgået for at sikre leverancer af certificeret træ til de danske savværker i en overgangsfase. Aftalen udløber med udgangen af 2026. Derefter vil træer af hjemmehørende træarter, som fældes i naturgenopretningsperioden, blive efterladt i skoven til dødt ved.

3.6.3 Øvrige

Høringssvar:

Flere respondenter bakker op om de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter herunder strukturfældninger, veteranisering og genopretning af hydrologi. En respondent støtter de planlagte fældningsgrader i skovens bevoksninger af rødgran, nordmannsgran og lærk. Respondenten udtrykker yderligere opbakning til den eksisterende friluftszonering.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.7 Forvaltningsplan for Hald

3.7.1 Status

Høringssvar:

En respondent bemærker, at skovområdet ved Hald Ege by allerede opfylder biodiversitetsmålet med skovlysninger, gamle egetræer, faldne træer der ligger og rådner med svampe, mos, bænkebidere og mange flere arter.

Derudover ligger skoven langs bebyggelser med bl.a. efterskole, friskole, børnehaver og vuggestue, hvor mange af disse bruger skoven dagligt.

Respondenten anfører yderligere, at alle i området elsker skovområdet og går også ind for biodiversitet - urørt skov - frivillige holder underskoven i ave så der er lysninger, og egne bevares.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har noteret sig statusopdateringen og har ikke yderligere kommentarer.

3.7.2 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring for, at det vil skabe stor usikkerhed for skovens brugere (efterskole, friskole, vuggestue, børnehaver, hundeluffere, samt for rådyr, egern, flagermus og fugle), med en indhegning med store planteædende dyr ved Hald Ege (græsningsaktivitet G3, G4 og G5). Der gøres opmærksom på, at adskillige vandrere benytter Hærvejen, og besøger den historiske Hald Ege by. En respondent opfordrer til, at en evt. fremtidig indhegning til græsning etableres i området langt fra bebyggelser, så arealet mellem Hærvejen og Hald Ege by friholdes fra græsning. Flere re-

spondenter bemærker desuden, at græsningsaktiviteterne planlagt omkring Hald Ege by, ikke reflekterer over konsekvenserne for Hald Ege by, og gør opmærksom på, konsekvenserne for lokalsamfundets og dets borgeres brug af skoven. Ydermere gør respondenterne opmærksom på, at bydelen er omfattet af en gældende lokalplan.

En anden respondent foreslår, at et område af egeskoven bliver udlagt til "børneskov" uden græssende dyr.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har noteret sig opfordringerne. Arealerne med planlagt græsning ved Hald Ege er i forvaltningsplanen rubriceret som "kategori 2 er aktiviteter, der kun gennemføres i planperioden, såfremt de rette forudsætninger er til stede". En af disse forudsætninger er, at skovarealer hvor der er græsning, ligger i sammenhæng med lysåbne arealer. Denne forudsætning er til stede i G3, som ligger længst væk fra Hald Ege by, men er for øjeblikket ikke til stede i G4 og G5. Hærvejsruten vil på stort set hele strækningen ved Hald Ege forløbe uden for de planlagte indhegninger. Der vil blive etableret relevante låger i en kommende indhegning, så adgang vil stadig være mulig.

Selv hvis det bliver muligt at etablere græsning på alle arealer planlagt til græsning i forvaltningsplanen, vil der stadig være en række områder i egeskoven, som er udenfor indhegningerne: egeskoven øst for Hald Ege, umiddelbart vest for Videbechs allé, nord for Tulifasvej (sydvest for de røde barakker) og arealerne syd og sydvest for vandtårnet.

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at der ifm. græsning af arealer benyttes mindre dyr. Større dyr, som f.eks. bison er ikke ønskeligt for orienteringsløbere. Respondenten håber derfor, at græsning vil fortsætte som det dags dato sker på Stanghede. En respondent opfordrer til, at græsningen etableres med robuste kvæg- og hesteracer gerne i helårsgræsning. Dermed sikres generelt den bedste biodiversitetsfremmende effekt.

Flere respondenter stiller yderligere spørgsmål til den planlagte græsning, herunder valg af græsningsdyr, græsningstryk, græsningssæson, tilskudsfordring, tilsyn med dyrene, håndtering af dyr, der bryder ud af indhegninger, klovestersyn og -behandling, adgang til vand og generel overholdelse af dyrevelfærdsloven.

En respondent er bekymret for, hvordan store planteædere vil påvirke forårets blomstrende anemonetæppe i Hald Ege.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har ikke planlagt, hvilke planteædere der skal benyttes og hvilket hegn, der skal etableres ved Hald på nuværende tidspunkt, og det fastlægges først ifm. detailprojekteringen.

Alle gældende regler bliver overholdt ved etablering af græsning, herunder kyndigt tilsyn og hyppighed heraf, adgang til vand, klovbeskæring og behandling af sygdom og skader. Hvis fødegrundlaget i perioder bliver for lille, har Naturstyrelsen en række tiltag der kan iværksættes, heriblandt reduktion i antallet af dyr og tilskudsfordring. Tilvejebringelse af ly, læ og tørt leje vil følge reglerne for den type dyr, som bliver valgt.

Det er yderst sjældent set, at dyr bryder ud af en indhegning. Skulle det ske, vil de blive indfanget af en ansvarlig dyreholder.

Det er vurderingen, at der sandsynligvis ikke vil være nogen synlig påvirkning på anemonetæppet om foråret.

Høringssvar:

En respondent efterspørger muligheden for, at Naturstyrelsen laver én indhegning fremfor tre indhegninger ved Hald, som kan flyttes efter behov.

En respondent gør opmærksom på, at den frivillige gruppe "skovhjelperne" hjælper Naturstyrelsen med at friholde de fredede egeskove for opvækst af nål, ahorn/ær og bøg. Respondenten foreslår, at denne indsats videreføres og kombineres med en indhegning og græsning af et mere begrænset areal.

Naturstyrelsens kommentarer:

I det omfang forudsætningerne er til stede, vil mest muligt af arealet blive indhegnet samlet.

Skovhjelpernes indsats med at rydde bøg mv. og dyrenes påvirkning via færdsel og fødesøgning er forskellige indsatser med hver sin virkning. Skovhjelpernes indsats er værdsat og fortsætter uforandret.

Høringssvar:

Flere respondenter er positive omkring genopretningen af naturlig hydrologi. Der opfordres til at prioritere hydrologiaktiviteterne – også dem i "kategori 2", da det er et omkostningseffektivt middel til hurtigt at øge biodiversiteten.

En respondent ser positivt på en genslyngning af Gjelbækken (H2). Respondenten påpeger udfordringerne med projektet, da faldet i den nedre del af bækken er lavt, og dermed er strømhastigheden også lav. Ved en genslyngning risikerer man, at strømhastigheden bliver så lav, at bækken kan gro helt til, fordi bredvegetationen lukker løbet til. Respondenten mener desuden, at man som supplement til en evt. genslyngning bør overveje at anlægge sandfang for at få styr på sandvandringsen i vandløbet. En respondent opfordrer til, at Naturstyrelsen i projekteringen af genslyngningen af Gjelbækken inddrager ekspertise fra både fagpersoner og frivillige.

Respondenten tilbyder, at hvis arbejdet med bækken bliver realiseret, vil Viborg Lystfiskerforening meget gerne stille både erfaring og mandskab til rådighed, og forestiller sig at Hald Sø's Bådelaug gerne vil gøre det samme.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen. De pågældende "kategori 2" aktiviteter vil blive gennemført, hvis de rette forudsætninger er til stede.

Naturstyrelsen er opmærksom på de udfordringer, der følger af det meget lave fald på de nedre dele af Gjelbækken. Hydrologiprojekter vil altid blive foretaget med størst mulig inddragelse af ekspertise inden for området, internt som eksternt.

Naturstyrelsen har haft et mangeårigt, godt samarbejde med Hald Sø's Bådelaug omkring vandløbsvedligehold og vandløbsprojekter. Dette samarbejde vil også blive videreført ift. kommende vandløbsprojekter. Hvis Viborg Lystfiskerforening også er villig til at stille ekspertise og mandskab til rådighed, er foreningen særdeles velkommen, både ift. det konkrete projekt og ift. den løbende vandløbsvedligeholdelse i området ved Hald Sø.

Høringssvar:

En respondent bemærker, at der i Hald området planlægges en række specificerede, biodiversitetsfremmende aktiviteter, der samlet set på både kort og langt sigt vil øge botaniske værdier og naturindhold generelt i området.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.7.3 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at omfanget af fældninger minimeres mest muligt. Som orienteringsløber ønsker respondenterne en varieret skov - også gerne med lysninger efter mindre fældninger, men ikke en skov, der ændres til en skov med flere lysninger end træer.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturgenopretningsmodellerne og fældningsgraderne har sigte på at skabe en mere varieret skov – også på sigt. Større og mindre fældninger udføres for at skabe større variation i alder og sammensætning af træarter, ikke mindst i de mange bevoksninger med én træart med én alder.

Selv om der skabes en del lysninger i naturgenopretningsperioden, vil der stadig være flere træer end lysninger, og de fleste lysninger vil i løbet af en kort årrække igen være tilgroet og med tiden udvikle sig til skov.

3.7.4 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent bemærker, at planen bibeholder de to stillezoner ved Hald Ege (øst og vest for Hald Ege Skole). Respondenten foreslår, at zoneringsen ændres til friluftszoner af hensyn til at opnå tilladelse til organiserede aktiviteter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der er en lang række forskellige brugerinteresser på Naturstyrelsens arealer, og friluftszoneringen er et af flere redskaber til at balancere mellem de forskellige interesser. Stillezonen ved Hald Ege er netop placeret her for at prioritere den rolige naturoplevelse i et område. Det er forholdsvis få områder, der er udlagt til stillezone. Langt størstedelen af områderne ved Hald er udlagt som friluftszone.

Naturstyrelsen er altid åben over for dialog om organisering af aktiviteter i skovområder. Tilladelser til organiserede aktiviteter for orienteringsløbere i stillezoner vil blive administreret efter en konkret vurdering som beskrevet i aftalen mellem DOF og Naturstyrelsen.

Høringssvar:

En respondent gør opmærksom på, at der er et dusin handicapboliger med beboere, der bruger rollator i Hald Ege. Respondenten efterspørger handicapstier tilknyttet Hald Ege.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen bidrager gerne til øgede muligheder for borgere med handicap, herunder bevægelseshæmmede borgere, hvor det er ressourcemæssigt, terrænmæssigt og praktisk muligt.

Udover de muligheder der i forvejen er i nærområdet ved Hald Ege i form af Alhedestien, Birgittelyststien og til en vis grad Egestien langs nordsiden af den vestlige del af egeskoven, er der ikke umiddelbart planer om at etablere deciderede handicapstier i området.

Naturstyrelsen er dog altid klar til at se på og gå i dialog omkring konkrete forslag til tiltag på Naturstyrelsens arealer.

Høringssvar:

En respondent er bekymret for, hvorledes adgangsforholdene i områder med planlagt græsning i urørt skov lever op til den overordnede friluftspolitik, hvor borgere har adgangsret døgnet rundt. Derudover stiller respondenterne spørgsmål til, hvordan Naturstyrelsen forholder sig til lokalsamfundets friluftsliv, samt konsekvenserne for hundeluffere.

Naturstyrelsens kommentarer:

Offentlighedens formelle adgangsmuligheder til de urørte skove vil iht. naturbeskyttelseslovens regler være uændret. Der vil fortsat være adgang til statens skov- og naturarealer døgnet rundt, inkl. på trampestier – også lokalt ved Hald Ege. Den lokale borger kan fortsat gå tur med sin hund i snor.

3.7.5 Kulturmiljø og fortidsminder

Høringssvar:

En respondent efterspørger hvorvidt Naturstyrelsen har undersøgt, om der er spor efter hulveje og oldtidsagre i de områder, der planlægges indhegnet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er opmærksom på, at der i hhv. den nordlige og den sydvestlige del af egeskoven, der planlægges afgræsset, er områder med oldtidsagre og hulveje. Den ret ekstensive græsning, der i givet fald vil foregå i skovarealerne, vil erfaringsmæssigt sjældent have nogen negativ indvirkning på fortidsminder af den nævnte type.

Forud for iværksættelse af ethvert græsningsprojekt i regi af urørt skov bliver der foretaget en monitorering af tilstanden af fredede fortidsminder, beskyttede diger og værdifulde kulturspor. Denne monitorering vil blive gentaget med jævne mellemrum. Hvis der konstateres skader fra græssende dyr på fortidsminder, vil der blive iværksat tiltag for at afhjælpe problemet. Det kan f.eks. være frahegning i en periode.

3.8 Forvaltningsplan for Hareskovene og Jonstrup Vang

3.8.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent bemærker, at det bør være muligt at finde yderligere egnede arealer til græsningsformål i Hareskovene og Jonstrup Vang.

En respondent kritiserer, at hensyn til friluftslivet medfører, at rydninger af ikke-hjemmehørende arter ikke opfølges med græsning mhp. at vedligeholde de opståede lysninger. Respondenten anser dette som en ubalance i det dobbelte formål for urørt skov, idet indsatsen for friluftslivet ifølge respondenteren får lov til at veje mere end indsatsen for biodiversitet.

En respondent nævner en særlig bekymring for udsætningen af store græssende dyr og mener, at der skal tages mere højde for friluftslivets færden i skoven.

Naturstyrelsen kommentarer:

Urørt skov har et dobbelt formål om både at fremme en rigere natur og give befolkningen gode muligheder for friluftsliv. Naturstyrelsen har under udarbejdelse af planen valgt at fastholde de nuværende græsningsarealer i Jonstrup Vang, Lille Hareskov og Bøndernes Hegn. Græsning som indsats til at holde områder, som ryddes for ikke-hjemmehørende træarter, lysåbne, kræver tilstedeværelse af eksisterende lysåbne arealer, således en tilstrækkelig fødemængde til de græssende dyr sikres. Naturstyrelsen vurderer, at det pga. det etablerede friluftsliv som udfoldes af en stor befolkningsgruppe, ikke vil være muligt at skabe tilstrækkeligt store og varierede græsningsarealer i disse skove.

Høringssvar:

En respondent nævner, at der er en bekymring for ikke at kunne færdes i skovene, da mere naturlig hydrologi kan gøre stierne ufremkommelige.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen vil ifm. den konkrete projektering af de planlagte hydrologiprojekter være opmærksom på at sikre muligheden for at færdes i skovene. I tilfælde hvor eksisterende stier vil blive påvirket, og det vurderes, at der er fine alternative ruter, kan stier blive nedlagt, men i andre tilfælde vil stiforløb kunne blive omlagt, eller hævet i terræn på udsatte strækninger.

3.8.2 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring for, at renafdrift af douglasgran vil ødelægge skovbrynet, og en respondent udtrykker særlig bekymring for, hvordan renafdrift vil påvirke fugles ynglesteder – heriblandt rovfuglereder.

En respondent beskriver, at skovbunden flere steder er dækket af ahorn/ær og mange lysåbne områder ligeledes er dækket af gyldenris.

En respondent spørger til, hvordan lysstillingen opnås udover fældning af uønskede arter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen ser ikke renafdrift af douglasbevoxsninger i skovens udkant som en indsats, der ødelægger skovbrynet de pågældende steder. Etablering af lysbrønde ind i skoven giver på kortere sigt mulighed for indre skovbryn og områder med lys og mere læ som variation til de eksisterende skovbryn. På sigt vil hjemmehørende arter overtage lysningen, som vil gro til og skovbrynet igen bevæge sig mod sin nuværende placering.

Naturstyrelsens redetræspolitik sikrer, at der tages hensyn til bl.a. rovfuglereder ifm. planlagte fældninger. Er der kendskab til rovfuglereder, opfordres der til, at melde dem ind til Naturstyrelsen.

Det er korrekt, at der er dele af skovene, som har meget opvækst af ahorn/ær. Hvis ikke opvæksten af ahorn/ær truer eksisterende vigtige naturværdier, som f.eks. gamle egetræer eller lysåbne arealer med botaniske værdier, ser Naturstyrelsen det ikke som et problem og her vil ahorn/ær sammen med andre træarter indgå i skovens naturlige udvikling. Naturstyrelsen er opmærksom på tilstedeværelsen af gyldenris og andre invasive arter. Det er en ressourcetung udfordring mange steder og Naturstyrelsen prioriterer løbende indsatsen mod invasive arter med fokus på de arealer, hvor naturværdierne er størst.

Ved lysstilling af et gammelt egetræ vil der, udover fældning af de omkringstående træer, blive brugt forskellige typer af veteranisering, i en sådan grad, at deres vækst begrænses og de langsomt vil dø. Dette er beskrevet i de "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove".

Høringssvar:

En respondent stiller spørgsmålsteget ved, om der er behov for veteranisering, da der allerede er en større andel naturligt veteraniserede træer i skoven. Det nævnes, at skoven i forvejen har mange lysåbninger, der skabes, når træerne vælter under storme.

Naturstyrelsens kommentarer:

I en skov uden kommerciel skovdrift er der typisk mere dødt ved og flere døende træer med mange mikrohabitater, end hvad der er udgangspunktet for skove udpeget til urørt skov. Det indebærer, at der for skove, udpeget til urørt skov, er behov for en aktiv indsats, for at fremskaffe mere dødt ved. Veteranisering er iht. de "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove" et af redskaberne, som Naturstyrelsen kan benytte til at skabe mere liggende og stående dødt ved.

3.8.3 Friluftsliv

Høringssvar:

Flere respondenter gør opmærksom på problematikken omkring kraftig lysforurening fra mountainbikelygter og dets forstyrrelse af dyrelivet, samt borgere, der ønsker en rolig tur.

En respondent udtrykker ønske om, at udvidelse af mountainbikespor ophører.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er opmærksom på problemerne med lys i skoven – også for andre borgere.

Juridisk hører problemstillingen under færdselsloven og håndhæves af politiet. Naturstyrelsen er derfor ikke myndighed på opgaven.

Naturstyrelsen har på nuværende tidspunkt ingen planer om udvidelse af mountainbikespor i de berørte skove, dog kan det blive nødvendigt med omlægning af eksisterende spor, som følge af naturlige forandringer, hydrologiprojekter o.l. I de områder, hvor der er risiko for, at et hydrologiprojekt vil gøre et mountainbikespor ubrugbart, vil Naturstyrelsen forud for hydrologiindsatsen gå i dialog med lokale mountainbikeklubber og sporbyggere om, hvordan mountainbikesporet evt. kan omlægges eller forstærkes i det pågældende område.

Høringssvar:

En respondent udtrykker et ønske om, at forandringer i skoven undgås, grundet skovenes høje besøgsintensitet.

En respondent ønsker i forvaltningsplanerne en afklaring af, at vilkår for at opnå tilladelse til aktiviteter ikke forringes som følge af implementeringen af urørt skov.

Naturstyrelsens kommentarer:

Offentlighedens adgang til de urørte skove vil iht. naturbeskyttelsesloven være uændret. Den rekreative infrastruktur som skovveje, stier, mountainbikespor og ridespor vil kunne forvaltes som hidtil med løbende vedligehold, udvikling og tilpasning, ligesom det fortsat er muligt at vedligeholde eksisterende friluftsfaciliteter og opføre nye. Fældning af risikotræer nær stiforløb, veje mv. vil, som førhen, være en del af Naturstyrelsens daglige forvaltning. Naturstyrelsen vurderer derfor, at der fortsat vil være gode muligheder for friluftslivet i de skove, forvaltningsplanen omfatter.

Det er fortsat tilladt at udøve alle de former for friluft aktiviteter, som generelt kan gennemføres uden tilladelse i Naturstyrelsens skove, f.eks. mountainbikekørsel, ridning, fuglekiggerture m.fl. Det er i urørte skove muligt at få tilladelse til friluft aktiviteter, som kræver Naturstyrelsens tilladelse, f.eks. erhvervsmæssige aktiviteter, stævnepladskrævende arrangementer mv. Tilladelse til sådanne aktiviteter vil som hidtil bero på en konkret faglig vurdering og beskrives derfor ikke direkte i forvaltningsplanerne.

Høringssvar:

En respondent ønsker opførelse af en legeplads i Jonstrup Vang nær Jonstruphøj grundet mangel på legepladser i nærområdet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen takker for forslaget, men har på nuværende tidspunkt ikke planer om at etablere legepladser i skoven. I denne planperiode prioriteres muligheden for overnatning med nye shelterpladser.

3.8.4 Øvrige

Høringssvar:

En respondent gør opmærksom på, at stendigerne i Hareskoven trænger til istandsættelse.

Naturstyrelsens kommentarer:

Alle diger på Naturstyrelsens arealer er beskyttede. Hvis digerne beskadiges bliver de genoprettet, men der foretages ikke istandsættelse ift. naturligt forfald.

Høringssvar:

En respondent foreslår, at idræts- og friluftsforeninger inddrages i planlægningen af de aktiviteter, der gennemføres af hensyn til friluftslivet f.eks. omlægning af stier og spor. Det påpeges i den forbindelse, at inddragelsen af interessenter er vigtig for at sikre accept og opbakning til forvaltningsplanerne.

En respondent tilbyder Naturstyrelsen sin viden og erfaring omkring indretning og omlægning af mountainbikespor.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der har under udarbejdelsen af forvaltningsplanerne været lokal inddragelse i form af brugerråds- og borgermøder for at sikre hensyntagen til de forskellige interesser i skovene. Disse møder er blevet annonceret på Naturstyrelsens hjemmeside og/eller i lokalaviser. Udover lokal inddragelse, bidrager den offentlige høring også til inddragelse i udarbejdelsen af forvaltningsplaner. Naturstyrelsen samarbejder generelt gerne med interessenter, når det er muligt. Eksisterende samarbejder med styrelsens lokale brugerråd vil fortsætte ifm. implementeringen af urørt skov og opfordrer til aktiv deltagelse ved evt. nye borgermøder.

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker generel opbakning til urørt skov, forvaltningsplanerne og de planlagte aktiviteter, såsom skabelse af dødt ved, genopretning af naturlig hydrologi og lyssætning af gamle træer.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.9 Forvaltningsplan for Himmelbjerget

Høringssvar:

En respondent gør opmærksom på vigtigheden af hensyn til offentlighedens færdsel på stier og tilgængeligheden i landskabet omkring den urørte skov. Respondenten foreslår at inddrage Skanderborg Kommune i den konkrete planlægning af placering og udformning af græsningsarealer, samt evt. ændringer i adgangsforhold og stiføring.

En respondent opfordrer til samarbejde med lodsejerne af naboarealer, de steder hvor Naturstyrelsen ejer smalle lange matrikler.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har i forvaltningsplanen lagt stor vægt på at holde de mest befærdede stier og skovveje uden for planlagte græsningsområder. Naturstyrelsen er positivt indstillet overfor forslaget om at inddrage Skanderborg Kommune i processen.

Naturstyrelsen har kort før høringsperioden af forvaltningsplanen erhvervet flere af de lange smalle matrikler der før adskilte Naturstyrelsens ejendom, netop for at opnå en bedre sammenhæng i området. Naturstyrelsen er positivt indstillet overfor samarbejde om resterende arealer, der ligger i tæt sammenhæng med Naturstyrelsens arealer.

Høringssvar:

En respondent støtter planen om græsning i dele af områderne ved Himmelbjerget. Der opfordres til helårsgræsning eller så lang græsningssæson som muligt. Derudover opfordres der til at afgræsse med robuste racer af kvæg og heste fremfor får, særligt i sommermånederne, for at skåne de blomstrende arter.

Derudover opfordres der til at samgræsse Naturstyrelsens arealer i sammenhæng med de tilstødende arealer ejet af Tårnkomiteen.

En respondent udtrykker opbakning til den planlagte rydning af oversøiske nåletræsarter og opfordrer til, at arealerne sammenbindes således, at der skabes større arealer med delvis lysåben natur.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen.

Naturstyrelsen er bekendt med fordelene ved helårsgræsning, men længden af græsningssæsonen for de enkelte arealer kan først vurderes ved en konkretisering af græsningsaktiviteterne ift. den endelige afgrænsning af græsningsarealerne samt tilgængelig dyretype og -race.

Naturstyrelsen er enig i, at samgræsning med Tårnkomiteens arealer vil være en fordel, og afsøger muligheden for at indgå en aftale om samgræsning med Tårnkomiteen.

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen til planen om en større variation i skovene ved Himmelbjerget, med flere skovlysninger og mosaiklandskab med genoprettelse af tidligere hede- og overdrevsarealer.

Høringssvar:

En respondent støtter målet om at fremme biodiversitet og skabe mere vild natur. Respondenten bakker op om de planlagte aktiviteter og mener at planen bl.a. vil bidrage til øget biodiversitet, forbedrede naturoplevelser for besøgende, robuste økosystemer og langsigtet beskyttelse af landskabelige og kulturhistoriske værdier.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.10 Forvaltningsplan for Hornbæk Plantage

3.10.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent foreslår, at der også genoprettes hydrologi i området Kejsersmosen i Hornbæk Plantage.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen ser positivt på forslaget og vil undersøge mulighederne for genopretning af hydrologi i Kejsersmosen. Aktiviteten tilføjes i forvaltningsplanens planafsnit.

Høringssvar:

En respondent foreslår, at den lysåbne korridor øst for Sandagerhusvej udvides yderligere for at sikre bedst mulige vilkår for biodiversiteten på arealet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der planlægges ikke en egentlig yderligere udvidelse af den lysåbne korridor øst for Sandagerhusvej. Grænsende til korridoren ligger der på begge sider imidlertid en række bevoksninger af rødeg. Disse planlægges afdrevet/ryddet som led i forvaltningsplanens planlagte fældninger af ikke-hjemmehørende arter. Dermed vil der på udvalgte stræk af korridoren ske en udvidelse af det lysåbne areal.

3.10.2 Friluftsliv

Høringssvar:

Flere respondenter ønsker, at arealet med hundeskov reduceres i Hornbæk Plantage.

Naturstyrelsens kommentarer:

I denne planperiode (15 år) planlægges der ikke justering i hundeskoven i Hornbæk Plantage. I en kommende planperiode kan det evt. komme på tale at gennemgå hundeskoven og dens afgrænsning.

Høringssvar:

En respondent ønsker, at den etablerede sandflugts- og geologirute i Hornbæk Plantage beskrives og nævnes i forvaltningsplanens statusafsnit.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen indarbejder tekst om sandflugts- og geologiruten i Hornbæk Plantage i forvaltningsplanens statusafsnit.

3.10.3 Øvrige

Høringssvar:

En respondent bakker op om de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter herunder skabelse af flere lysninger, skabelse af mere dødt ved, genopretning af hydrologi og bekæmpelse af invasive arter. Respondenten støtter yderligere den begrænsede fældningsgrad og den eksisterende friluftszonering.

En respondent ser frem til forvaltningsplanens implementering.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.11 Forvaltningsplan for Hytterkobbøl, Sliv Sø og Kalvø m.fl.

Høringssvar:

En respondent peger på, at det vil være hensigtsmæssigt at topkappe enkelte høje douglasgraner af hensyn til fuglelivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig og inddrager topkapning af udvalgte nåletræer i de planlagte veteraniseringsaktiviteter.

Høringssvar:

En respondent er bekymret for, at anlæg af flere stier og faciliteter vil påvirke biodiversiteten negativt.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har ikke planer om at etablere nye stier eller faciliteter i Hytterkobbøl. Naturstyrelsen er generelt opmærksom på balancen mellem hensynet til friluftsliv og biodiversitet.

Høringssvar:

En respondent støtter forvaltningsplanen og ser frem til flere lysåbne arealer og våde områder.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.12 Forvaltningsplan for Jyderup Skov, Høve Skov og Lærkereden

3.12.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent påpeger, at der på Lærkereden findes et kildefremspring, som for nuværende er udtørret, men som tidligere har været anvendt til drikkevand for græssende dyr. Respondenten nævner, at der tidligere har været en ledningsført vandforsyning i det sydvestlige hjørne af arealet mod øst, som har været brugt til kreaturvanding.

Respondenten påpeger, at hegnslinjen til afgræsning af Lærkereden tidligere har stået i skel og bemærker at den nuværende hegnslinje er trukket længere ind i græsningsarealet pga. tilgroning forårsaget af et lavere græsningstryk. Respondenten foreslår at hegnslinjen tilbageføres i skel efter planlagt rydning af opvækst.

En respondent påpeger, at områdets naturlige hydrologi på Lærkereden bør kunne udnyttes til kreaturvanding fremfor at benytte vandforsyningen hos børnehaven og have synlige drikkekar på området.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig i, at det er hensigtsmæssigt at inddrage de ryddede arealer i græsningsarealet og vil arbejde på at justere hegnslinjen mod skel i det omfang, det er muligt.

Naturstyrelsen vurderer ikke, at de nuværende naturlige hydrologiske forhold er tilstrækkelige til at efterleve krav om stabil kreaturvanding. Det er derfor nødvendigt med opstilling af drikkekar.

Høringssvar:

En respondent bifalder den planlagte udvidelse af græsningsarealet øst for stien på Lærkereden. Respondenten foreslår at det østlige græsningsareal sammenbindes med det nuværende græsningsareal, således at en større del af arealet ud til den tværgående sti græsses. Respondenten foreslår, at der opsættes klaplåger af hensyn til borgeres adgang.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen planlægger at sammenbinde det vestlige og østlige græsningsareal med en sluse på den nordlige del af græsningsarealet. Det er ligeledes en del af planen at isætte klaplåger ved slusens ind- og udgang, for at sikre brugere af området adgang til stien.

3.12.2 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent ønsker færrest mulige ændringer på Lærkereden, som den fremstår i dag. Respondenten påpeger områdets vigtige funktion som åndehul for dyrelivet (rovfugle, flagermus, ugler og særligt mange insekter og fugleliv generelt) og opfordrer Naturstyrelsen til at sikre de rette betingelser for dette. Respondenten påpeger, at området er meget lydpåvirkeligt og ønsker hensyntagen til dette i forvaltningen. Respondenten bemærker at have kendskab til deklareret, der ulovliggør skovplantning og høje træer på grundene. Respondenten ser positivt på beskæring af den del af vedopvæksten på Lærkereden, der er i modstrid med fredningen, særligt skoven mod vest ned mod slugten.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen deler respondentens opfattelse af Lærkereden som et vigtigt levested for en række forskellige artsgrupper og værner om områdets biodiversitet i den planlagte forvaltningsplan. Naturstyrelsen noterer sig respondentens bemærkning om områdets lydpåvirkelighed. Naturstyrelsen har ikke planer om at plante træer eller på anden vis udvide det nuværende skovareal på Lærkereden.

Høringssvar:

En respondent påpeger diskrepans mellem de beskrevne rydningsaktiviteter i forvaltningsplanen for Lærkereden og områdets fredningsbestemmelse og henviser til luftfoto af området fra fredningsåret 1978. Respondenten ønsker, at det er luftfoto fra 1978, der skal afspejle graden af planlagt rydning af vedopvækst på Lærkereden, herunder særligt en græsmark uden vedopvækst i det østlige hjørne af området og ønsker således at al opvækst af tjørn, slåen, bævreasp mv. ryddes/trækkes op og at skovbrynene føres tilbage til de daværende grænser.

En respondent efterlyser en specifik stillingtagen til skovstykket i Lærkeredens allernordøstligste hjørne, hvor der efter alt at dømme er sket illegal fældning.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har planlagt en række rydningsaktiviteter af de tilgroede partier på de lysåbne arealer, for at efterleve fredningsbestemmelserne for Lærkereden, samt for at pleje den lysåbne beskyttede overdrevsnatur. Rydningen tilpasses således, at spredningsdygtige arter som f.eks. ahorn/ær fældes. Desuden ryddes tilgroning med buskopvækst og rynket rose på de kystnære dele af Lærkereden. Da overdrevsnatur generelt er karakteriseret ved et vist indhold af blomstrende buske, herunder særligt tjørn, bibeholdes disse i vid udstrækning på området. Desuden planlægges bevarelse af de nordøstlige bevoksningselementer af hjemmehørende træarter og buske langs stien, både af biodiversitetshensyn samt af oplevelsesmæssig værdi.

Det nordøstlige skovstykke er lagt urørt straks i forvaltningsplanen. Den tidligere illegale fældning er håndteret.

3.12.3 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent påpeger, at tilstanden af trapper/trin og rækværk på dele af stien på Lærkereden flere steder er dårlig og bør forbedres. Ligeledes ønskes stisystemet slået iht. borgeres færdsel. Respondenten foreslår, at der ved indgangen til Lærkeredens areal opsættes en informationstavle, der dels skal formidle Lærkeredens egenart til borgere, dels skal oplyse om adgangsvejen ned over Lærkereden til den offentlige strand.

En respondent mener at vedopvæksten langs dele af stisystemet er problematisk for borgeres oplevelse af de landskabelige værdier.

En respondent refererer til, at der i området ved Lærkereden findes en skovbørnehave, som der er givet tilladelse til af Fredningsnævnet, og som respondenter mener fortsat skal prioriteres som aktivitet i området. Respondenten mener, at dette skal medføre en begrænsning af andre aktiviteter i området og ønsker at der opsættes skilte med ordensreglement for Lærkereden.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig behovet for renovering af trapper, trin og rækværk på stisystemet. I forbindelse med udmøntning af planen vil Naturstyrelsen gennemgå trappetrin på stien og renovere disse i det omfang økonomien tillader. Slåning og friholdelse af stien indgår i den almene pleje af området. Derudover vil de planlagte rydningsaktiviteter også tilsigte at fremme den landskabelige oplevelse langs stien. Naturstyrelsen støtter op om idéen med opsætning af en informationstavle med fokus på områdets naturindhold og adgangsforhold. Dette vil ligeledes reflekteres i den konkrete udmøntning af forvaltningsplanen.

Aktiviteter på Naturstyrelsens arealer er reguleret ved naturbeskyttelsesloven og ønsket om skiltning med ordensreglement kan ikke imødekommes.

Høringssvar:

En respondent bemærker, at der er stærke rideinteresser i området, idet Odsherred Rideklub er beliggende i nærhed til Jyderup Skov. En respondent bakker op om udlægning af friluftszone i en stor del af Lærkereden, Jyderup Skov og Høve Skov. En respondent opfordrer til at tage hensyn til fortsat mulighed for ridning/kørsel med hestevogn på linje med cykling og vandring i de urørte skove og anbefaler en tydelig skiltning af ridentier for at mindske konflikter mellem forskellige brugergrupper.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig rideinteresserne indenfor planområdet samt opbakningen til den friluftsmæssige zonerings. Der er kun i begrænset omfang planlagt skovgræsning i planområdet, konkret ved en mindre udvidelse af græsningen i Jyderup Skov. Skovene kan i samme omfang som tidligere benyttes til ridning samt anden rekreativ brug.

3.12.4 Øvrige

Høringssvar:

En respondent påpeger, at der jf. Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside findes et nord-sydgående beskyttet dige i den vestlige kant af Lærkereden. Respondenten ønsker, at dette skal fremgå i forvaltningsplanen for urørt skov for Lærkereden.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig heri og har tilføjet en tekst om det beskyttede dige i forvaltningsplanen for Lærkereden.

Høringssvar:

En respondent bakker op om de planlagte aktiviteter for Lærkereden og takker for en god og konstruktiv dialog med naboerne omkring de planlagte aktiviteter og understreger, at det er med til at skabe en god fælles forståelse for områdets forvaltning og nabohensyn.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.13 Forvaltningsplan for Kalundborgskovene

Høringssvar:

En respondent udtrykker opbakning til den planlagte skovgræsning i Klosterskov Nord. Respondenten opfordrer til, at der etableres større sammenhængene græsning f.eks. ved at inkludere græsarealet litra 451e (inkl. mose 451i) i den planlagte græsning. Respondenten opfordrer til større sammenhæng i græsningsarealet og inddragelse af skovens lysåbne partier f.eks. ved ydre hegning af hele skoven med indgange over færreste, og evt. frahegning af friluftfaciliteter.

Naturstyrelsens kommentarer:

I Klosterskov Nord afgræsses afd. 451e og 451i allerede i dag. Arealet planlægges sammenlagt med den nye skovgræsning. Idet kun en mindre del af skoven er udpeget til urørt skov, er mulighederne for udlægning af skovgræsning i hele skoven begrænset. Dette fordi den resterende del af skoven forsat skal forvaltes efter naturnære principper bl.a. med fokus på vedproduktion.

3.14 Forvaltningsplan for Kattinge Søerne

Høringssvar:

En respondent ønsker, at der skal være formidling af fuglelivet ved fugletårnet på Espeholm, og at dette udformes mindre hærværksvenligt.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen deler respondentens ønske om at formidle fuglelivet i området og vil, som beskrevet i forvaltningsplanen for området, arbejde på at genopsætte denne formidling. Da der gentagne gange er oplevet hærværk af formidlingsmateriale skal nyopsætning ske med særlig omtanke for, hvordan dette i mindre grad kan indbyde til hærværk.

Høringssvar:

En respondent ønsker, at den nuværende sti fra parkeringspladsen til fugletårnet bibeholdes som trampesti, fremfor etablering af en grussti. Dette af hensyn til naturen.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen bemærker, at der er tale om en friluftsmæssig opgradering af en eksisterende sti og vurderer ikke, at en ændring fra trampesti til grussti konflikter med områdets udlægning til urørt skov og det fugleliv, som området indeholder.

Høringssvar:

En respondent undrer sig over, hvordan Kattinge Sø kan udpeges som urørt skov idet området primært består af søflade.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig respondentens betragtning. Forvaltningsplanen for urørt skov tilsigter primært at fremme arealets biodiversitet og friluftsmæssige oplevelser, og der vil i planen for Kattinge Søerne være specifikt fokus på at fremme dette ift. områdets naturtyper og friluftsmæssige brug. Konkret er det kun den smalle skovbevoksede søkant, der tæller

med som urørt skov, dog er hele området inkl. søen forvaltningsmæssigt udlagt til urørt skov. Hvilke områder, der tæller med som urørt skov, kan ses på Naturstyrelsens hjemmeside på siden for urørt skov [her](#).

3.15 Forvaltningsplan for Kelstrup Plantage og Rode Skov m.fl.

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for, at planlagte husdyrhegninger i Kelstrup Plantage vil vanskeliggøre afholdelsen af orienteringsløb. Det fremhæves, at store indhegninger, særligt G6 samt udvidelserne af G2 og G4, kan begrænse adgangen og skabe utryghed blandt deltagere, især børn og ældre. Respondenten ønsker derfor, at omfanget af hegningerne reduceres.

Naturstyrelsens kommentarer:

Offentlighedens adgang til Naturstyrelsens arealer følger naturbeskyttelsesloven. Det vil fortsat være tilladt at færdes i skovene, medmindre der i særlige tilfælde træffes beslutning om midlertidig eller permanent aflukning efter naturbeskyttelseslovens § 27, stk. 1.

Naturstyrelsen henviser desuden til den gældende aftale mellem Dansk Orienteringsforbund og Naturstyrelsen om afholdelse af orienteringsløb på statens arealer.

De planlagte aktiviteter er udvidelser af eksisterende hegninger, og nogle af udvidelserne vil have en lang tidshorisont for implementering. De planlagte aktiviteter har til formål at styrke biodiversiteten, sikre lysåbne skovnaturtyper og skabe mere robuste og sammenhængende naturområder.

Udvidelserne af G2 og G4 omfatter eksisterende græsningsarealer, hvor skovgræsning allerede indgår som virkemiddel. Udvidelserne skal forbedre sammenhængen mellem arealerne og understøtte udviklingen af en mere varieret skovstruktur med både lysåbne og skyggeprægede miljøer. Det skal nævnes at G4 er kategori 2 og kun udføres, hvis de rette omstændigheder er tilstede.

Adgang til eksisterende skovveje vil fortsat være mulig, idet der opsættes klaplåger, stenter o.l., så offentlig færdsel kan opretholdes.

Høringssvar:

En respondent påpeger, at planlagte afdrifter i urørt skov kan føre til tæt brombærkrat, hvilket kan begrænse afholdelse af orienteringsløb og adgang for andre brugere. Det efterspørges, at nogle af de planlagte rydninger reduceres.

Naturstyrelsens kommentarer:

Fældningsgraderne er fastlagt ud fra bevoksningens sammensætning og i overensstemmelse med retningslinjerne for urørt skov. I Kelstrup Plantage arbejdes der med en naturgenopretningsperiode på 25 år.

Reduktion af bevoksninger med oversøiske arter på arealet vil ske gradvist over perioden, så der vil ikke blive tale om store åbne arealer og der vil være mulighed for, at andre træarter kan etablere sig som selvforyngelse.

Høringssvar:

En respondent ser frem til, at der udlægges arealer til stillezone.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.16 Forvaltningsplan for Krogerup, Dageløkke og Lave Skov

Høringssvar:

En respondent ønsker de planlagte genoprettelser af hydrologi i både kategori 1 og kategori 2 realiseret.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen kan alene agere på egne arealer. Derudover er Naturstyrelsen forpligtet til at opretholde skovenes vandafledende funktion. Forud for genopretning af hydrologiprojektet H1 (kategori 2) er der, som beskrevet i forvaltningsplanen, behov for yderligere afklaring ift., hvorledes genopretningen vil påvirke skovens vandafledende funktion fra det tilgrænsende boligområde syd for skoven. Derudover skal det afklares nærmere, hvorledes og i hvilket omfang genopretningen vil påvirke en for friluftslivet central sti i skoven. Friluftsliv og biodiversitet vægter i udgangspunktet lige i den urørte skov. Et centralt aspekt ift. friluftslivet er bl.a. at opretholde en infrastruktur i form af stier for også fremadrettet at sikre friluftslivets adgang og muligheder. For hver enkelt skov er der ifm. planlægningen og de planlagte aktiviteter lavet en balancering af benyttelsen og beskyttelsen. Af ovenstående grunde er hydrologiprojektet angivet som kategori 2.

Høringssvar:

En respondent bakker op om de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter herunder de planlagte strukturfældninger, veteranisering, skabelse af mere dødt ved og skabelse af lysåbne områder. Respondenten støtter opretholdelsen af nåletræer til gavn for fuglelivet. Respondenten udtrykker opbakning til den eksisterende friluftszonering.

En respondent ser positivt på, at forvaltningsplanen tager hensyn til eksisterende vandhuller i planområdet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.17 Forvaltningsplan for Kårup Skov m.fl.

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at der ikke udsættes naturplejeheste i områder med nuværende ridemuligheder i Kårup Skov, da dette kan føre til farlige situationer mellem naturplejehestene og ridehestene.

Naturstyrelsens kommentarer:

I den konkrete planlægning af skovgræsningen i Kårup Skov er hensynet til det lokale friluftsliv, herunder ridemuligheder, afvejet og afspejlet ved at Næsskoven friholdes for græsning. Det vil desuden være muligt at ride indenfor det nye græsningsareal, idet der bl.a. opsættes klaplåger.

Naturstyrelsen anerkender, at der kan være brugergrupper eller enkeltpersoner, der kan føle sig utrygge ved at færdes blandt græssende dyr. I forbindelse med den planlagte udvidelse af græsningen tilstræbes at anvende robuste og ikke-opsøgende dyr, f.eks. galloway kvæg og exmoor ponyer.

Høringssvar:

En respondent udviser bekymring for fri fladefærd i Kårup Skov ifm. den planlagte skovgræsning. Respondenten opfordrer til, at der anvendes et traditionelt lavt hegn, som giver mulighed for passage imellem opsatte stenter. Respondenten henviser til en generel bekymring omkring at møde græssende husdyr i skoven, samt at det, blandt arrangørerne af orienteringsløb, skaber en ansvarsmæssig bekymring for de børn og unge, der løber i indhegningen. Respondenten opfordrer til, at den planlagte skovgræsning og sammenlægning af græsningen i bjergene sker samtidigt for at undgå mange hegn, der begrænser den frie fladefærd.

En respondent ønsker at afsnittet om "Målsætning for friluftsliv" i den endelige forvaltningsplan fastslår at hegninger, med udsætning af husdyr, ikke begrænser den frie fladefærd, og i sig selv ikke udgør en begrænsning for at opnå tilladelse til orienteringsløb.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen planlægger at anvende et traditionelt lavt to-trådshegn til skovgræsning i Kårup Skov og Bjergene. Naturstyrelsen anerkender, at der kan være brugergrupper eller enkeltpersoner, der kan føle sig utrygge ved at færdes blandt græssende dyr. I forbindelse med den planlagte udvidelse af græsningen tilstræbes at anvende robuste og ikke-opsøgende dyr, f.eks. galloway kvæg og exmoor ponyer.

Naturstyrelsen understreger, at adgangsreglerne i urørt skov er uændrede, og at friluftslivet fortsat har mulighed for at færdes indenfor græsningsarealet, og der kan fortsat søges om tilladelse til at afholde orienteringsløb. Vurderingen af et ansøgt arrangement beror som hidtil på en nærmere vurdering af det konkrete arrangement og hensyn i den konkrete skov.

Skovgræsning i Kårup Skov og sammenbinding med de tilstødende græsningsarealer i Bjergene vil ske samtidigt.

Høringssvar:

En respondent bemærker, at forvaltningsplanen understøtter de eksisterende Natura 2000-handleplaner for området. Respondenten noterer sig, at der er taget hensyn til det lokale friluftsliv i de planlagte skovgræsningsaktiviteter. Respondenten ser positivt på, at der i forvaltningsplanen er fokus på at bevare de gamle rødgranpartier i den nordlige del af skoven.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.18 Forvaltningsplan for Lerskov Plantage

Høringssvar:

En respondent påpeger, at den planlagte husdyrhegning G1 i Lerskov Plantage kan begrænse afholdelsen af orienteringsløb, især for børn og ældre, og efterspørger, at hegningen reduceres eller droppes, så det fortsat er muligt at afholde orienteringsløb i området.

Naturstyrelsens kommentarer:

Offentlighedens adgang til Naturstyrelsens arealer følger naturbeskyttelsesloven. Det vil fortsat være tilladt at færdes i skovene, medmindre der i særlige tilfælde træffes beslutning om midlertidig eller permanent aflukning efter naturbeskyttelseslovens § 27, stk. 1.

Naturstyrelsen henviser desuden til den gældende aftale mellem Dansk Orienteringsforbund og Naturstyrelsen om afholdelse af orienteringsløb på statens arealer.

G1 er en kategori 2-aktivitet og omfatter ønske om samgræsning med udvidelse af et eksisterende privat græsningsareal, og vil kun blive etableret, hvis de nødvendige forudsætninger er til stede iht. "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove".

Forslaget til samgræsning forudsætter samarbejde med privat nabo. Hovedformålet er at styrke biodiversiteten, sikre lys-åbne skovnaturtyper og skabe mere robuste og sammenhængende naturområder.

Høringssvar:

En respondent påpeger, at planlagte afdrifter i urørt skov kan føre til tæt brombærkrat, hvilket kan begrænse afholdelse af orienteringsløb og adgang for andre brugere. Der efterspørges, at nogle af de nævnte rydninger reduceres.

Naturstyrelsens kommentarer:

Fældningsgraderne er fastlagt ud fra bevoksningens sammensætning og i overensstemmelse med retningslinjerne for urørt skov. I Lerskov Plantage arbejdes der med en naturgenopretningsperiode på 25 år.

Reduktion af bevoksninger med oversøiske arter på arealet vil ske gradvist over perioden, så der vil ikke blive tale om store åbne arealer og der vil være mulighed for, at andre træarter kan etablere sig som selvforyngelse.

Høringssvar:

En respondent finder det positivt, at sitkagran fjernes. Respondenten støtter genopretning af hydrologi og bemærker, at det vil have en positiv værdi for fuglelivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.19 Forvaltningsplan for Mjang Dam og Ketting Nor m.fl.

Høringssvar:

En respondent bemærker, at den ene side af søer og vådområder bør holdes fri for friluftaktiviteter af hensyn til fuglelivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig i synspunktet, og er opmærksom på det ved anlæg af stier. Der er ikke planlagt yderligere anlæg af stisystemer, og færdsel vil ikke være anderledes end den er i dag. Eventuel færdsel udenfor veje og stier skal ske iht. naturbeskyttelsesloven.

Høringssvar:

En respondent peger på, at Mjang Dam og Ketting Nor indgår i interesseområdet omkring de augustenburgske hertuger og derfor har kulturmiljøet interesse.

En respondent påpeger områdets historiske og naturmæssige betydning og ønsker at sikre, at der fortsat er adgang til stier og faciliteter som Augustenburgstien og fugletårnet ved Ketting Nor, så de rekreative og oplevelsesmæssige værdier bevares.

En respondent peger på, at Rumohrsgård Dyrehave har en række kulturhistoriske spor, herunder træækker af gamle hestekastanjer langs skovvejen.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er opmærksom på hensynet til kulturmiljøet ifm. den fremtidige forvaltning af arealerne. Der ses ingen konflikter mellem fremtidig forvaltning og Masterplan for Hertugernes Augustenburg.

Det ligger som en grundforudsætning i "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov - i statens skove", at der fortsat skal være adgang til eksisterende stier og faciliteter på de arealer, der lægges urørt. Der er derfor ingen af de planlagte aktiviteter der vil hindre adgangen til de nævnte stier og faciliteter.

Naturstyrelsen noterer sig ønsket om friskæring omkring hestekastanjerne i Rumohrsgård Dyrehave og inddrager det i planerne for kulturhistoriske tiltag.

Høringssvar:

En respondent ser frem til, at vandstanden hæves i planområdet og at oversøiske træarter fjernes.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.20 Forvaltningsplan for Refstrup Skov

Høringssvar:

En respondent bakker op om målsætningen og de biodiversitetsfremmende aktiviteter. Der bakkes ligeledes op om de hydrologiske aktiviteter og at disse kun kan gennemføres, såfremt de rette omstændigheder er tilstede.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.21 Forvaltningsplan for Rø Plantage

3.21.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

Flere respondenter anfører, at græssende dyr, specielt heste, i hele Rø Plantage i en stor sammenhængende hegning vil begrænse friluftslivet, da de vil presse den del af friluftslivet, der er utrygge ved at færdes blandt græssende dyr, ud af skoven. Der nævnes vandrere, hundeluftere, cyklistere, overnattende i telt og især ryttere.

Naturstyrelsens kommentarer:

I planlægningen af, hvor der skal etables græsning, har der været en afvejning af hensyn til brugere, herunder Forsvaret samt dyrevelfærd og biodiversitetspotentiale. Naturlig græsning er en vigtig økologisk proces til at skabe variation, som er afgørende for højere biodiversitet og centralt for formålet med urørt skov på lige fod med andre økologiske processer, f.eks. naturlig hydrologi. I Rø Plantage har Naturstyrelsen vurderet, at der tages mest og bedst hensyn til brugere, friluftsliv og Forsvaret ved at hegne hele skoven, da biodiversitetspotentialet især findes i den centrale del af skoven med de to sprækkedale og ved at forbinde dem.

Der er blevet vurderet flere versioner af hegnslinjer, samt en løsning, hvor der ikke er hegn. Med hjortevildt uden hegn er det ikke muligt at opnå et højt nok græsningstryk, da hjortevildtet også trækker ud på markerne uden for skoven for at søge føde. Samtidig har store græssende husdyr en anden fysisk virkning på vegetationen end mindre græssende dyr, ligesom der er en anderledes fauna tilknyttet f.eks. gødning fra heste og kvæg ift. hjortevildt, får eller geder. Derfor kan kvæg og heste ikke undværes.

Sprækkedalene udgør en stor en del af skoven. En løsning, hvor kun de hegnes, vil efterlade en smal bræmme af skov uden for hegnet. En hegnslinje, som kun medtager sprækkedalene, vil derfor betyde, at de fleste brugere af skoven vil skulle passere gennem hegn flere gange, når de bevæger sig rundt i skoven. På store sammenhængende arealer vil dyrene have langt flere muligheder for at udfolde flere aspekter af deres livsudfoldelse. Dyrene forventes desuden at udvise en mere naturlig og mindre opsøgende adfærd, sammenlignet med traditionelle husdyrindhegninger på udelukkende lys-åbne arealer, samt mindre arealer.

Flere hegnslinjer vurderes at være til større gene for alle brugergrupper og brugere, herunder Forsvaret, end en hegnslinje langs gærdet rundt om skoven, som vil sikre fri bevægelighed i skoven. Det forventes, at flere brugere af skoven vil kunne gennemføre deres besøg uden at opleve græssende dyr som en begrænsning i en stor indhegning, der omfatter hele skoven, end hvis der var tale om mindre indhegninger.

Naturstyrelsen anerkender, at der kan være brugergrupper eller enkeltpersoner, der kan føle sig utrygge ved at færdes blandt græssende dyr. Naturstyrelsen oplever dog også, at flere brugere er positive overfor den planlagte skovgræsning i Rø Plantage. Dette beror bl.a. på den dialog og konkrete feedback, Naturstyrelsen modtog på den afholdte skovvandring for urørt skov i Rø Plantage, samt ved brugerrådsmøder. Det er muligt at finde alternativer til Rø Plantage, hvis man ikke

ønsker at færdes på et areal, hvor man kan møde store planteædere. I Almindingen er skovgræsning f.eks. placeret således, at det fortsat er muligt at færdes i en stor del af skoven, herunder både på skovveje og stier, uden for græsningsarealer.

Se i øvrigt afsnit 2.2.1 i høringsnotatet om Naturstyrelsens generelle kommentarer til græssende dyr og friluftsliv i urørt skov.

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker ønske om, at der i stedet for én stor indhegning med græssende dyr etableres en række mindre indhegninger.

Naturstyrelsens kommentarer:

Én stor, sammenhængende indhegning medfører, at de græssende dyrs positive effekt på skovens natur er større, fordi deres påvirkning af naturen sker mere varieret og dynamisk. For besøgende i skoven medfører det også, at de skal passere færre hegn og låger. Starter man sin tur rundt i skoven fra en af parkeringspladserne langs Sigtevej vil man f.eks. slet ikke støde på hegn eller låger, sådan som man gør i dag. Desuden tilgodeser løsningen også Forsvarets behov for at kunne afholde øvelser som foregår i hele plantagen, ligesom mulighederne for afvikling af orienteringsløb også vil være bedre.

Høringssvar:

Flere respondenter anfører, at et hegn om plantagen vil begrænse offentlighedens adgang til skoven. Flere respondenter giver udtryk for, at der ikke ønskes færreste, eller at disse skal have låger ved siden af.

Naturstyrelsens kommentarer:

Offentlighedens adgang til Rø Plantage sikres ved at der fortsat vil være indgange ved alle veje/skovveje og officielle stier, der fører ind i skoven. Således vil adgangen til skoven stort set ikke ændres. Såfremt der kommer færreste ved indgange, vil der også være en låge ved siden af færresten. Samtidig fjernes en del indre hegn inde i selve skoven, så den reelle mulighed for fri bevægelighed i skoven bliver større. Naturstyrelsen vil tilstræbe at gøre lågerne så anvendelige som muligt for alle brugergrupper. Offentlighedens formelle adgangsmuligheder til de urørte skove vil iht. naturbeskyttelseslovens regler være uændret.

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring for, om et hegn om Rø Plantage vil begrænse vildtets frie bevægelighed. En respondent udtrykker bekymring for vildtets mulighed for at trække ind i plantagen og drikke ved tørke om sommeren. En respondent anfører, at husdyr vil fortrænge vildtet, at en indhegning vil begrænse hjortevildtets og friluftslivets bevægelighed, og således er i strid med visionerne i Den Grønne Bølge og de foreløbige planer for Den Grønne Trepert.

Naturstyrelsens kommentarer:

Hegnet vil være et lavt hegn, som alle vildtarter vil kunne passere, og det vil derfor ikke hindre vildtets frie bevægelighed betydeligt.

Ekstensiv græsning har ikke potentiale til at fortrænge hjortearter. Resultaterne fra seks års integreret forskning under forskningsprogrammet »Vildt & Landskab«, som er gennemført i et samarbejde mellem Naturstyrelsen, Danmarks Miljøundersøgelser, Danmarks Jægerforbund, St. Hjælland Plantage og Skov & Landskab viser, at en græsning, der genskaber og vedligeholder lysåbne naturtyper, er til gavn for de mange plante- og dyrearter, der lever i eller fouragerer på græs-, urte- og dværgbuskesamfund, herunder hjortevildt.

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring for, om der fortsat vil være jagt i Rø Plantage.

Naturstyrelsens kommentarer:

Overgangen til urørt skov medfører i sig selv ikke ændringer i muligheden for jagt på Naturstyrelsens arealer.

Høringssvar:

Flere respondenter anfører, at dyrene, der sættes ud i indhegningen, ikke kan klare sig uden menneskers støtte, kontrol og regulering.

Naturstyrelsens kommentarer:

Når dyr er under hegn er der krav til dyrevelfærd, som skal overholdes. Herunder tilsyn og kontrol med at de har føde, vand og adgang til passende læ, ly og tørt leje.

Høringssvar:

En respondent udtrykker tilfredshed med, at der bliver tale om et lavt kreaturhegn.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og bemærker, at den endelige udformning af hegnet fastlægges ifm. detailprojekteringen.

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for husdyrene i indhegningen i tilfælde af skovbrand.

Naturstyrelsens kommentarer:

Rø Plantage er stor og har mange områder som dyrene kan søge tilflugt i.

Høringssvar:

En respondent anfører, at en nedlæggelse af dæmningen i Sdr. Borgedal vil betyde tab af et kulturminde fra orkanen i 1967. Der foreslås i stedet en fiskevenlig passage ved dæmningen i stil med et anlæg ved Slusegård på Sydbornholm. De øvrige planer om naturlig hydrologi roses.

Naturstyrelsens kommentarer:

Genskabelse af naturlig hydrologi ved at fjerne dæmningen er et markant tiltag, som vil kræve en forundersøgelse til at belyse tekniske, biologiske, friluftsmæssige og kulturelle konsekvenser ved et sådant projekt. Da hovedformålet med at nedlægge dæmningen ikke er at skabe bedre fiskepassage, anses et anlæg som ved Slusegård ikke som et alternativ. Formålet er at genskabe vandløbet, der var tilstede inden man byggede dæmningen, og ådalen som den var inden kultivering. Genskabelse af vandløbet og ådalen vil tilgodesse både insekt-, fugle- og fiskeliv.

Dæmningen var tænkt som en praktisk, midlertidig anordning for at sikre tømmer mod råd, ikke som en permanent installation. Værdien af at genoprette vandløbet vægtes derfor i denne sammenhæng højere end værdien af dæmningen, som potentielt kulturminde i kraft af dens fortælling om stormen i 1967.

3.21.2 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at der efterlades klynger af ældre træer på afstand af stier og veje til gavn for rovfuglenes ynglemuligheder og oplyser, at det har vist sig, at rovfuglene generelt er glade for lærk som redetræer.

Naturstyrelsens kommentarer:

I forbindelse med implementeringen af urørt skov vil der blive efterladt både klynger af ældre træer og ældre, solitære træer af forskellige arter, bl.a. til glæde for rovfugle.

Høringssvar:

En respondent spørger til, hvorfor bl.a. et område med ægte tulipantræer ikke længere må være i Rø Plantage.

Naturstyrelsens kommentarer:

Tulipantræ er en oversøisk art. Oversøiske træarter bliver i højere grad fældet end hjemmehørende eller europæiske træarter. De oversøiske arter fældes for at give plads til levesteder og hjemmehørende arter. Det skyldes, at mange andre organismer har en længere evolutionshistorie i samspil med træarter, der har været i regionen i lang tid. Hjemmehørende eller europæisk hjemmehørende træarter, samt varieret vegetationsstruktur, understøtter således flere levesteder for arter.

3.21.3 Friluftsliv

Høringssvar:

Flere respondenter understreger vigtigheden af at inddrage interessenter i den videre planlægning af aktiviteterne i Rø Plantage, og at denne interessent-inddragelse er afgørende for at sikre hensynet til friluftslivets fortsatte udøvelse i Rø Plantage, herunder også jagt. En respondent foreslår, at idræts- og friluftsföreninger inddrages i planlægningen af de aktiviteter, der gennemføres af hensyn til friluftslivet, f.eks. omlægning af stier og spor. Det påpeges i den forbindelse, at inddragelsen af interessenter er vigtig, for at sikre accept og opbakning til forvaltningsplanerne.

En respondent foreslår, at muligheden for at gennemføre projekter i samarbejde med eksterne interessenter indskrives i forvaltningsplanerne.

En respondent ønsker kompenserende tiltag udenfor hegningerne, ligesom det er beskrevet i "principper for natur og friluftsliv i Naturnationalparker".

Naturstyrelsens kommentarer:

Der har under udarbejdelsen af forvaltningsplanerne været lokal inddragelse i form af brugerråds- og skovvandringssmøder, for at sikre hensyntagen til de forskellige interesser for skovene. Disse møder er blevet annonceret på Naturstyrelsens hjemmeside, Naturstyrelsen Bornholms facebookside og med skilte i skoven. Udover lokal inddragelse, bidrager den offentlige høring også til inddragelse i udarbejdelsen af forvaltningsplaner.

Naturstyrelsen samarbejder generelt gerne med interessenter, når det er muligt. Eksisterende samarbejder med brugerråd vil fortsætte efter implementeringen af urørt skov. Derudover vil Naturstyrelsen, hvor det er relevant, involvere de forskellige brugergrupper, herunder Forsvaret, ifm. implementeringen og projekteringen af de enkelte aktiviteter i forvaltningsplanerne for urørt skov.

Adgangsreglerne i urørt skov er uændrede, og friluftslivet har således fortsat mulighed for at færdes indenfor græsningsarealet. Der kan fortsat søges om tilladelse til at afholde arrangementer i græsningsarealet.

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at det ved anlæg af rastesteder med bænke mv. med udsigtsmuligheder vil være en fordel, hvis lysforholdene tænkes ind, da mest muligt medlys over udsigtsarealet vil øge oplevelsesmulighederne.

Naturstyrelsens kommentarer:

Ved placering af bænke og pausesteder, skal der tages mange forskellige hensyn – både til landskabet, naturen, evt. fortidsminder samt forskellige brugergrupper. Nogle brugere foretrækker medlys for at se fugle, mens andre ønsker solskin. Der vil blive placeret et antal pausesteder, som forsøger at tilgodese så mange hensyn som muligt – placeringerne vil primært være langs markerede vandrestier og cykelveje, hvor flest brugere færdes.

3.21.4 Øvrige

Høringssvar:

En respondent gør opmærksom på, at vandløb og nogle naturarealer i projektområdet er omfattet af § 3. Vandløbene er yderligere omfattet af vandområdeplanerne for 2021-2027 og har derfor et mål for den økologiske tilstand. I tilfælde af

tilkastning af grøfter eller ændringer i vandløb ifm. hydrologiprojekter i projektområdet, kræver det en tilladelse fra vandløbsloven og restaureringsbekendtgørelsen, for at vurdere om der vil opstå problemer med vandføringen. Herudover kan det kræve dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3, hvis projekter påvirker tilstanden af § 3-beskyttede naturtyper og vandløb.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen skal efterleve gældende love og regler. Aktiviteter, der kræver en tilladelse eller dispensation, gennemføres kun, hvis dette kan opnås.

Høringssvar:

En respondent støtter op om de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter herunder fjernelse af dræn og grøfter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.22 Forvaltningsplan for Skablund Skov og Trustrup Høje

Høringssvar:

En respondent bemærker at Skablund Skov har flere områder med artsrig ege-blandskov (habitatnaturtypen 9160) og påpeger potentialet for at øge forekomsten og kvaliteten af denne naturtype ved at genoprette områdets naturlige hydrologi. Respondenten opfordrer derfor til at arbejde aktivt med dette og gerne i samarbejde med Odder Kommune.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er bekendt med den gennemgribende dræning i Skablund Skov og dens potentielle indflydelse på skovnaturen. Det kræver dog en mere gennemgribende analyse at vurdere, i hvilket omfang den naturlige hydrologi kan genskabes uden at skabe problemer med afvanding for landsbyen Sondrup Strand, der ligger umiddelbart øst for skoven. Dette arbejde forventes påbegyndt i 2026.

Høringssvar:

En respondent opfordrer til at have fokus på at fjerne ældre ahorn/ær for at mindske selvforyngelse og deraf skyggende tilgroning af skovbunden.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opfordringen og har ikke yderligere kommentarer.

Høringssvar:

En respondent støtter op om den planlagte justering af græsning ved Trustrup Høje af hensyn til områdets botaniske værdier og opfordrer til, at der benyttes helårsgræsning/lang udbindingsperiode.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen. Græsningssæsonen fastlægges ifm. detailprojekteringen.

3.23 Forvaltningsplan for Skovene på Nordlangeland

3.23.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent forslår at udvide dyreholdet med svin, da det dels har en helt unik evne til at skabe spirebede i etableret græstørv og dels vil kunne skabe en mere naturlig og heterogen skovbund samt være med til at opretholde lysninger,

forbedre spireforholdene for eg, og være med til at holde bølgebevoksninger nede. Respondenten foreslår, at Naturstyrelsen kan foretage en forsøgsordning med svin i en af de nævnte skove.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig i betragtningen om, at anvendelsen af forskellige græssende dyr på arealet vil bidrage til en større variation og kunne skabe en mere naturlig overgang mellem de lysåbne arealer og skoven. Det påtænkes derfor at foretage afgræsning med flere planteædere. På nuværende tidspunkt indgår svin dog ikke som en del af Naturstyrelsens planer for en fremtidig afgræsning. Fravalget af svin hænger sammen med risikoen for spredning af afrikansk svinepest.

Høringssvar:

En respondent anbefaler, at den planlagte tilplantning skal være så varieret som muligt med hensyn til gældende vejledning og love.

Naturstyrelsens kommentarer:

De lysninger, der opstår i skoven efter rydning af oversøiske træarter, får som udgangspunkt lov til naturligt at springe i skov med frø fra de mange træer og buske, der allerede findes i skoven. For at sikre, at der på disse lysninger også indfinder sig arter, der kan gavne den eksisterende biodiversitet, foretages der gruppevis indplantning af skovfyr, hassel og eg.

3.23.2 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for, at fældningen af nåletræer vil fjerne levesteder for en række fuglearter, der kun lever i nåletræer, samt at der fjernes en vigtig fødekilde for forskellige fuglearter der lever af frø fra grankogler.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen foretager rydning af bevoksninger med oversøiske nåletræer som f.eks. sitkagran, grandis og nobilis. For bevoksninger med rødgran, der er potentielt hjemmehørende, vælges en lavere fældningsgrad, for at stabilisere bevoksningerne og opretholde dem længst muligt. I bevoksninger af europæiske nåletræer som ædelgran og lærk foretages generelt en kraftig hugst. På flere arealer, hvor der foretages rydning af oversøiske nåletræer, foretages der gruppevis plantning af skovfyr, hassel og eg. I takt med at skovfyr vokser til, vil der på disse arealer komme nye træer der sætter kogler, der derved understøtter de forskellige fuglearter. I løvtræsbevoksningerne, der også fungerer både som føde og levesteder for forskellige fuglearter, vil fældningsgraderne være lavere, og derfor forventer Naturstyrelsen ikke et problem med manglende føde og levesteder over tid.

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring for, at fældningen af bevoksning i Bræmlevænget bestående af douglasgran og thuja har forringet levestederne for sort egern. Flere naboer ved Houvej har oplevet, at de efter fældning af bevoksningen ikke længere ser sort egern. Der udtrykkes bekymring for, om omlægningen til urørt skov vil forringe skovene som levested for sort egern.

Naturstyrelsens kommentarer:

Skovene på Nordlangeland byder generelt på gode levesteder for egern. Der findes således mange varierede fødekilder i skovene. Som led i omlægningen af skovene til urørt skov fjernes langt hovedparten af oversøiske træarter som grandis, douglasgran, nobilis, thuja og røddeg fra skovene. Fjernelse af disse træarter fra skovene betyder desværre, at der på kort sigt forsvinder nogle fødekilder for bl.a. sort egern. For at kompensere for tab af fødekilder i skovene, foretages der gruppevis plantning af skovfyr, hassel og eg på arealer, efter oversøiske nåletræer fjernes. Fjernelse af de oversøiske nåletræer medfører således en kortsigtet forringelse af fødegrundlaget for egern, men skovene vil såvel på kort som lang sigt byde på gode levesteder for egern.

Høringssvar:

Flere respondenter har et stort ønske om, at thujabevoksningen i Bræmlevænget, afd. 742c, bevares både af landskabelige årsager og som levested for sort egern.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der var i forvaltningsplanen lagt op til en meget høj fældningsgrad (75-90 %) af thujabevoksningen i afd. 742c, således at der blev bevaret enkelttræer af thuja. Naturstyrelsen ændrer fældningsgraden til høj fældningsgrad (25-75 %), således at der kan bevares en mindre bevoksning af thuja i skoven.

Høringssvar:

En respondent kritiserer fældningen, der er foretaget langs Houvej og ønsker, at skovområderne i Bræmlevænget friholdes for yderligere rydninger. Respondenten udtrykker, at de ryddede områder er efterladt utilgængelige samt at rydningen er sket af profithensyn.

Naturstyrelsens kommentarer:

Rydningen af bevoksningen med douglasgran og thuja ved Houvej er sket efter de gældende retningslinjer for skovning og salg af træeffekter i Naturstyrelsen, samt de "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove". Indtægterne fra salg af træ fra dette område anvendes til dels til andre aktiviteter ifm. omlægning af skovene fra naturnær skovdrift til urørt skov, mens resterende går til anden politisk prioritering.

Naturstyrelsen forventer at foretage de strukturfældninger og naturgenopretningshugster der er lagt frem i forvaltningsplanen. Dette indebærer, at der vil være bevoksninger med oversøiske træarter, der bliver ryddet for at give plads til, at skoven kan forynge sig selv med naturligt hjemmehørende træarter. Der vil også blive foretaget fældning i flere bevoksninger, hvor træerne, der fældes, ikke sælges men får lov at blive liggende i skovbunden, hvor de bidrager til at øge mængden af dødt ved. Flere af disse aktiviteter vil givetvis kunne opfattes som om områderne efterlades utilgængelige og uordentlige, men det er et led i bestræbelserne på at udlægge skovene til urørt skov, hvor der naturligt vil ligge væsentligt mere dødt ved i skovbunden, end hvad der i dag findes. Erfaring viser, at bevoksninger normalt altid ser lidt rodede ud umiddelbart efter et indgreb, men at det normalt "sløres" hurtigt når kvas mv. falder sammen i løbet af vinteren og når skoven igen bliver grøn til foråret.

Høringssvar:

En respondent efterspørger forklaring på, hvorfor høringen ikke fandt sted, før fældningen af thuja i Skovene på Nordlangeland.

Naturstyrelsens kommentarer:

Konverteringen af Skovene på Nordlangeland fra naturnær skovdrift til urørt skov, sker på baggrund af de "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove".

Jævnfør "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov - i statens skove", som er politisk godkendte, kan Naturstyrelsen påbegynde fældninger af bevoksninger med oversøiske træarter inden der forefindes en godkendt forvaltningsplan, så længe de planlagte aktiviteter sker i iht. de overordnede retningslinjer, som det her er tilfældet ved afvikling af bevoksninger med oversøiske træarter, da det anses som en del af Naturstyrelsens almindelige drift.

Der vil i Skovene på Nordlangeland blive bevaret enkelttræer og mindre holme af træarter som douglasgran og thuja hvorimod samtlige sitkagraner bliver fjernet fra skovene.

Høringssvar:

En respondent gør opmærksom på, at de ægte kastanjer i skoven bør bevares.

Naturstyrelsens kommentarer:

De spredte forekomster af ægte kastanje, der findes i skovene, søges i videst muligt omfang bevaret.

Høringssvar:

En respondent mener, at der bør foretages rydning af yngre ahorn/ær bevoksninger.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der findes selvfor yngelse af ahorn/ær i stort set alle dele af skovene på Nordlangeland. Ahorn/ær selvfor ynges sig meget let i skovene på Nordlangeland, og er i stand til at sprede sig over relativt store afstande. Ahorn/ær vil således fortsætte med at være en træart, der forekommer i en hvis andel i skovene fremover. Ahorn/ær betragtes som værende en potentielt hjemmehørende træart, hvorfor der ikke gøres forsøg på at fjerne den fra skovene.

3.23.3 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent anfører, at dyre- og fuglelivet samt de landskabsmæssige hensyn skal vægtes højest, og friluftslivet i skoven skal omfatte etablering af farbare stier, der tager hensyn til det eksisterende dyreliv.

En respondent gør opmærksom på, at det nuværende støjniveau fra eksisterende friluftsliv er acceptabelt, men at det potentielt kan have betydning for fuglelivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig synspunkterne, og har ikke yderligere kommentarer.

3.23.4 Kulturmiljø og fortidsminder

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for bevarelse af to fortidsminder, der befinder sig ved det ryddede område ud til Houvej.

Naturstyrelsens kommentarer:

De to fortidsminder, der findes på arealet, er lave rundhøje. Fortidsminderne er registreret i Naturstyrelsens 'Pas på-kort', (et kort der viser særlige områder, hvor der skal udvises særlig påpasselighed ifm. arbejde). Det er således sikret, at de maskinførere, der har arbejdet med rydningen har været opmærksomme på, ikke at beskadige rundhøjene.

Naturstyrelsen har som følge af høringssvaret foretaget en besigtigelse af rundhøjene og har i den forbindelse ikke konstateret skader på rundhøjene, der kan relateres til rydningsopgaven.

Der findes på rundhøjene plyndringshuller, og disse er tidligere beskrevet, senest ved Odense Museums besigtigelse i 2023.

3.23.5 Øvrige

Høringssvar:

En respondent roser Naturstyrelsen for visionerne bag forvaltningsplanen og påpeger, at de planlagte aktiviteter vil forbedre den eksisterende biodiversitet. En respondent udtrykker opbakning til etablering af græsning i egebevoksningerne i Bræmlevænget, Mørkholm og Østre Stigehave. En respondent er positiv stillet overfor mere aktivitet i skoven.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.24 Forvaltningsplan for Skovene ved Kruså og Kiskelund Plantage

Høringssvar:

En respondent bakker op om de planlagte aktiviteter og konstaterer, at det vil gavne det eksisterende fugleliv.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.25 Forvaltningsplan for Sonnerup Skov og Overby Lyng

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at der ikke udsættes naturplejeplejeheste i områder med nuværende ridemuligheder i Sonnerup Skov, da dette kan føre til farlige situationer mellem naturplejehestene og ridehestene.

Naturstyrelsens kommentarer:

I den konkrete planlægning af skovgræsningen i Sonnerup Skov er hensynet til det lokale friluftsliv, herunder ridemuligheder, afvejet og afspejlet ved, at hele den vestlige del af skoven friholdes for græsning. Det vil desuden være muligt at ride indenfor det nye græsningsareal, idet der bl.a. opsættes klaplåger. I forbindelse med den planlagte udvidelse af græsningen tilstræbes at anvende robuste og ikke-opsøgende dyr, f.eks. galloway kvæg og exmoor ponyer.

Høringssvar:

En respondent bakker op om de græsnings- og fældningsaktiviteter, der er planlagt for Sonnerup Skov. Respondenten mener, at den planlagte græsning tager hensyn til, at det er muligt, at færdes udenfor hegnet, idet græsningen udgør godt en tredjedel af skoven.

Respondenten er positiv over udvidelsen af græsning på Overby Lyng. Respondenten mener, at rekreativ adgang fortsat tilgodeses.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.26 Forvaltningsplan for Stasevang

Høringssvar:

En respondent påpeger, at det i planafsnittet ikke er anført, hvorvidt der også fremadrettet vil være mulighed for fri teltning i Stasevang.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der er ikke tale om en ændring, og muligheden for fri teltning opretholdes i Stasevang.

3.27 Forvaltningsplan for Store Dyrehave og Grønholt Hegn

3.27.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent skriver, at det vil være endnu mere positivt for biodiversiteten, hvis den del af Store Dyrehave, som ligger øst for Københavnsvej, ikke var vedblevet med at være naturnær drevet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Opretholdelsen af naturnær skovdrift i den del af Store Dyrehave, som ligger øst for Københavnsvej, opretholdes bl.a. for, at sikre arealer til brug for Skovskolens uddannelsesaktiviteter. Ud af det samlede billede er der tale om små arealer, som imidlertid er afgørende for, at Skovskolen kan opretholde deres praktiske øvelser knyttet til uddannelserne. Driften af denne del af Store Dyrehave følger retningslinjerne for naturnær skovdrift.

Høringssvar:

En respondent skriver, at det bør sikres, at Lille Hestehave ikke påvirkes yderligere af golfbanen, og en række gamle ege i videst muligt omfang sikres til henfald.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der er ikke planer om at udvide golfbanen i Lille Hestehave yderligere ind i skoven, hvorved der ikke forventes yderligere påvirkning fra golfbanen, end det evt. måtte være tilfældet i dag. Dele af arealet er udlagt som urørt skov ifm. Naturskogsstrategien i 1994, og på disse arealer bliver træerne liggende til henfald. I forhold til de gamle ege er der et klart fokus på, at træerne opretholdes længst muligt, men med en balancering ift. borgeres brug og sikkerhed, som kan betyde, at enkelttræer beskæres/fældes.

Høringssvar:

En respondent skriver, at der i forvaltningsplanen savnes en beskrivelse af plejen af områdets næringsfattige moser.

Naturstyrelsens kommentarer:

Arealerne udlagt som urørt skov i Store Dyrehave er en del af Natura 2000-området nr. 260 Tokkekøb Hegn, Grønholt Hegn og Ny Hammersholt. I de tilfælde, hvor konkrete arealer er udpeget som habitatnatur (f.eks. hængesæk), vil plejen af disse arealer være beskrevet i plejeplanen for Natura 2000-området. For de resterende vådområder i Store Dyrehave er der i en række af de tilgrænsende bevoksninger planlagt med en meget høj fældningsgrad (75-90 %) netop for at sikre lys til vådområderne.

Høringssvar:

En respondent skriver, at det kunne være ønskeligt med helårsgræsning i dele af Store Dyrehave. En anden respondent ønsker, at friluftslivet prioriteres højere i planområdet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Biodiversitet og friluftsliv vægter i udgangspunktet lige i den urørte skov. Store Dyrehave ligger meget bynært, idet skoven grænser op til Hillerød by. Helårsgræsning har en række gavnlige funktioner for biodiversiteten og er særligt velegnet, hvor det er muligt at sammenbinde større sammenhængende arealer på tværs af naturtyper. Naturstyrelsen vurderer, at det ikke vil være muligt at etablere tilstrækkeligt store og varierede græsningsarealer til helårsgræsning i den urørte del af Store Dyrehave, uden at det vil begrænse friluftslivets muligheder i Store Dyrehave betydeligt. Derfor planlægger Naturstyrelsen ikke græsning ifm. forvaltningsplanen for Store Dyrehave, og de gode muligheder for friluftslivet, herunder orienteringsløb, opretholdes når skoven lægges urørt.

Høringssvar:

En respondent skriver, at vedkommende er bekymret for, at genopretningen af hydrologi i Store Dyrehave vil påvirke et boligområde i Kirkelte negativt.

Naturstyrelsens kommentarer:

Genopretning af hydrologi vil forsinke vandets afstrømning gennem skoven. Det vil dermed være en fordel, da vandet på den måde må forventes at opholde sig i skoven i længere tid, og dermed være længere om at nå vandløbet i boligområdet i Kirkelte. I forbindelse med realisering af aktiviteterne i forvaltningsplanen vil Naturstyrelsen undersøge respondentens forslag til yderligere tilbageholdelse af vand i skoven.

3.27.2 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent skriver, at der i den østlige del af Lille Hestehave er en tæt opvækst af træer, som presser udvalgte værdifulde gamle træer. Forvaltningsplanen rummer ifølge respondenten ikke tiltag for at sikre disse gamle træer.

Naturstyrelsens kommentarer:

Arealerne i den østlige del af Lille Hestehave er udlagt som urørt skov ifm. Naturskogsstrategien i 1994. Jævnfør "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove" foretages der i udgangspunktet ikke fældninger i de områder, der blev udlagt som urørt skov ifm. Naturskogsstrategien i 1994. Det er baggrunden for, at der ikke er planlagt fældningsaktiviteter på de konkrete arealer.

3.27.3 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent skriver, at der er behov for at skabe plads til det stille friluftsliv i Store Dyrehave, hvor der ifølge respondenteren er et intensivt friluftsliv. Særligt nævnes cykler på både skovveje og mountainbikespor. En anden respondent ønsker, at friluftslivet prioriteres endnu mere end beskrevet i forvaltningsplanen. En respondent bemærker, at forvaltningsplanen har et ensidigt fokus på biodiversitet på bekostning af friluftslivet.

En respondent tilbyder at bidrage med erfaringer ift. mountainbikesporets indretning og tilpasning.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen arbejder løbende for at sikre gode rammer for friluftslivet og de forskellige brugere af skoven bl.a. gennem en løbende dialog med de lokale friluftorganisationer. Skovens bynære beliggenhed og struktur tiltrækker mange brugere, herunder særligt cyklister på skovens vejnet. Tællinger af brugere på mountainbikesporet indikerer imidlertid ikke, at der er en stigning i antallet af brugere. Desuden synes de organiserede aktiviteter i Store Dyrehave at ligge på et stabilt niveau.

Naturstyrelsen værdsætter samarbejdet med og mulighederne for at inddrage erfaringer fra de lokale friluftorganisationer. Naturstyrelsen vil gerne inddrage erfaring som led i den samlede planlægning vedr. mountainbikespor og cykling i skoven generelt.

3.27.4 Øvrige

Høringssvar:

En respondent støtter op om forvaltningsplanen og ser frem til implementeringen. En respondent finder det positivt, at samlede områder er udlagt til urørt skov fremfor små spredte udpegninger. En respondent er glad for, at friluftsliv prioriteres i planområdet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.28 Forvaltningsplan for Svanninge Bakker og Sollerup Skov

3.28.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent foreslår, at den eksisterende afgræsning med kreaturer udvides med heste samt svin. Svin har en helt unik evne til at skabe spirebede i etableret græstørv og vil sammen med heste og kvæg kunne skabe en mere naturlig overgang mellem det lysåbne græsningsland og de mørkere skovpartier.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig i betragtningen om, at anvendelsen af forskellige græssende dyr på arealet vil bidrage til en større variation og kunne skabe en mere naturlig overgang mellem de lysåbne arealer og skoven. Det påtænkes derfor at foretage afgræsning med flere forskellige planteædere. På nuværende tidspunkt indgår svin dog ikke i Naturstyrelsens planer for en fremtidig afgræsning. Fravalget af svin hænger sammen med risikoen for spredning af afrikansk svinepest.

Høringssvar:

En respondent er bekymret for, at udvidelse af skovgræsningen i den centrale del af Sollerup Skov vil begrænse forskellige brugergrupperes brug af skoven. Det anføres, at det er vigtigt, at der også gøres en indsats for at sikre mulighed for at brugerne kan færdes trygt i indhegningen. Respondenten foreslår dermed, at der udsættes får eller hjortevildt frem for kvæg.

Naturstyrelsens kommentarer:

Udvidelse af skovgræsningen i Sollerup Skov foretages på en måde, således at det fortsat vil være muligt at komme rundt i langt hovedparten af skoven uden at komme ind i området, der indgår i skovgræsningen. I forbindelse med valg af græssende dyr, er det et vigtigt kriterie, at dyrene, uanset art, ikke må have en opsøgende adfærd overfor skovens brugere. Der findes i dag en fast bestand af dåvildt i området omkring Sollerup skov. Disse dådyr indgår allerede i afgræsningen af arealerne.

3.28.2 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for, at fældningen af nåletræer vil fjerne levesteder for en række fuglearter, der kun lever i nåletræer, samt at der fjernes en vigtig fødekilde for forskellige fuglearter og sort egern der lever af frø fra grankogler.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen foretager rydning af bevoksninger med oversøiske nåletræer som eks. sitkagran, grandis og nobilis. I bevoksninger med rødgran, der er potentielt hjemmehørende, vælges en lavere fældningsgrad for at stabilisere bevoksningerne og opretholde dem længst muligt. I bevoksninger af europæiske nåletræer, som ædelgran og lærk, anvendes generelt højere fældningsgrader.

3.28.3 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent gør opmærksom på, at Svanninge Bakker, Gåsebjerg Sand og Sollerup Skov er Naturstyrelsens mest besøgte naturområde på Fyn med en stor koncentration af anlæg for fritids- og friluftaktiviteter, hvoraf mountainbiketilbud er en ikke uvæsentlig del. Respondenten opfordrer til, at plangrundlagene "Tillæg nr. 26 til Kommuneplan 2013 - Aktivitetscenter og naturlegeplads - Svanninge / Millinge" og "Lokalplan 2017-7 Aktivitetscenter Gåsebjergsand Svanninge Bakker" inddrages i forvaltningsplanen. Respondenten foreslår, at forvaltningsplanen ikke udelukker muligheden for, at der foretages vurderinger for yderligere friluftsfaciliteter i den nærmeste tid.

Respondenten opfordrer yderligere til, at Naturstyrelsen genopretter mountainbikespor efter rydninger, såfremt de beskædiges.

Naturstyrelsens kommentarer:

Det er korrekt, at Svanninge Bakker er et af Naturstyrelsens mest besøgte områder på Fyn. Det er derfor vigtigt, at der i Svanninge Bakker er plads til både den stille bruger, der ønsker at finde ro og fordybelse på en spadseretur og den aktive bruger, der ønsker at løbe orienteringsløb eller køre på mountainbike.

Siden vedtagelse af tillæg nr. 26 til kommuneplan 2013 og lokalplan 2017-7 er der sket en massiv udbygning af faciliteterne for mountainbike ved Gåsebjergsand og i Svanninge Bakker.

Det er Naturstyrelsens vurdering, at omfanget af faciliteter i Svanninge Bakker har nået et niveau, hvor de anlæg, der er etableret for de aktive brugere, er tilstrækkelige mht. den stille brugers ønske om at finde plads til ro og fordybelse.

Naturstyrelsen tilstræber at tage størst muligt hensyn til anlæg, der er etableret som led i partnerskabsaftaler. Det kan imidlertid ikke undgås, at der bliver behov for rydning/genopretning af spor. Nærmere bestemmelser om vedligehold af mountainbikesporet findes i den nuværende partnerskabsaftale.

Høringssvar:

En respondent gør opmærksom på, at det nuværende støjniveau fra eksisterende friluftsliv er acceptabelt, men at det potentielt kan have betydning for fuglelivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig synspunktet, og har ikke yderligere kommentarer.

3.28.4 Øvrige

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at de lokale idræts- og friluftsforeninger inddrages i aktiviteter, der påvirker friluftslivet f.eks. omlægning af ridestier og mountainbikespor som følge af grøftelukninger.

Naturstyrelsens kommentarer:

Ved aktiviteter der medfører væsentlige påvirkninger af friluftslivets eksisterende brug af arealerne tager Naturstyrelsen en drøftelse med det lokale brugerråd, der sikrer inddragelse af brugernes synspunkter.

Høringssvar:

En respondent er meget positiv over for Naturstyrelsens forslag til etablering af græsning ved Arreskov Sø, i Sollerup Skov og Svanninge Bakker. Respondenten støtter op om øget skovgræsning.

Flere respondenter er ligeledes positive over for de forskellige naturgenopretningsaktiviteter, som er foreslået og mener, at det vil gavne biodiversiteten. En respondent roser Naturstyrelsen for forvaltningsplanens balancering mellem at tilgodese friluftslivet og biodiversiteten. I Svanninge Bakker er det respondentens vurdering, at der er tale om relativt små udvidelser af eksisterende græsningsarealer, og de er placeret, hvor de ikke udgør en barriere for rundture i skoven på stier, mountainbikespor, ridestier osv.

En respondent takker for muligheden for at give deres bemærkninger til forvaltningsplanen. Respondenten ser frem til et forsat godt samarbejde med Naturstyrelsen om idrættens og friluftslivets vilkår i statens skove.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.29 Forvaltningsplan for Søllerød Kirkeskov og Rygård

3.29.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent foreslår, at den planlagte udvidelse af græsningsarealet ved Degneengen udvides yderligere i retning mod stien nord for hegningen, samt i det sydlige skovområde for hegningen.

En respondent udtrykker en særlig bekymring for udsætningen af store græssende dyr, hvor det menes, at der skal tages mere højde for friluftslivets færden i skoven.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der er i forvaltningsplanen for Søllerød Kirkeskov og Rygård lagt op til en udvidelse af det eksisterende græsningsareal på Degneengen.

Størrelsen på den planlagte udvidelse af græsningsarealet er et resultat af en afvejning mellem biodiversitetsfremmende aktiviteter og hensyn til friluftslivet og eksisterende friluftsfaciliteter, som bl.a. består af en vandrerrute i udkanten af det planlagte græsningsareal. Mange arter er knyttet til overgangen mellem lysåben natur og skov, og i det konkrete område er det derfor især opblødningen af den bratte grænse mellem skov og det lysåbne areal, der er prioriteret, da det vil bidrage med værdifuld ny variation af levesteder for disse.

Naturstyrelsen er opmærksom på, at oplevelsen af skovene kan ændre sig i negativ retning for nogle brugere, mens andre brugere vil finde, at den ændrede forvaltning giver nye og interessante naturoplevelser. Naturstyrelsen vil ifm. projektering

af nye skovgræsningsarealer være opmærksom på at tilrettelægge hegnsføring, adgangslåger, valg af dyr, valg af græsningsperiode mv. med fokus på at tage hensyn til det eksisterende friluftsliv. Dyrene skal være egnede til at gå på arealerne både i relation til deres funktion i økosystemet og til friluftsliv.

Høringssvar:

En respondent nævner, at der er en bekymring for ikke at kunne færdes i Søllerød Kirkeskov, da væltede træer og mere naturlig hydrologi gør stierne ufremkommelige.

En respondent opfordrer Naturstyrelsen til at lave flere hydrologiprojekter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Urørt skov har bl.a. til formål at sikre skovens naturlige dynamik og naturlige processer og efterlade mere dødt ved samt etablere vådområder af hensyn til biodiversiteten. Skovene vil, når de bliver mere naturlige, også for nogle fremstå mere rodede og ufremkommelige på fladerne udenfor stierne. Naturstyrelsen vil dog sikre, at skovens brugere fortsat kan færdes ved at holde udvalgte skovveje og officielle friluftsfaciliteter og stier frie.

Naturstyrelsen vil altid, ifm. den konkrete projektering af de planlagte hydrologiprojekter, være opmærksom på at sikre muligheden for at færdes i skovene. I tilfælde hvor eksisterende stier vil blive påvirket, og det vurderes, at der er fine alternative ruter, kan stier blive nedlagt, men i andre tilfælde vil stiforløb kunne blive omlagt eller hævet på udsatte strækninger.

Genopretning af naturlig hydrologi er højt prioriteret i de urørte skove og anbefales af forskerne, hvor det bl.a. er praktisk, teknisk og naboretligt muligt, og hvor helt specifikke naturhensyn ikke taler imod det. I Rygård er det planlagt, at et rørlagt vandløb nord for Rygård Nordskov frilægges, samt at en grøft lukkes i den østlige del af Søllerød Kirkeskov, hvilket forventes at gavne det eksisterende fugleliv og truede svampearter. Naturstyrelsen vurderer ikke, at der for nuværende er potentiale for yderligere hydrologiprojekter i planområdet, men er opmærksom på, om der skulle komme nye muligheder.

3.29.2 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent mener, at den friluftsmæssige værdi i skoven er så stor for brugere af skoven, at dette bør tilgodeses i højere grad end beskrevet i forvaltningsplanen.

En respondent lægger vægt på vigtigheden af den fortsatte opretholdelse af infrastruktur for friluftslivet med specielt afsæt i orienteringsløb.

En respondent mener, at der er en ubalance mellem det dobbelte formål for urørt skov. Her menes, at indsatsen for biodiversitet får lov til at veje mere end indsatsen for friluftslivet. Der ønskes derfor mere inddragelse af repræsentanter for friluftslivet.

En respondent peger på, at hundeskoven i Søllerød Kirkeskov bør ophøre for at undgå negativ påvirkning af vilde dyr samt græssende kreaturer og forbedre mulighederne for målrettet naturgenopretning og biodiversitetsfremmende aktiviteter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Udpegningen af urørt skov har et dobbelt formål om både at fremme en rigere natur og give befolkningen gode muligheder for friluftsliv. Søllerød Kirkeskov og Rygård ligger meget bynært og området er velbesøgt af lokale beboere. Der er et rigt friluftsliv med tilhørende friluftsfaciliteter herunder overnatningspladser, stier og ridespor. Naturstyrelsen vurderer, at der, udover en ny shelterplads ved Kalvemosen og Oksemosen, ikke er brug for yderligere friluftsfaciliteter. De eksisterende faciliteter vil kunne forvaltes som hidtil med løbende vedligehold, udvikling og tilpasning. I forbindelse med ansøgning om arrangementer som f.eks. orienteringsløb, vil der altid blive foretaget en konkret vurdering af arrangementets påvirkning af området sammenholdt med øvrige planlagte aktiviteter.

Naturstyrelsen har tilstræbt at inddrage borgere og brugergrupper ifm. udarbejdelsen af forvaltningsplanerne. Der har under udarbejdelsen af forvaltningsplanerne været lokal inddragelse i form af brugerråds- og borgermøder for at sikre hensyntagen til de forskellige interesser for skovene. Disse er blevet annonceret på Naturstyrelsens hjemmeside og i lokalavisser. Udover lokal inddragelse, bidrager den offentlige høring også til inddragelse af skovens brugere i udarbejdelsen af forvaltningsplaner.

Naturstyrelsen anerkender, at planområdet har stor rekreativ værdi for mange mennesker og vurderer, at der i høj grad er taget højde for friluftslivets fortsatte udfoldelse i planområdet. Der er i planlægningen af konkrete aktiviteter, der skal fremme en rigere natur, taget hensyn til dette, som det f.eks. ses i størrelsen på den planlagte skovgræsning.

Naturstyrelsen anerkender at løse hunde kan, inden for hundeskoven, forstyrre dele af det naturlige dyreliv. Hundeskoven i Søllerød Kirkeskov er dog et meget populært rekreativt aktiv for borgerne i nærområdet og den planlægges ikke nedlagt. Den planlagte græsningsfold i Søllerød Kirkeskov vil ophøre med at være hundeskov, således at hunde skal føres i snor inden for dette område.

Høringssvar:

En respondent kritiserer placeringen af shelterpladsen ved Oksemosen, grundet dets nærhed til en kendt yngleplads for den rødlistede isfugl og fuglens udeblivelse i dette års observationer i området.

Naturstyrelsens kommentarer:

Shelteret ved Oksemosen er opført på en eksisterende og velbenyttet primitiv overnatningsplads med bålplads. Det er Naturstyrelsens vurdering at det nye shelter ikke giver væsentlig øget forstyrrelse til området. Naturstyrelsen har søgt og fået myndighedstilladelse hos Rudersdal Kommune og Fredningsnævnet til opførslen af shelteret ved Oksemosen. Naturstyrelsen modtager altid gerne information om sårbare og truede arters ynglesteder.

3.29.3 Øvrige

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker generelt opbakning til den øgede indsats for bæredygtig naturforvaltning.

En respondent udtrykker generel opbakning til urørt skov, forvaltningsplanerne og de tilknyttede aktiviteter, såsom skabelse af dødt ved, genopretning af naturlig hydrologi og udvidelser af eksisterende græsninger.

En respondent udtrykker opbakning til rydninger af mørke bevoksninger af ikke-hjemmehørende arter, samt de planlagte fældningsgrader.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.30 Forvaltningsplan for Tornby Klitplantage

3.30.1 Status

Høringssvar:

Flere respondenter understreger Tornby Klitplantages store rekreative benyttelse og beskriver, at den særlige natur er højt værdsat af både turister og lokale. Flere respondenter efterspørger, at forvaltningsplanen tager hensyn til den rekreative brug af plantagen.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er bevidst om, at Tornby Klitplantage er meget benyttet året rundt både af fastboende fra nærområdet, Hjørring og Hirtshals, samt af sommerhusejere og turister. Af denne grund findes også et stort udbud af friluftsfaciliteter i plantagen, særligt i den sydlige og vestlige del.

Tornby Klitplantage dækker et areal på 558 ha, hvoraf 117 ha, svarende til 21 %, er udlagt til urørt skov. Størstedelen af plantagen, herunder hele den vestlige og sydlige del, vil være uberørt af omlægning til urørt skov. Borgernes ret til adgang til arealerne vil være de samme, også på arealer udlagt til urørt skov.

3.30.2 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

Flere respondenter anser etablering af græsning som en begrænsning af borgernes adgang til området, da det bemærkes at mange er utrygge ved at færdes i indhegninger – her fremhæves særligt ryttere, hundeluffere, cyklister, personer med barnevogne og udflugter fra skoler og børnehaver. En respondent bemærker i den forbindelse, at færdsel blandt græssende dyr er forbundet med risiko - særligt det friluftsliv, som bevæger sig i høj fart samt hundeluffere. Respondenten peger desuden på, at få vil have ansvaret for at tage skoleklasser og daginstitutioner med til de græssede områder. En respondent peger på, at plantagens bynære placering bør medføre, at der ikke etableres græsning. En respondent påpeger, at den sydlige del af plantagen vil blive mere befærdet, da mange vil være utrygge ved at færdes indenfor indhegningen.

En respondent bemærker, at der findes flere ruter igennem det areal, der planlægges afgræsset. Flere respondenter pointerer i forlængelse heraf vigtigheden af, at der opsættes et tilstrækkeligt antal låger. Respondenten udtrykker desuden ønske om, at arealet afgræsses med geder og/eller får, da flere føler sig mere trygge ved dem fremfor kreaturer eller heste. En respondent bemærker, at færreste allerede er til gene i plantagen, og flere ser nødt til flere færreste i området. En respondent anfører, at plantagen bliver mindre attraktiv for turister, hvorved området mister de indtægter, turister giver anledning til. En respondent opfordrer til, at eksisterende stier ikke nedlægges.

Naturstyrelsens kommentarer:

Af udkast til forvaltningsplanen for urørt skov i Tornby Klitplantage fremgår, at det planlægges at etablere græsning på den nordlige del af arealerne udlagt til urørt skov i takt med, at naturgenopretningsfældningerne er gennemført. Konkret er der tale om arealerne imellem kystskrænten og Yxenbækvej nord for Ajs Naldbos Raj, som udgør knap 70 ha, svarende til godt 10 % af plantagen eller godt halvdelen af det urørte areal. Med baggrund i flere høringssvar, hvor der udtrykkes bekymring for færdsel i hegn med dyr, søges etableret ny rute langs indhegningen uden for hegnet mod nord, som kan forbinde Tornby Strandvej med Yxenbækvej. Etablering af ruten afhænger af, at nødvendige tilladelser og dispensationer kan opnås. Ruten etableres med god afstand til skel og om muligt ad eksisterende spor. Hegnet placeres syd for den nye rute med tilstrækkelig afstand hertil. Der tages hensyn til de markante højdeforskelle i terrænet. Den planlagte indhegning bliver derfor lidt mindre end angivet i udkast til forvaltningsplanen for urørt skov i Tornby Klitplantage.

Naturgenopretningsfældningerne vil starte fra nord, hvorfor opsætning af hegn også vil starte her. Der vil gå adskillige år, inden hele området kan hegnes. Den endelige placering af hegnslinje og ny rute udenfor hegn fastlægges i detailprojektering og afhænger bl.a. af myndighedstilladelser og lokale terrænforhold.

De græssende dyr varetager en vigtig funktion med at holde træopvækst på de lysåbne arealer nede og mindske tilgroning med næringskrævende græsser og urter. Dette vil give mulighed for, at mindre næringskrævende planter kan etablere sig og spredes. Dyrenes adfærd og fødevalg vil bidrage til at holde skoven lysåben efter fældning f.eks. ved at vedligeholde skovbryn og lysninger, skrælle bark af træerne, bide af blade og grene mv.

Der er ikke truffet beslutning om valg af dyr til græsning. Græsning kan etableres med f.eks. kreaturer, geder eller heste eller flere dyrearter på samme arealer. Samgræsning vil styrke biodiversiteten, da dyrenes fødevalg og påvirkning af arealerne er forskellig. Da arealerne er næringsfattige, skal græsningstrykket være lavt, og der vil kun gå få dyr på arealerne.

De valgte dyr skal kunne holdes bag et lavt trådhegn. De fritlevende dyr kan passere dette uden problemer. Det fremgår af udkast til forvaltningsplanen, at der sættes låger i hegnet ved stier ind og ud af området. Der vil som udgangspunkt ikke blive behov for færreste, da der ikke er veje med bilkørsel ind og ud ad hegnet.

Naturstyrelsen er opmærksom på, at nogle brugere af skovene er bekymrede for at færdes i indhegninger med græssende husdyr. Derfor har Naturstyrelsen generelt fokus på samspillet mellem mennesker og græssende dyr i indhegninger bl.a. gennem formidlingssamarbejder med flere brugerorganisationer. Naturstyrelsen søger således at bidrage til forebyggelse af ulykker og utrygge oplevelser gennem oplysning om dyrene, deres adfærd samt gode råd til at færdes hensigtsmæssigt i indhegningerne. Der vælges robuste og rolige dyr, som ikke er opsøgende, så borgere fortsat kan færdes trygt på areaerne, og der vil blive synlig formidling om færdsel i hegn med dyr ved p-pladser og indgange.

Høringssvar:

Flere respondenter er kritiske overfor, at græsning skulle fremme biodiversiteten. Det bemærkes i den forbindelse, at der allerede er varieret natur på arealet. En respondent bemærker, at det eksisterende vilde dyreliv vil blive forstyrret af græsningsaktiviteter.

Naturstyrelsens kommentarer:

De græssende dyr varetager en vigtig funktion med at holde træopvækst på de lysåbne arealer nede og mindske tilgroning med konkurrencetærke græsser og urter. Tætte bestande af bl.a. bjerg-rørhvene dominerer i dag de lysåbne arealer indenfor den planlagte græsning, og det forventes, at græsning vil give mulighed for, at mindre konkurrencetærke plantearter kan etablere sig og spredes. Dyrenes påvirkning og fødevalg vil bidrage til at holde skoven lysåben efter fældning f.eks. ved at vedligeholde skovbryn og lysninger, skrælle bark af træerne, bide af blade og grene mv.

3.30.3 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

Flere respondenter udtrykker bekymring for, at skovningsmaskiner vil ødelægge skrænter og skovbund. Flere respondenter udtrykker bekymring for, at fældninger vil medføre tab af eksisterende levesteder, og en respondent bemærker, at der mangler en vurdering af eksisterende naturværdier. En respondent mener, at det er vigtigt at bevare træarter, der kan modstå vind- og saltpåvirkning, selvom arterne ikke er hjemmehørende.

Flere respondenter peger på, at der er opstået værdifuld natur i nogle dele af granbevoksningerne, som har ligget urørt i over 30 år. En respondent påpeger, at opvækst af eg bør skånes, og at hvidgranbevoksninger allerede er i naturlig opløsning. Respondenten genkender ikke planens beskrivelse af opvækst af sitka. Flere respondenter frygter opvækst af glansbladet hæg som konsekvens af fældninger, og en respondent spørger til, hvordan Naturstyrelsen vil modvirke uønsket opvækst som konsekvens af fældninger. Flere respondenter anerkender, at dele af granbevoksningerne kan udfases gradvist.

En respondent opfordrer til, at fældninger foretages over en længere periode – f.eks. 60-80 år. En respondent anbefaler, at der ikke foretages renafdrifter på vestvendte skrænter og i slugter, at tung maskinkørsel på skråningsflader undgås, at eksisterende blandingsstruktur i bevoksningerne bevares som værn for løvtræer, og at skarpe vindkanter mod vest undgås ved at konvertere bevoksningerne gradvist i mosaikker.

En respondent opfordrer til, at lokale borgere orienteres om forvaltningsplanen, så de opnår en god forståelse af de planlagte fældninger.

Naturstyrelsens kommentarer:

Arealerne udlagt til urørt skov i Tornby Klitplantage er domineret af oversøiske og ikke-hjemmehørende europæiske nåletræsarter.

Af de oversøiske (nordamerikanske) arter drejer det sig særligt om hvidgran, sitkagran og contortafyr. Arealerne, hvor de oversøiske arter er hovedtræart, er ikke i sig selv omfattende, men arterne breder sig kraftigt til andre arealer, både de lysåbne og de skovbevoksede arealer, hvor hjemmehørende træarter overvokses. De oversøiske arter er kendetegnet ved at have langt færre arter af insekter, svampe, laver mv. tilknyttet, end de hjemmehørende træarter har, hvorfor skoven uden indgreb på sigt vil udvikle sig til en artsfattig, tæt og mørk nåleskov.

Arealerne ovenfor kystskrænten, hvor sitka er hovedtræart, har stærkt plantagepræg og skovbunden er mørk og artsfattig. Mod kystskrænten er der noget sammenfald blandt de ældre træer. Her er opvækst af ny sitka, sitka-x-hvidgran, contorta og i begrænset omfang hjemmehørende træarter, som dog vil blive overvokset over tid. Sitka har desuden spredt sig kraftigt på store dele af de øvrige arealer udlagt til urørt skov. Det drejer sig både om de lysåbne arealer med hede og overdrev, i slugter og på de skovbevoksede arealer. Sitka breder sig på skrænterne, og krydser villigt med hvidgran til nye levedygtige eksemplarer. Sitka, sitka-x-hvidgran og contortafyr vil med tiden overvokse de hjemmehørende arter. Hvidgran, sitka og krydsninger samt contortafyr vil derfor blive fældet og fjernet fra arealerne, hvor det er muligt. Fældninger foretages over flere omgange af hensyn til bagvedstående bevoksninger.

Invasive arter som glansbladet hæg og rynket rose bekæmpes, som det fremgår af udkast til forvaltningsplanen. I planperioden vil der desuden være behov for at rydde ny opvækst af ikke-hjemmehørende arter.

De hjemmehørende træer bevares generelt overalt på arealer udlagt til urørt skov, ligesom ikke-hjemmehørende europæiske træarter (f.eks. bjergfyr og ædelgran) bevares delvist. Bjergfyrbevoksningerne er gamle og efterlades til fortsat forfald. I bevoksninger med ædelgran som hovedtræart foretages strukturfældning over flere omgange for at opnå variation. Hjemmehørende arter som eg, bøg, birk og skovfyr findes i mindre spredte bevoksninger som hovedtræart og ellers som spredt opvækst og indplantninger. Nogle steder vil de hjemmehørende træarter blive fritstillet tidligt i processen for at sikre robusthed. Der indplantes blomstrende træer og buske i begrænset omfang for at sikre frøkilder. Bevarelsen af hjemmehørende arter bidrager til, at arealet fortsat vil fremstå som skov og på sigt forventes det, at hjemmehørende arter vil sprede sig yderligere.

Mange steder kan adgangen være vanskelig i det kuperede terræn. Hvis maskinel fældning ikke er mulig eller vil skade kystskrænten, gennemføres fældning med mere skånsomme metoder. Sjældne svampe og planter har nogle steder indfundet sig i de uforstyrrede områder på kystskrænten. Fældning vil i muligt omfang blive udført mhp. bevarelse af vigtige levesteder.

På baggrund af hørings svarene uddybes det i forvaltningsplanen, at fældninger foretages skånsomt på kystskrænten. Når forvaltningsplanen er endeligt godkendt, vil Naturstyrelsen desuden informere om planen i lokalområdet.

Hørings svar:

En respondent understreger vigtigheden af langsigtet planlægning ved fældninger. Flere respondenter er kritiske overfor at fælde bevoksninger, som blev plantet for 100 år siden mhp. at stoppe sandflugt. Flere respondenter udtrykker bekymring for, at havgus, vind og sandfygning vil blive et tiltagende problem som konsekvens af fældninger og en respondent savner en vurdering af konsekvenserne for bagvedliggende arealer. Flere respondenter beskriver, at skoven vidner om en vigtig kulturhistorie, som menes at forsvinde med fældningerne. Flere respondenter bemærker, at fældninger vil have en uønsket påvirkning på plantagens visuelle karakter.

Flere respondenter bemærker, at området vil blive ødelagt for turister og lokale, når træerne ikke længere giver læ for vind og sandfygning.

En respondent opfordrer Naturstyrelsen til at give garanti for, at sandfygning ikke øges nævneværdigt og stoppe fældninger, hvis sandfygning øges.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen vurderer ikke, at der vil være risiko for sandfygning ifm. fældninger på de vestvendte skrænter. Mindre vindbrud og små arealer med bart sand er naturligt i det dynamiske landskab og vil styrke biodiversiteten.

Størstedelen af den træbevoksede del af klitplantagen er ikke udpeget til urørt skov. Denne del af plantagen vil fortsat give læ for vinden mod sommerhusområder og byen, ligesom den vil begrænse havgus.

3.30.4 Friluftsliv

Høringssvar:

Flere respondenter understreger, at Tornby Klitplantage er flittigt benyttet af friluftslivet. En respondent anbefaler at vedligeholde og udvide eksisterende stinetværk til både gående, cyklister og ryttere, at etablere faciliteter til overnatning samt informationsskilte med formidling om områdets flora, fauna og kulturhistorie. Flere respondenter understreger vigtigheden af, at der fortsat er stille områder, hvor brugere kan finde ro, og naturen bruges skånsomt. En respondent er bekymret for, at sammenfaldet mellem det fremtidige græsningsareal og stillezone i praksis vil betyde, at det bliver sværere at opnå tilladelser til organiserede friluftaktiviteter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Det fremgår af udkast til forvaltningsplanen, at området nord for Ajs Naldbos Raj, vest for Yxenbækvej og ud til kystskrænten udlægges til stillezone. Her er der få faciliteter, som alle understøtter den stille naturoplevelse: vandrerute, stier og enkelte bænke. Dette er i overensstemmelse med den hidtidige friluftslivsb brug og begrundelse for udlægningen. Stillezonen er sammenfaldende med arealet, hvor der over tid kan etableres græsning, men dette er ikke begrundelsen for udlægning til stillezone. Herudover udlægges Hønsbakkerne og områder omkring Den gamle Å og Nordsø, som alle ligger udenfor arealet udpeget til urørt skov, ligeledes til stillezone.

Både friluftsliv og biodiversitet vægtes højt i de urørte skove. Inden for den overordnede ramme søger Naturstyrelsen at foretage en balancering af benyttelsen og beskyttelsen. I forbindelse med ansøgning om arrangementer som f.eks. orienteringsløb, vil der altid blive foretaget en konkret vurdering af arrangementets påvirkning af området sammenholdt med øvrige planlagte aktiviteter.

Der er i 2025 opsat nye sheltere i klitplantagen uden for arealet udlagt til urørt skov.

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at rollespilsområdet Yxengaard/Yxenborg bør indtegnes på friluftskort samt digitale guider for at undgå konflikter med andre aktiviteter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen vil undersøge mulighederne for, at Yxengaard kan fremgå af kort.

3.30.5 Øvrige

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at alle planlagte indgreb screenes for mulige påvirkninger på Natura 2000-områder og bilag IV-arter og konsekvensvurderes om nødvendigt. Respondenten spørger, om de nødvendige tilladelser foreligger og opfordrer til, at væsentlighedsvurdering og konsekvensvurdering offentliggøres. Respondenten spørger endvidere, om der foreligger arts- og naturtypekortlægning for relevante delarealer.

Naturstyrelsens kommentarer:

Kortlægning af arter og naturtyper sker i regi af NOVANA, Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur. Registrering sker som udgangspunkt hver sjette år, men en række sårbare og truede arter overvåges oftere.

Naturstyrelsen har udarbejdet en væsentlighedsvurdering for hver forvaltningsplan for urørt skov i medfør af Habitatdirektivet, som forholder sig til relevante Natura 2000-områder og deres bevaringsmålsætninger, for arter og naturtyper, bilag IV-arter og områdernes økologiske funktionalitet samt kumulative effekter knyttet til planområdet. Konklusionen på væsentlighedsvurderingen fremgår af forvaltningsplanen. Den fulde væsentlighedsvurdering udleveres ved forespørgsel.

Forvaltningsplanen er udtryk for Naturstyrelsens forventede aktiviteter i området. Når de konkrete aktiviteter projekteres, søges de nødvendige tilladelser fra myndigheder. Tilladelser offentliggøres som udgangspunkt af den relevante myndighed f.eks. ifm. høring.

Høringssvar:

En respondent støtter op om rydningen og bekæmpelsen af oversøiske og invasive arter. En respondent bifalder de biodiversitetsfremmende aktiviteter, herunder hydrologi, græsning og naturlig tilgroning. En respondent er positiv over for forvaltningsplanens visioner for biodiversiteten og friluftslivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.31 Forvaltningsplan for Tystrup

3.31.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent udtrykker enighed i, at nuværende ekstensive helårsgræsning bør fortsætte, og at skovområderne bør ligge urørt. Samme respondent bemærker, at der skal sikres tilstrækkeligt krat og høj urtevegetation til områdets bestand af hasselmus, og at forvaltningsplanen tilføjes artsspecifikke indsatser i form af opsætning af kasser til hasselmus, flagermus, hvinand og stor skallesluger.

Respondenten anbefaler, at hvis der skal plantes for læ til græsningsdyr, at det sker med hjemmehørende arter og ikke nåletræer, hvis sådanne plantninger overhovedet er nødvendige. Respondenten bemærker yderligere, at odder er i fremgang nær Sorø og håber, at arten på sigt vil brede sig til Susåen.

Endelig bemærker respondenterne, at bestanden af løvfrø på Suserup Overdrev ikke har spredt sig fra Slagelse øvelsesteræn, men at den stammer fra en udsætning på lokaliteten.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen til eksisterende og planlagte aktiviteter inden for planområdet, som bl.a. gennemføres mhp. at nedbryde skellet mellem skov og tørt græsland samt øge antallet af blomstrende urter og bærbuske til fordel for områdets bestand af hasselmus. Naturstyrelsen er opmærksom på problematikken omkring den udbredte mangel på træhulheder og arbejder aktivt for tilblivelse af sådanne i egnede træer. Planens aktiviteter som veteranisering vil også være med til at understøtte udviklingen af yngle- og rasteområder til fordel for arter, der er afhængige af træhulheder. Forslag om opsætning af ynglekasser vil ikke blive tilføjet til forvaltningsplanen.

En forudsætning for at have helårsgræssende dyr er adgang til ly, læ og tørt leje. For nuværende indeholder området småholme med løv- og nåletræer, som yder denne funktion. Aktiviteter som indplantning af nåletræ (rødgran) vil kun blive gennemført, hvis det vurderes nødvendigt for opretholdelse af ly, læ og tørt leje for de græssende dyr, da nåletræer hurtigt bliver til en tæt bevoksning med jordbundsforhold, der giver dyrene mulighed for at hvile på et passende tørt leje.

Odder overvåges i Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur (NOVANA) på vandløbsstrækninger inden for planområdet. Naturstyrelsen følger denne dataindsamling og vil om nødvendigt foretage forbedringer til fordel for arten, hvis den indvandrer i Suså-systemet på Naturstyrelsens arealer.

Naturstyrelsen er ikke bekendt med, at der skulle være foretaget udsætning af løvfrøer i søerne ved Suserup Overdrev. I LIFE-projektet SemiAquaticLife blev der udsat løvfrø ved Rejnstrup Holme på privatejede arealer.

3.31.2 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent bemærker, at stillezonerne bør udvides til at omfatte hele området øst og syd for Suserupgård, da det ikke vurderes egnet til friluft aktiviteter udover det stille friluftsliv.

Samme respondent er bekymret for planer om etablering af et stort shelter ved Hundesøen, da det vil kunne betyde yderligere pres på naturen her. Alternativt foreslås udvidelse af eksisterende shelterplads ved Møllebækken.

Respondenten bemærker yderligere, at fugleskjulet ved Tamosen trænger til en renovering, ligesom informationstavlerne i området bør opdateres.

Naturstyrelsens kommentarer:

Friluftszoneringen anvendes primært som en rettesnor for, hvor der kan opstilles faciliteter på Naturstyrelsens arealer, mens tilladelse til afholdelse af arrangementer er baseret på en bred faglig vurdering, der ikke baserer sig på friluftszoneringen alene. Friluftszoneringen er uden betydning for, hvor den del af friluftslivet, der ikke kræver tilladelse, kan færdes. Naturstyrelsen ændrer derfor ikke på den planlagte friluftszonering i planområdet.

Naturstyrelsen er opmærksom på problemstillingen mellem benyttelse og beskyttelse i planområdet, hvorfor placeringen af et nyt shelter netop er valgt på baggrund af eksisterende friluftsfaciliteter.

Der arbejdes netop nu på en total revision af skilteformidlingen ved Suserupgaard, Tamosen fugleskjul og Kongskilde. Skiltet ved nødlandingspladsen ved Susåens udløb er udskiftet i 2025, og Naturstyrelsen vil kigge på muligheden for at renovere fugleskjulet ved Tamosen.

3.31.3 Øvrige

Høringssvar:

En respondent bemærker, at spidssnudet frø omtales i teksten, men ikke fremgår af tabellen med truede og beskyttede arter inden for planområdet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Det er korrekt at spidssnudet frø ikke fremgår af tabellen. Denne er genereret ved udtræk fra flere for nuværende ældre datasæt, hvor spidssnudet frø ikke fremgår. Naturstyrelsen har dog kendskab til forekomster af spidssnudet frø inden for planområdet og arten er derfor nævnt i teksten.

3.32 Forvaltningsplan for Vestbirksøerne

Høringssvar:

En respondent støtter generelt de planlagte naturgenopretningsaktiviteter i planområdet. Det påpeges, at det formegentlig vil have positiv effekt for områdets biodiversitet.

En respondent støtter den planlagte græsning på de nye bredarealer, der vil opstå ved genopretning af Gudenåens forløb. Respondenten opfordrer til, at der indtænkes at lave assisteret spredning med lokale afhøstede frø fra nærliggende engarealer, og at der først og fremmest undlades at udså traditionel græsfrøblanding.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og er positiv indstillet over forslaget om at fremme den lokale floras spredning til de nye arealer.

3.33 Forvaltningsplan for Vestskoven

3.33.1 Status

Høringssvar:

En respondent nævner en lang række arters tilstedeværelse i Vestskoven, herunder flere flagermusarter samt et ravnepar. Respondenten foreslår, at den ahorn/ær bevoksning, hvor ravneparret har rede, bør fredes.

Naturstyrelsens kommentarer:

Artslisterne i forvaltningsplanerne omfatter de arter, der fremgik af tilgængelige databaser, da artslisterne blev genereret, og har kun til formål at vise et udpluk af naturindholdet i hver forvaltningsplan. Naturstyrelsen er opmærksom på, at der kan være arter, der mangler, og arter, der ikke længere er relevante i de viste artslistes. Ved udarbejdelse af væsentlighedsvurderinger og den videre projektering og gennemførelse af konkrete aktiviteter, forholder Naturstyrelsen sig til alle relevante arter, herunder også bilag IV-arter, og ikke kun dem, som fremgår af artslisten. Naturstyrelsen benytter sig i den forbindelse af indrapporterede observationsdata, der er gjort tilgængelige f.eks. via arter.dk, ligesom der foretages feltbesigtigelser, før naturgenopretningsaktiviteter gennemføres, hvis der er risiko for at gøre skade på beskyttede, sjældne eller truede arter eller deres levesteder. Derudover har Naturstyrelsen et internt system ('Pas På-kort') for registrerede, sårbare elementer. Naturstyrelsen modtager meget gerne henvendelser om kendte redetræer og dokumentation for beskyttede, truede og sjældne arters tilstedeværelse og lokation.

3.33.2 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent opfordrer Naturstyrelsen til at prioritere hydrologi ved fjernelse af dræn, hvor det måtte være muligt og derved understøtte de naturlige vandstrømme.

Naturstyrelsens kommentarer:

I naturlige og urørte skove er fritstrømmende vand og naturlige fluktuationer i vandstanden vigtige processer, der er med til at skabe variation og dynamik. Genopretning af naturlig hydrologi er derfor højt prioriteret i de urørte skove og anbefales også fra forskernes side, hvor det bl.a. er praktisk, teknisk og naboretligt muligt, og hvor helt specifikke naturhensyn ikke taler imod det. Fjernelse af dræn og tilkastning af grøfter er kendte metoder, som Naturstyrelsen anvender i flere hydrologiprojekter.

Vestskoven er omgivet af vigtig infrastruktur og er lokaliseret i et relativt fladt terræn på meget fed lerjord. Derfor vurderer Naturstyrelsen, at der ikke er oplagte hydrologiprojekter. Skoven bliver løbende vådere, idet eksisterende dræn ikke vedligeholdes. Naturstyrelsen er opmærksom på, om der skulle opstå nye muligheder for at arbejde mere med hydrologien i skoven.

3.33.3 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at der bevares 20-30 % af grandistræerne nord for Galgebakken i Albertslund. Ønsket begrundes i deres størrelse, alder og den dertil koblede funktion som levested for insekter og betydning for friluftslivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Oversøiske træarter skal som udgangspunkt fjernes fra de urørte skove. Det gælder især nordamerikanske træarter der forynger sig meget villigt som sitka, tsuga, contorta, grandis og nobilis. Der er stor opvækst af grandis i den konkrete

bevoksning og de breder sig ind i omkringliggende bevoksninger. Efterlades 20-30 % af bevoksningen, vil arten over tid brede sig igen. Arealet vil på sigt, efter fjernelse af grandis, blive overtaget af hjemmehørende træarter og buske, som vurderes at være til gavn for en bredere gruppe af arter inkl. insekter, end den nuværende bevoksning understøtter. Naturstyrelsens politikker og retningslinjer for hensyntagen til naturen under træfældning, herunder hensyn til beskyttede og truede arter, vil fortsat gælde i urørt skov. Der vil således i urørt skov stadig tages hensyn, så der ikke risikeres skade på kendte forekomster af sjældne og truede arter og deres levesteder. Ligeledes sikrer Naturstyrelsens redetræspolitik, at der tages hensyn til bl.a. rovfuglereder ifm. planlagte fældninger.

Vestskovens stedbundne kvaliteter for friluftslivet bevares ved opretholdelse af andre landskabeligt betydningsfulde bevoksninger og fastholdelse af stinettet og faciliteter.

Høringssvar:

Flere respondenter påpeger, at der bør tages hensyn til beskyttede og truede arter, når der planlægges fældninger i skoven og udtrykker bekymring om, hvorvidt Naturstyrelsen er tilstrækkeligt opmærksom på dette hensyn. Det understreges i den forbindelse, at der særligt kan være metodemæssige udfordringer i at bestemme levesteder for flagermus forud for fældninger.

Naturstyrelsens kommentarer:

I urørt skov-forvaltningsplaner, er fældningsgraderne angivet i relativt store intervaller, der giver mulighed for at tage hensyn til sårbare arter o.l. i den konkrete planlægning af fældningerne.

Naturstyrelsens politikker og retningslinjer for hensyn til naturen under træfældning, herunder beskyttelse af fredede og truede arter, vil fortsat gælde i urørt skov. Der vil således i urørt skov stadig tages hensyn, så der ikke risikeres skade på kendte forekomster af sjældne og truede arter og deres levesteder. For at tilgodese særlige biodiversitetsmæssige behov vil træer med høj biologisk værdi eller potentiale bevares. Derudover vil hule træer, løvtræer med huller og andre redetræer for særlige og sårbare arter ikke blive fældet uanset træart. Det fremgår af Naturstyrelsens interne retningslinjer, at der kan foretages fysisk besigtigelse forud for planlagte aktiviteter mhp. at sikre, at der ikke risikeres skade på sjældne og truede arter og deres levesteder.

Der henvises i øvrigt til Naturstyrelsens hjemmeside om "Når Naturstyrelsen fælder træer", som kan findes [her](#).

3.33.4 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent lægger vægt på Vestskovens rekreative vigtighed for borgere og foreninger i nærområdet, hvorfor det er vigtigt, at der i sammenhæng med udførelsen af de planlagte biodiversitetsfremmende aktiviteter i forvaltningsplanerne for urørt skov, sørges for, at berørte stier og faciliteter bevares eller omlægges.

Naturstyrelsens kommentarer:

Udpegningen af urørt skov har det dobbelte formål at fremme en rigere natur og give befolkningen gode muligheder for friluftsliv. Offentlighedens adgang til de urørte skove vil iht. naturbeskyttelsesloven være uændret. Den rekreative infrastruktur som skovveje, officielle stier, mountainbikespor og ridespor vil kunne forvaltes som hidtil med løbende vedligehold, udvikling og tilpasning, ligesom det fortsat er muligt at vedligeholde eksisterende friluftsfaciliteter og opføre nye. Fældning af risikotræer nær stiforløb, veje mv. vil fortsat være en del af Naturstyrelsens forvaltning. De biodiversitetsfremmende aktiviteter i de urørte skove kan i nogle tilfælde føre til, at en sti, vej, spor eller en egentlig friluftsfacilitet omlægges eller flyttes.

Høringssvar:

En respondent ønsker, at adgangsvejene og det generelle vejnet revurderes for bedre inklusion af det forventelige øgede antal besøgende fra den kommende nye bydel Hersted i Albertslund Kommune.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen forvalter ikke det generelle vejnet eller arealerne omkring Vestskoven og har således ikke indflydelse på udformningen af dette. Naturstyrelsen planlægger på nuværende tidspunkt ikke nye veje ind i skoven.

3.33.5 Øvrige

Høringssvar:

En respondent ønsker en mere dybdegående skovmonitoring og systematisk kortlægning af flora, fauna og vandstanden i skovens paddehuller.

Naturstyrelsens kommentarer:

Der er på landsplan foretaget en baselineundersøgelse af urørt skov, der baserer sig på dataindsamling i 20 skovområder samt fra to reference-skovområder, der fortsat forvaltes med naturnær skovdrift. Naturstyrelsen foretager ikke dybdegående systematisk skovmonitoring og kortlægning af flora og fauna i de enkelte skove udover den eksisterende kortlægning ifm. naturbeskyttelseslovens § 3 og NOVANA.

Høringssvar:

En respondent opfordrer Naturstyrelsen til at gøre en større indsats for at indgå i dialog med både kommuner og berørte borgere. Respondenten opfordrer til opsætning af skilte og kampagner, som har til formål at oplyse omkring igangværende arbejde, såvel som definitionen af urørt skov. Det nævnes, at god dialog vil skabe en bedre overensstemmelse imellem forvaltningsplanen og kommuneplanen.

Naturstyrelsens kommentarer:

Kommunikation mellem Naturstyrelsen og organisationer, kommuner og brugere af statsskovene er i alle parter interesse, og derfor vigtig for Naturstyrelsen. Naturstyrelsen forsøger så vidt muligt at inddrage interessenter i arealplanlægningen, ligesom hjemmesiden løbende opdateres med relevant information omkring aktiviteter som skovninger, nyplantninger og udførelse af forskellige projekter. Ved større konkret arbejde i skovene, sættes der lokalt skilte op, som forklarer, hvad der udføres og hvorfor.

Specifikt for forvaltningsplanerne for urørt skov har Naturstyrelsen afholdt brugerrådsmøder og offentlige skovvandring under planernes tilblivelse, hvorefter urørt skov-forvaltningsplanerne er sendt i høring, og alle interessenter har haft mulighed for at komme med input.

Høringssvar:

En respondent henviser til genoprettelige lavbund, hvormed respondenter rejser bekymring omkring nogle arealer, der er udpeget til genoprettelig lavbund, der ud fra bl.a. luftfotos ser ud til, at være blevet tilplantet af Naturstyrelsen. Dette strider mod kommuneplanen og det ønskes derfor, at der indgås dialog med den relevante kommune for at afklare hvorvidt disse udpegninger af arealer, som genoprettelig lavbund, forsat er gældende.

Naturstyrelsens kommentarer:

Arealet mellem Ledøjevej og Risby Å, udpeget til genoprettelig lavbund, blev tilplantet med ask i 2004. Det er begrænset, hvor godt træerne har fået fat, og der står derfor kun spredte træer på arealet. Naturstyrelsen har ikke planer om aktiviteter på arealet, men derimod lagt op til at arealet udlægges som urørt skov (genopretningsmodel 0). Generelt er Naturstyrelsen altid åben for dialog med relevante kommuner mhp. afklaring af samspelet i kommuneplanerne og Naturstyrelsens forvaltning.

Høringssvar:

En respondent opfordrer Naturstyrelsen til at forklare principperne i urørt skov og dets formål med fældninger tydeligt, grundet skovens historie og brugernes stærke tilknytning til området.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig respondentens betragtning og vil bestræbe sig på at give grundige og fyldestgørende oplysninger om urørt skov principperne til dens interessenter og brugere.

Høringssvar:

En respondent udtrykker opbakning til udpegningen af Vestskoven som urørt skov.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.34 Forvaltningsplan for Vindum Skov

3.34.1 Status

Høringssvar:

En respondent anfører, at Vindum Skov er et fint og fredeligt skovområde, der ikke er voldsomt belastet af besøgende, men dog bruges i ret stort omfang til friluftaktiviteter, og at der er et fint vej- og stisystem, som vedligeholdes fornuftigt.

Respondenten bemærker desuden, at der i de senere år har været tilkomst af de store hjortearter - dåvildt og kronvildt - med stadig tilvækst i bestanden.

Respondenten anfører også, at de senere års hydrologiske foranstaltninger med grøftelukning i bl.a. Filsø-området, har afstedkommet øget overfladevandsbelastning uden for skoven, f.eks. på området ved Skovmarken hvor den gamle afdræning af området ned til Dalsgårde Bæk ikke har kunnet klare afledningen ved store regnmængder.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen tager kommentarerne til efterretning. Vedrørende grøftelukningerne i Filsø Mose, er der ingen dræning fra omkringliggende arealer ind til skoven og Filsø Mose, og heller intet afløb fra moseområdet via omkringliggende marker, eller forbindelser til drænsystemer i disse. Umiddelbart efter grøftelukningerne i 2007, var der nær afløbet fra mosen ind i skoven mod vest, overfladeafstrømning af vand over nærliggende marker, via hvad der med stor sandsynlighed var det oprindelige, naturlige afløb fra moseområdet. Problemet blev dengang løst via etablering af en mindre dæmning inden for skovdiget, og siden har Naturstyrelsen ikke været bekendt med vandpåvirkning af omkringliggende arealer. Hvis det er tilfældet, indgår Naturstyrelsen meget gerne i dialog med de pågældende naboer.

3.34.2 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent er betænkelig ved den planlagte yderlige tilkastning af grøftesystemer, især hvis det afstedkommer øget overfladevandsbelastning af omkringliggende landbrugsarealer.

Flere respondenter er positive omkring genopretningen af naturlig hydrologi. Der opfordres til at prioritere hydrologiaktiviteterne – også dem i "kategori 2", da det er et omkostningseffektivt middel til hurtigt at øge biodiversiteten.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen til de planlagte hydrologiaktiviteter. En række hydrologiaktiviteter er i forvaltningsplanen for Vindum Skov placeret i kategori 2 og gennemføres kun i planperioden, hvis de rette forudsætninger er til stede. Det skyldes en række forhold, heriblandt risiko for at påvirke naboejendomme og usikkerhed på, om der kan opnås myndighedstilladelser.

Høringssvar:

En respondent udtrykker betænkelighed ved den påtænkte udvidelse af hegnede arealer ind i skoven. Betænkeligheden beror på dyrevelfærdsmæssige grunde, især ifm. helårsgræsning i skov med husdyr. Respondenten udtrykker bekymring for, om der er et fødegrundlag i skoven og opfordrer til, at dyrene bliver fodret.

Respondenten påpeger, at der har været kvæg og geder i Filsø Mose, som blev opgivet.

Respondenten fraråder hegningen.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen har ikke planlagt hvilke planteædere, der skal benyttes og hvilket hegn, der skal etableres i Vindum Skov på nuværende tidspunkt, og det fastlægges først ifm. detailprojekteringen. I planlægningen af, hvor der skal etables græsning, har der været en afvejning af hensyn til brugere, dyrevelfærd og biodiversitetspotentiale. I de planlagte indhegninger med græssende dyr, skal dyrevelfærdsloven efterleves i lighed med alle andre arealer.

Det er ikke tanken, at græsning i skoven skal udgøre det primære fødegrundlag for de store planteædere. Det er bl.a. derfor, at græsning i skoven etableres i sammenhæng med tilstødende græsarealer.

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at der ifm. græsning af arealer benyttes "mindre dyr". Større dyr, som f.eks. bison er ikke ønskeligt for orienteringsløbere.

En respondent er bekymret for, at en hegning af det store område (græsningsaktivitet G2) vil forhindre adgangen til skoven for både gående og cyklende. Respondenten ytrer desuden en bekymring for sikkerheden ved at færdes i græsningsarealet med evt. tyre og køer med kalve.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig anførte betragtninger.

Offentlighedens formelle adgangsmuligheder til de urørte skove vil iht. naturbeskyttelseslovens regler være uændret. Naturstyrelsen har ikke planlagt hvilke planteædere der skal benyttes og hvilket hegn, der skal etableres i Vindum Skov på nuværende tidspunkt, og det fastlægges først ifm. detailprojekteringen.

I praksis kan der blive etableret sluser på de tværgående veje, hvor indhegningen kun passerer på en kort strækning, så det fortsat vil være muligt for gående, cyklende og ridende at passere på tværs af det indhegnede område.

3.34.3 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

En respondent opfordrer til, at omfanget af fældninger minimeres mest muligt. Som orienteringsløber ønsker respondenterne en varieret skov - også gerne med lysninger efter mindre fældninger, men en skov, der ændres til en skov med flere lysninger end træer, vil ifølge respondenterne ikke være ønskværdig.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturgenopretningsmodellerne og fældningsgraderne har netop sigte på at skabe en mere varieret skov – også på sigt. Større og mindre fældninger udføres for at skabe større variation i alder og sammensætning af træarter, ikke mindst i de mange bevoksninger med én træart og én alder.

Selv om der skabes en del lysninger i implementeringsperioden, vil der stadig være flere træer end lysninger, og de fleste lysninger vil i løbet af en kort årrække igen være tilgroet og med tiden udvikle sig til skov.

3.34.4 Øvrige

Høringssvar:

En respondent bemærker, at det er positivt, at større arealer planlægges afgræsset. Det vil medvirke til udvikling af en mere artsrig skovbundsflora og en større strukturel diversitet i de græssede skovområder.

En respondent anfører, at de på en skovvandring i Vindum er blevet oplyst om, at den planlagte hegning vil bestå af lave og nemt passable hegn, hvilket de ikke ser som et stort problem. De ser derfor frem til fortsat at kunne dyrke deres aktivitet (orienteringsløb) med fri fladefærd uden yderligere begrænsninger pga. hegnet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.35 Forvaltningsplan for Østerild Klitplantage og Tømmerby Kær Plantage

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for, om der tages tilstrækkeligt hensyn til vandværkets interesser, og foreslår desuden, at dette fremgår mere detaljeret af forvaltningsplanen. Respondenten foreslår mindst mulig fældning i vandværkets område.

Respondenten påpeger, at det område, der er udpeget til urørt skov, er det flotteste område i Østerild Klitplantage og meget benyttet. Derfor bør der indhegnes mindst muligt i området.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen er enig i, at der skal tages hensyn til vandværkets interesser. Fældningsgraden nedsættes derfor i en enkelt bevoksning fra 25-75 % til 0-25 %. Naturstyrelsen vurderer, at de tilsigtede biodiversitetsinteresser kan tilgodeses inden for den lavere fældningsgrad.

Naturstyrelsen noterer sig, at respondenterne ønsker dette mere detaljeret fremført i forvaltningsplanens tekst. Naturstyrelsen vurderer, at det ikke er nødvendigt, idet der med ovennævnte ændring allerede er taget tilstrækkeligt hensyn til vandværkets interesser.

Naturstyrelsen noterer sig desuden synspunktet vedr. indhegning af området.

3.36 Forvaltningsplan for Østmøn

3.36.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent udtrykker bekymring for Naturstyrelsens planlægning af græsning i Klinteskoven, som vil berøre mange af de stier, spor, ruter og faciliteter, der er i skoven. Der opfordres til, at der etableres indgange ved alle veje og stier, ligesom det anbefales, at de enkelte låger og færste konkret tilpasses de brugergrupper, der er tilknyttet hver enkelt indgang.

Samme respondent bemærker, at mange friluftsudøvere er utrygge ved at færdes i indhegninger med store græssende dyr, og hegnet er i sig selv en fysisk barriere, der begrænser adgangen til skoven. Det findes trods alt positivt, hvis hegnet bliver et lavt kreaturhegn. Dette vil tage hensyn til både dyreliv og friluftsudøvere, idet hjortevildt kan passere hegnet, og friluftsudøvere i princippet kan rulle under eller hoppe over hegnet. Samtidig fremstår et lavt hegn væsentligt mere diskret i landskabet end høje vildthege.

Naturstyrelsens kommentarer:

Den gennemførte høring af forvaltningsplan for Østmøn omfattede ikke arealerne i Klinteskoven.

Forvaltningsplanen for Klinteskoven blev godkendt i juni 2023, men da yderligere arealer i mellemtiden blev udpeget ifm. Natur- og Biodiversitetspakken i 2020, blev den godkendte forvaltningsplan opdateret med statens øvrige arealer på Høje Møn. Det drejer sig om arealer syd for Klinteskoven, bl.a. Høvblege og Mandemarke Bakker samt mindre arealer langs kysten, bl.a. Busene Have og Mandemarke Haver. Høringen gjaldt alene de nyudpegede arealer. Bemærkninger til Naturstyrelsens planlægning af græsning i Klinteskoven vil derfor ikke blive indarbejdet i forvaltningsplanen.

Naturstyrelsen kan oplyse, at græsning med kvæg og geder er blevet etableret i Klinteskoven primo 2025. Ved opførelse af hegnet har der været fokus på at etablere låger egnede for de berørte brugergrupper, så det ikke udgør en barriere for områdets brugere. Naturstyrelsen vil fremadrettet have fokus på udbedring af adgangsveje, hvis de i første omgang er blevet overset.

Naturstyrelsen er opmærksom på, at nogle brugere af skoven kan være bekymrede for at færdes i indhegninger med dyr. Ved projektering af hegnslinjen har der været fokus på, at man skal kunne opleve Møns Klint uden at skulle ind gennem hegn. Størstedelen af klintestien ligger således uden for hegn. I øvrigt er der lokalt gode erfaringer med at have græssende dyr på overdrevsarealerne samtidig med et stort antal besøgende af forskellig slags.

3.36.2 Øvrige

Høringssvar:

En respondent er tilfreds med, at de juridiske muligheder for at udøve friluftsliv fortsat vil være de samme, og at borgerne har uændret ret til at færdes til fods overalt døgnet rundt, samt at det er tilladt at cykle på veje og stier, og at ridning er tilladt som tidligere. Respondenten påpeger, at der fortsat skal kunne opnås tilladelse til organiserede friluft aktiviteter såsom orienteringsløb samt løbe-, cykle- og rideture.

Naturstyrelsens kommentarer:

Både friluftsliv og biodiversitet vægtes højt i de urørte skove. Inden for den overordnede ramme søger Naturstyrelsen at foretage en balancering af benyttelsen og beskyttelsen. I forbindelse med ansøgning om arrangementer som f.eks. orienteringsløb, vil der altid blive foretaget en konkret vurdering af arrangementets påvirkning af området sammenholdt med øvrige planlagte aktiviteter.

3.37 Flere forvaltningsplaner i Midtsjælland

3.37.1 Biodiversitetsfremmende aktiviteter

Høringssvar:

En respondent bakker helhjertet op om målsætningen om mere urørt skov i Danmark. Respondenten rejser bekymring for indhegninger i urørt skov, primært de urørte skove i Odsherred Kommune; Jyderup Skov, Høve Skov, Kårup Skov, Sonnerup Skov, Overby Lyng samt området ved Lærkereden. Respondenten påpeger at disse skove har høje rekreative-, -kultur- og naturmæssige værdier og benyttes af forskellige brugergrupper. Respondenten påpeger, at stier i skovene er afgørende for skovens rekreative brug for kørestolsbrugere og ældre. Respondenten påpeger, at skovenes kulturhistoriske områder skal forblive åbne og tilgængelige for offentligheden.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig respondentens helhjertede opbakning til urørt skov. Naturstyrelsen genkender billedet af den rekreative brug af statsskovene i Odsherred samt skovenes kulturhistoriske og naturmæssige værdier. I planlægningen af de konkrete forvaltningsplaner for de nævnte urørte skove, arbejder Naturstyrelsen med at varetage og balancere hensynet mellem friluftsliv og biodiversitet i den fremadrettede arealforvaltning. Det betyder f.eks., at de nuværende markerede stier opretholdes i skovene, og at der i nogle af skovene etableres handicapvenlige ruter, f.eks. i Sonnerup Skov. Ligeledes værner Naturstyrelsen om de kulturhistoriske værdier i skovene, således at adgangen til, samt synligheden af, disse ikke begrænses af evt. nye hegninger, væltede træer mv.

Høringssvar:

En respondent argumenterer for, at biodiversitet ikke kræver hegn, og at opsætning af hegn og græsning med dyr bevirker, at skoven ikke er urørt. Respondenten påpeger, at hegn kan skade de vilde dyr og hindre deres naturlige vandring i skovene. Respondenten udtrykker bekymring for, at hegning i skovene vil begrænse den frie adgang til skovene, skabe utryghed samt øge risikoen for ulykker, særligt hos ryttere. Respondenten bemærker, at hegning i skovene vil have en negativ indvirkning på turismen i kommunen, idet det begrænser en fri adgang til naturen. Respondenten opfordrer Naturstyrelsen til at undlade at etablere hegn i de urørte skove i Odsherred og lade naturen i skovene udvikle sig uden græsning.

En respondent bakker op om at styrke biodiversiteten. Respondenten påpeger at dette skal være foreneligt med trygt at kunne ride i skoven og vil gerne indgå i nærmere dialog med Naturstyrelsen om, hvordan dette kan ske. Respondenten

ytrer yderligere et ønske om at indgå i en arbejdsgruppe for de skove i Odsherred Kommune, hvor der planlægges skovgræsning.

En respondent opfordrer til, at der af sikkerhedsmæssige årsager, ikke anvendes færister, klaplåger og indhegninger i de urørte skove, da dette danner barrierer for ridning. Respondenten ønsker, at der i stedet anvendes automatiske låger som på Nakke.

En respondent opfordrer til gode adgangsforhold for ryttere i form af parkeringspladser med aflæsningsmulighed. Respondenten opfordrer til øget fokus på sikkerhed og vurdering af risiko forbundet med ridning blandt græssende dyr.

En respondent gør opmærksom på, at skovene i Odsherred Kommune benyttes af ryttere året rundt og at skovene er afgørende for hestenes sundhed og rytternes trivsel.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen arbejder med skovgræsning jf. de anbefalinger, der er kommet fra eksterne forskere, som fastslår skovgræsning som et vigtigt virkemiddel i at understøtte biodiversiteten i de urørte skove. I den konkrete planlægning af skovgræsning på Midtsjælland indgår en række overvejelser, herunder hvor skovgræsning kan placeres med mindst mulige gener for friluftslivet, samt hvor skovgræsning har det største naturmæssige potentiale, og gerne i kombination med eksisterende græsning. Disse hensyn har indgået i valget af skovgræsning i forvaltningsplanerne for en række skove i Odsherred. Der er ligeledes en række skove, som Naturstyrelsen har vurderet som mindre egnede til skovgræsning og dermed er friholdt for hegn. Eksempelvis er der ikke planlagt græsning i Ellinge Indhegning. I alle de skove hvor der er planlagt skovgræsning, friholdes en del af skoven for skovgræsning, således at det fortsat er muligt at benytte skoven uden at færdes blandt græssende dyr.

I de skove hvor der planlægges skovgræsning sker dette med omtanke for det lokale friluftsliv, herunder også rideinteresser. Hegnslinjen og adgangsforhold udformes med størst mulig omtanke for, at forskellige brugergrupper fortsat skal kunne færdes i skoven og med sikkerhed for øje, så risikoen for evt. farlige situationer i mødet med de græssende dyr mindskes. Eksempelvis ved ikke at etablere smalle passager hvor borgere og græssende dyr mødes eller 'spidse' hjørner, som trænger dyrene op i en krog.

Afhængigt af de lokale forhold, antal potentielle brugere og Naturstyrelsens ressourcemæssige muligheder, placeres låger og færister, hvor veje og stier møder hegnslinjen. Den konkrete placering sker fortsat gerne med konkrete ønsker fra lokale brugere, men Naturstyrelsen har ikke ressourcer til at nedsætte egentlige arbejdsgrupper for hver forvaltningsplan. Naturstyrelsen henviser desuden til, at der i dialogen med det lokale brugerråd løbende er drøftelser omkring friluftshensyn i statsskovene.

Automatiske klaplåger, som på Nakke, er væsentligt dyrere end almindelige klaplåger. De anvendes derfor kun, hvor der er helt særlige omstændigheder, der nødvendiggør det. Naturstyrelsen arbejder målrettet med at anvende klaplåger, som er lette og passerbare for en bred gruppe af brugere, herunder også ryttere. Naturstyrelsen indgår gerne i dialog omkring ønsker til specifikke modeller af den type låger.

Naturstyrelsen anerkender, at det er vigtigt med gode adgangsforhold til skovene. Anlæg af større parkeringspladser med aflæsningsmulighed for hestetrailere mv. udvælges nøje, idet sådanne tiltag er forbundet med væsentlige anlægs- og driftsomkostninger.

Naturstyrelsen understreger at adgangsreglerne i urørt skov er uændrede, og at friluftslivet fortsat har samme muligheder for at færdes indenfor græsningsarealet. Naturstyrelsen anerkender, at der kan være brugergrupper eller enkeltpersoner, der kan føle sig utrygge ved at færdes blandt græssende dyr. Naturstyrelsen oplever dog også, at flere brugere er positive overfor de planlagte skovgræsninger. Dette beror bl.a. på den dialog og konkrete feedback, Naturstyrelsen modtog på de afholdte borgermøder forud for udarbejdelsen af forvaltningsplanerne.

I størstedelen af de urørte skove, hvor der planlægges græsning på Midsjælland, vil man kunne nøjes med opsætning af lavt hegn med glat tråd, der vil være tilstrækkeligt til at holde f.eks. kvæg og heste inde, mens den øvrige fauna nemt kan krydse ind og ud af skoven. Da hegn i reglen således ikke vil udgøre barrierer for vildtets frie bevægelighed, forventes implementeringen af urørt skov-forvaltningsplanerne ikke at have en negativ indvirkning eller skade på det vildt der færdes i skovene.

3.37.2 Øvrige

Høringssvar:

En respondent bakker op om de planlagte biodiversitetsaktiviteter for Sonnerup Skov og Overby Lyng, Kårup Skov m.fl., Jyderup Skov, Høve Skov og Lærkereden samt Ellinge Indhegning.

Respondenten noterer sig, at de planlagte aktiviteter kan påvirke dele af det lokale friluftsliv, men bemærker også, at der er taget hensyn til dette i det samlede forvaltningsplansperspektiv.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

3.38 Flere forvaltningsplaner i Nordsjælland

3.38.1 Naturgenopretningsmodeller og fældningsgrader

Høringssvar:

Flere respondenter bemærker, at en række af de foreslåede naturgenopretningsaktiviteter (strukturfældning, afdrift af ikke-hjemmehørende træarter mv.) rummer en usikkerhed ift., hvilken natur der vil indfinde sig, hvis Naturstyrelsen efter naturgenopretningsperioden stopper med plejeindsatser, der har til formål at øge biodiversiteten i den lysåbne natur. En respondent påpeger, at der på en række arealer med lysåben natur fortsat vil være behov for at foretage plejeindsatser ud over naturgenopretningsperioden for at opretholde naturtyper, bestande og levesteder.

Naturstyrelsens kommentarer:

Hvilke arter og natur der vil indfinde sig på arealerne efter fældning vil bl.a. afhænge af jordbund, lysforhold, fugtighed i jorden, frøkilder i nærheden samt, om arealerne afgræsses. I lysåbne områder som enten er udpeget som Natura 2000 habitatnatur (f.eks. rigkær) eller er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 (f.eks. moser, enge og overdrev) vil Naturstyrelsen være forpligtet til at foretage pleje ud over naturgenopretningsperioden. Konkret betyder det, at der i disse områder løbende vil ske aktiviteter i form af pleje for at holde områderne lysåbne og sikre deres naturværdi. I den urørte skov er der fokus på forvaltning af levesteder. Konkret artsforvaltning vil især fokusere på arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 samt på bilag IV-arter, hvor Naturstyrelsen har en lovgivningsmæssig forpligtigelse til at understøtte og sikre gunstige vilkår for disse arter.

3.38.2 Friluftsliv

Høringssvar:

En respondent angiver, at det for flere forvaltningsplaner er vanskeligt på baggrund af oplysningerne i forvaltningsplanerne at vurdere, hvilken påvirkning planlagte friluftaktiviteter vil have på fuglelivet.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen værdsætter samarbejdet med respondenterne, og dennes løbende bidrag til opdatering af Naturstyrelsens 'Pas På-kort', der altid indgår som et centralt element i Naturstyrelsens planlægning af opsætning og etablering af faciliteter for friluftslivet, ligesom der altid ifm. opsætning af faciliteter laves en samlet vurdering og balancering af benyttelsen og beskyttelsen.

3.38.3 Øvrige

Høringssvar:

En respondent ønsker, at der i forvaltningsplanerne indarbejdes en generel mulighed for at gennemføre projekter i samarbejde med eksterne parter. Konkret ønsker respondenterne, at der indsættes et afsnit i indledningen til forvaltningsplanerne, som giver mulighed for at gennemføre ikke aktuelt planlagte projekter.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen sætter stor pris på samarbejdet med eksterne samarbejdspartnere. Med den lange tidshorisont for forvaltningsplanerne (15 år) vil der opstå nye aktiviteter og projekter, som i udgangspunktet ikke er beskrevet i forvaltningsplanerne. Det vil imidlertid stadig være muligt at realisere sådanne projekter, såfremt de flugter med sigtelinjerne i "Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove". Det vil fra gang til gang skulle vurderes, om nye projekter og aktiviteter kan rummes inden for den eksisterende ramme af forvaltningsplanerne, eller om der kræves et forvaltningsplanstillæg, sådan som praksis også har været ifm. de tidligere driftsplaner.

Høringssvar:

Flere respondenter tilkendegiver, at de er positive over for de planlagte aktiviteter beskrevet i flere forvaltningsplaner.

Naturstyrelsens kommentarer:

Naturstyrelsen noterer sig opbakningen og har ikke yderligere kommentarer.

4. Yderligere information om urørt skov

Naturstyrelsen (2025). Naturstyrelsens forvaltningsplaner. <https://gis.nst.dk/difo/gaeldende/>

Naturstyrelsen (2025). Høringsnotat 59 forvaltningsplaner for urørt skov på Naturstyrelsens arealer. <https://prodstorage-hoeringspo.blob.core.windows.net/a7bca288-80e1-4ea4-9bc6-e3b12a112a92/H%C3%B8ringsnotat.pdf>

Naturstyrelsen (2024). Høringsnotat 52 forvaltningsplaner for urørt skov på Naturstyrelsens arealer. <https://prodstorage-hoeringspo.blob.core.windows.net/7422c4ce-a2e5-442c-970d-b3c4ee1a9e2b/H%C3%B8ringsnotat.pdf>

Naturstyrelsen (2023). Høringsnotat 22 forvaltningsplaner for urørt skov på Naturstyrelsens arealer. <https://prodstorage-hoeringspo.blob.core.windows.net/a0e83df3-c2dc-4e2c-8dbf-f4c1b5c5f7df/H%C3%B8ringsnotat%2022%20forvaltningsplaner%20ur%C3%B8rt%20skov.pdf>

Naturstyrelsen (2022). Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove. Oktober 2022. https://naturstyrelsen.dk/media/i4ypx1bg/bilagb_overordnede-retningslinjer-for-uroert-skov.pdf

Naturstyrelsen (u. å.). Når Naturstyrelsen fælder træer: Hensyn til natur og friluftsliv. <https://naturstyrelsen.dk/vildere-natur/planer-for-naturen/naar-naturstyrelsen-faelder-traeer-hensyn-til-natur-og-friluftsliv>

Naturstyrelsen (u. å.). Plads til alle arter, også dig. <https://vilderenatur.dk/>

Naturstyrelsen (u. å.). Urørt skov. <https://naturstyrelsen.dk/vildere-natur/uroert-skov>

Naturstyrelsen (u. å.). Urørt skov på arealer forvaltet af Naturstyrelsen. <https://gis.nst.dk/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=a594d64009de4034829e381437c40c2e&draft=true>

Høringsnotat

40 forvaltningsplaner for urørt skov på Naturstyrelsens arealer

Marts 2026

Naturstyrelsen
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.naturstyrelsen.dk